T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEÇİLMİŞ OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE GÖK CİSİMLERİNİN İNCELENMESİ VE YENİ MİNYATÜR TASARIMLARI

Hazırlayan

Zülal ÇİZMECİ

Danışman
Doç. Filiz ADIGÜZEL

İzmir / 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "*Seçilmiş Osmanlı Minyatürlerinde Gök Cisimlerinin İncelenmesi Ve Yeni Minyatür Tasarımları*''adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22.06.2022

Zülal ÇİZMECİ

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün ...../...../..... tarih ve .....sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin .....maddesine göre Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Deniz Daruga Elmastaş'ın **''Seçilmiş Osmanlı Minyatürlerinde Gök Cisimlerinin İncelenmesi Ve Yeni Minyatür Tasarımları''**konulu tezi incelenmiş ve aday ...../...../..... tarihinde, saat ..... 'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır. Adayın kişsel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ..... dakikalık süre içindegerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulansorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ..... olduğuna oy .....ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE **ÜYE**

ÖZET

Geçmişten günümüze insanlar gökyüzü cisimlerinin durağan olmadıklarını anladıktan sonra bu konu hakkında geniş kapsamlı bir araştırmaya girmiştir. Yıldızların ve gezegenlerin hareketleriyle meydana geldiğine inanılan burçlar, insanların yaşayışlarına ve yeryüzündeki olaylara büyük ölçüde etki etmiştir. Yer ve gök arasındaki bu iletişimi sağlayan 'astronomi' bilimidir. Astronomi, gökyüzü olaylarını, gezegenlerin boyutlarını, yıldızların hareketlerini, matematik, geometri vb. yöntemler kullanarak inceler. Astroloji ise bu gözlemler sonucunda kişilerin doğum saatlerine göre yıldız haritalarını çıkarır, tutulmalar ve gezegen yavaşlamaları gibi tekrarlayan gökyüzü olayları müneccimbaşılar tarafından gelecekten haber veren yorumlamalarla halka aktarılmıştır.

Zamanın gökyüzü cisimlerini inceleyen bilim adamları, önemli eserler yazarak bilimin gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. Bu tez çalışması kapsamında, bu yazmalar arasından seçilmiş *İkdul-Cuman Fi Tarihi Ebliz Zaman* (TSMK., B.274), *Metaliü'l Saade* (BN suppl. Turc. 242), *Acâ'ibü'l - Mahlûkât Garâ'ibü'l - Mevcudât* isimli minyatürlü yazmalar incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan özgün tasarımlar, gezegen ve burç özellikleri, semboller kullanılarak hayvanlar, doğa elemanları ve gündelik nesnelerle oluşturulmuştur. Tez çalışmasında Osmanlı dönemi astronomisine ve astrolojisine göre gezegenler ve temsil ettikleri on iki burç, minyatür sanatının uygulama biçimleri esas alınarak ve on dokuz karakter tasarımı yapılmıştır. Bu doğrultuda yapılan tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Osmanlı'da astronomi ve astronomlar, astroloji ve müneccimbaşılık kavramı açıklanarak tarihteki gelişimlerinden detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. Ardından seçilmiş Osmanlı Minyatürlü yazmalarındaki örnekleri ile incelenmiştir. İkinci bölümde gezegen, yıldızlar ve burçların özellikleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Üçüncü bölümde tasarımların eskizlerine, kullanılan sembollerin anlamlarına ve dijital ortamda renklendirilmiş son hallerine yer verilmiştir.

ABSTRACT

From the past to the present, people have started a comprehensive research on this subject after they realized that the celestial objects were not stationary. The zodiac signs, which are believed to be formed by the movements of the stars and planets, have greatly influenced the lives of people and the events on earth. It is the science of 'astronomy' that provides this communication between the earth and the sky. Astronomy studies celestial phenomena, the sizes of planets, the movements of stars, mathematics, geometry, etc. examine using methods. Astrology, on the other hand, draws star maps according to the birth hours of people as a result of these observations, and repetitive celestial events such as eclipses and planetary slowdowns were conveyed to the public by the augurs with interpretations foretelling the future.

Scientists studying the celestial bodies of the time contributed greatly to the development of science by writing important works. Within the scope of this thesis study, *Ikdul-Cuman Fi Tarihi Ebliz Zaman (TSMK., B.274), Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242), Acâ'ibü'l - Mahlûkât Garâ'ibü'l* miniature manuscripts named were examined. The original designs made in this direction were created with animals, nature elements and everyday objects by using planet and zodiac features, symbols.In the thesis study, according to the astronomy and astrology of the Ottoman period, the planets and the twelve signs they represent, the application forms of the miniature art were based and seventeen different character designs were made. In this direction, the thesis study consists of three parts.

In the thesis study, nineteen character designs were made based on the planets and the twelve signs they represent, the application forms of miniature art according to Ottoman period astronomy and astrology. In this direction, the thesis study consists of three parts. In the second part, the characteristics of planets, stars and signs are explained in detail. In the third chapter, the sketches of the designs, the meanings of the symbols used are explained, and the final colors are given in the digital environment.

ÖNSÖZ

Tarih boyunca insanlar gökyüzü cisimlerine merak ve ilgi duymuşlardır. Tüm gök cisimlerini içine alan astronomi bilimi insanlığa verilmiş bir hediye niteliğindedir. Gezegenlere anlam yükleyen ve hayat akışları içinde güvenebildiği kaynaktan yorum bekleyen insanlar astrolojiye inanarak bu doğrultuda yaşayışlarını sürdürmüşlerdir. Osmanlı'ya bakıldığında insanlar yıldızlar, gezegenler ve burçları yorumlayarak gelecekten haber veren Müneccimbaşılara inanmışlardır. Bu durum İslam kültürüne ve bilime ters düştüğü için tepkiyle karşılanmıştır. Ancak dönemin sosyal, ekonomik, kültürel şartları düşünüldüğünde astrolojiyle ilgilenen bir kesimin varlığı kesindir.

Bu tez çalışmasında, Zodyak'ın üzerinde duran tüm gezegenler yıldızlar, onların hareketlerinden doğduğuna inanılan burçları ve tüm bu başlıkları konu alan Osmanlı minyatürlü yazmalarından seçilmiş *İkdul-Cuman Fi Tarihi Ebliz Zaman* (TSMK., B.274), *Metaliü'l Saade* (BN suppl. Turc. 242), *Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât* isimli yazmaların farklı nüshalarındaki minyatürler incelemiştir. Tarihten bugüne süre gelen Osmanlı'da ve diğer devletlerin saraylarında hazırlatılmış gezegenler, yıldızlar ve burçlarla ilgili minyatürlü yazmalara baktığımızda sembollerin kullanıldığı mitolojik tasarımlar göze çarpmaktadır. Bu tür kompozisyonlarda yarı insan yarı hayvan bedenli yaratıklar, işaretler ve sembolleri stilize edilmiş biçimleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada tasarımlar oluşturulurken tüm gezegen ve burç özelliklerini sembolize eden hayvanlar, doğa elemanları ve gündelik nesneler kullanılmıştır.

Tez çalışmamı oluştururken baştan sona bana her konuda destek olan, tüm vizyonuyla ufkumu açan ve hep yanımda olduğunu hissettiren değerli hocam Doç. Filiz Adıgüzel'e, her daim hep yanımda olan canım annem Nurten Akyürek'e, tüm tez çalışma sürecimde fikirlerimi dinleyip desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Asya Nilayda Çiçek Duran'a, Mavisu Demirağ'a , Tayfun İçsel'e ve Vuslat Çakmak'a sonsuz teşekkür ederim.

Zülal Çizmeci

İÇİNDEKİLER

‘’SEÇİLMİŞ OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE GÖK CİSİMLERİNİN İNCELENMESİ VE YENİ MİNYATÜR TASARIMLARI’’

Sayfa No

YEMİN METNİ……...……..……...ii

TUTANAK…….…….……iii

ÖZET……..…….....iv

ABSTRACT……..……...…v

ÖNSÖZ…….……vi

İÇİNDEKİLER…….…….....vii

ŞEKİLLER LİSTESİ……...……..……...…….xi

FOTOĞRAF LİSTESİ …….……..…….....xii

ÇİZİMLER LİSTESİ…….……..….....xvi

KISALTMALAR…….…....xviii

GİRİŞ…….……1

1.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİNİ KONU ALAN MİNYATÜRLÜ YAZMALAR VE SEÇİLMİŞ YAZMALARIN TARİHÇESİ

1. 1 Osmanlı’da Astronomi, Astroloji Ve Müneccimbaşı Kavramları…….…7

1.1.1 Astronomi (İlm-i Felek) ……..……..……..…7

1.1.2 Astronomlar……..……..……16

1.1.3 Astroloji (lm-i Ahkâm - ün Nücum) ……..……..……..……20

1.1.4 Müneccimbaşı (İlm-i Nücûm) ……...……27

1.2 Seçilmiş Osmanlı Minyatürlerindeki Gök Cisimlerini Konu Anlan Minyatürlü Yazmaların Tarihçesi……..….32

1.3.2. Tercüme-i İkdul-Cuman Fi Tarihi Ehli'z Zaman…….……..……..……32

1.3.2. Metali'üs- Sa'ade……...……..……..42

1.3.3. Acaibu'l Mahlukat……..…...49

2.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİ OLARAK BETİMLENMİŞ GEZEGENLER, YILDIZLAR VE BURÇLAR

2.1 Osmanlı Minyatürlerinde Gezegenlerin (Feleklerin) Özellikleri…….……61

2.1.1. Güneş- Şems…….…….…...64

2.1.2. Merkür - Utarid……..…….…..65

2.1.3. Venüs - Zühre……...……..…….…..66

2.1.4. Ay - Kamer…….…….……..66

2.1.5. Mars - Merih…….……....……67

2.1.6. Jüpiter - Müşteri…….……..…….68

2.1.7. Satürn – Zuhal…….……...…..….69

2.2 Osmanlı Minyatürlerinde Yıldızların Özellikleri…….……..…70

2.3 Osmanlı Minyatürlerinde Burçların Özellikleri……...…….……....73

2.3.1. Koç - Hamel…….……..……...77

2.3.2. Boğa - Serv…….……..…..…….…....78

2.3.3. İkizler - Cevza …….……..……..…..…….....80

2.3.4. Yengeç - Sertan …….……..……..…….....82

2.3.5. Aslan - Esed…….……..……..…….....84

2.3.6. Başak - Sünbüle……...…….……..……..…….....86

2.3.7. Terazi - Mizan……...…….……..……..…….....87

2.3.8. Akreb……...…….……..…….....88

2.3.9. Yay - Kavs……...…….……..……..…….....89

2.3.10. Oğlak - Ceedi ……...…….……..……..…….....90

2.3.11. Kova - Devl ……...…….……..……..…….....91

2.3.12. Balık - Hut ……...…….……..……..…….....92

3. BÖLÜM

UYGULAMA ÇALIŞMALARI

3.1. Tasarımda Kullanılan Sembollerin Anlamları……..…….…….....95

3.2. Tasarım Eskizleri……..…….……..……..…….....111

3.3. Dijital Ortamda Renklendirilmiş Uygulamalar…...…..……..….....125

SONUÇ…...…….……..……..…….....144

KAYNAKÇA....…….....…….……..……..…….....150

ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Gezegen Küreleri……..…….…....9

Şekil 2: Burçlar……..…….….....22

Şekil 3: Gezegen ve Yönettiği Burçlar……..…….23

Şekil 4: Zodyak Çemberi...……..….....24

Şekil 5: Gece-Gündüz Eşitliklerinin Değişimi.....25

Şekil 6: Güneş Sistemindeki Gezegenler.....62

Şekil 7: Gezegenlerin, Tabiatları, Türleri, Temsil ettiği Organlar, Cinsiyet ve Simya...63

Şekil 8: Yıldızların oluşumu……71

Şekil 9: Burçlar ve İşaretleri……...74

Şekil 10: Burçların, Latince ve Arapça İsimleri Ay aralıkları ve Unsurlar……74

Şekil 11: Burçlar……75

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Tercüme-i İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, TSMK., B.274…….....34

Fotoğraf 2: Dübb-i Asgar- Dübb-i Ekber (üst) – Tinnîn (alt), y.19 a,……..36

Fotoğraf 3: Keykâvûs (üst) – Avva (alt), y.19 b; Fekke-i Şimâlî (üst)- Câsî (alt)…….36

Fotoğraf 4: Keykâvûs (üst) – Avva (alt), y.19 b; Fekke-i Şimâlî (üst)- Câsî (alt)…….37

Fotoğraf 5: Mümsik-ül Ayne (üst) – Hevâ-ı Hayye (alt), y 21b; Sehm (üst)- Ukab (orta)- Delfîn (alt)……...….37

Fotoğraf 6: Kıt'a-tül-Feres (üst) – Feres-i Âzam (alt), y 22b; mer'etü'l-müselsile (üst)- Müselles (alt) y.23a…….38

Fotoğraf 7: Kaytüs (üst) – Cebbâr (alt), y 23b; Nehr (üst)- Erneb (alt) y.24a …….38

Fotoğraf 8: Kelb-ül Ekber (üst) – Kelb-ül Asgar (alt), y 24b; Sefine (üst) –

Şücâ' (alt) y.25a…….…….39

Fotoğraf 9: Cenûbî (üst) – Hût-ül- Cenûbî (alt), y 25b; Hamel y.26a……...……39

Fotoğraf 10: Serv (üst) – Cevzâ (alt), y 26b; Seretân (üst)- Esed (alt) y.27a ……40

Fotoğraf 11: Sünbüle, y.27b; Mizân (üst)- Akreb (alt) y.28a……40

Fotoğraf 12: Kavs (üst) – Cedi (alt), y 28b; Devl (üst) – Hût (alt) y.29a……..41

Fotoğraf 13: Şücâ (üst) – Gurâb (alt), y 29b; Kanturus (üst)- micmere (alt) y.30a …..41

Fotoğraf 14: Metali'üs- Sa'ade Yazmasının ön cildi…….43

Fotoğraf 15: Metali'üs- Sa'ade Yazmasının ön ve arka cildi…….43

Fotoğraf 16: Koç- Hamel Burcu **,** Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……45

Fotoğraf 17: Bağa- Sevr Burcu**,** Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……..……45

Fotoğraf 18: İkizler-Cevza Burcu , Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……..…45

Fotoğraf 19: Yengeç- Seretan Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……..…45

Fotoğraf 20: Aslan- Esed Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……..…...46

Fotoğraf 21: Başakk- Sünbüle Burcu**,** Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242…..…...46

Fotoğraf 22: Terazi- Mizan Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242…..……....46

Fotoğraf 23: Akreb Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242…..…….....46

Fotoğraf 24: Yay-Kavs Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242…..…...47

Fotoğraf 25: Oğlak- Cedi Burcu**,** Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242….....47

Fotoğraf 26: Kova- Devl Burcu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242….....47

Fotoğraf 27: Balık- Hût Burcu**,** Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242….....47

Fotoğraf 28: Gezegen ve Meslekler Tablosu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc.242……...48

Fotoğraf 29: Gezegen ve Meslekler Tablosu, Metaliü'l Saade, BN suppl. Turc. 242……...49

Fotoğraf 30-31: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler

Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât Paris Milli Kütüphansinde Bulunun Nüsha, (PBN., Suppl. Pers.332) …….54

Fotoğraf 32-33: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler

Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât…….…….54

Fotoğraf 34-35: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler

Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât…….…….55

Fotoğraf 36: Kazvinî Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunan nüsha, …….……....55

Fotoğraf 37: Zât-ül Kürsî (Koltuk- Kralice)/Siyavuş (Perse), Mümsik-ül Ayne(Arabacı), Hevâ-ı Hayye (Yılancı ve Yılan) Takımyıldızları, Kazvini'nin Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l- Mevcudât, …….……..56

Fotoğraf 38-39: Koç Burcu temsil ettiği meslek tasviri, Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l- Mevcudât,....…….……..……..…....56

Fotoğraf 40: Güneş gezegeni ve Aslan burcu taviri, Aca'ibü'l-Mahlûkat veGarâ'ibü'lMevcudât,……57

Fotoğraf 41: Güneş yıldızı. Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât,……...57

Fotoğraf 42: Sebu yıldızı, 57. Varak b yüzü, Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât, Manisa l Halk Kütüphanesi……..…….,……...58

Fotoğraf 43: Husuf Ay tutulması,15.varak byüzü, Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât, Manisa l Halk Kütüphanesi 3109 no'lu Yazma Eser……58

Fotoğraf 44: Merih gezegeni, 22.varak byüzü, Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât, Manisa l Halk Kütüphanesi 3109 no'lu Yazma Eser,……...59

Fotoğraf 45: Koç (Hamel) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman,……77

Fotoğraf 46: Boğa (Sevr) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman……..78

Fotoğraf 47: İkizler (Cevza) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman…..…….80

Fotoğraf 48: Yengeç (Seretân) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân Ehli'z Zamân……..82

Fotoğraf 49: Aslan (Esed) Bucu,İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân……...84

Fotoğraf 50: Başak (Sünbüle) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân,…...…..86

Fotoğraf 51: Terazi (Mizan) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân……..….87

Fotoğraf 52: Akreb Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân,……...…….. 88

Fotoğraf 53: Yay (Kavs) Burcu,İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân…….……...89

Fotoğraf 54: Oğlak (Cedi) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân,……..…90

Fotoğraf 55: Kova (Devl) Burucu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân,…...……...91

Fotoğraf 56: Balık (Hût) Burcu, İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân,……..92

ÇİZİM LER LİSTESİ

Çizim 1: Merkür Gezegeni Tasarım Eskizi……..……..……..….....111

Çizim 2: İkizler Burcu Tasarım Eskizi……..……..……..….....112

Çizim 3: Başak Burucu Tasarım Eskizi……..……..……..….....112

Çizim 4: Venüs Gezegeni Tasarım Eskizi……..……...……..….....113

Çizim 5: Terazi Burcu Tasarım Eskizi……..……..……..….....114

Çizim 6: Boğa Burcu Tasarım Eskizi……..……..……..….....114

Çizim 7: Mars Gezgeni Tasarım Eskizi……...……..……..….....115

Çizim 8: Koç Burcu Tasarım Eskizi……..……..……...….....116

Çizim 9: Akrep Burcu Tasarım Eskizi……..……..……..….....116

Çizim 10: Jüpiter Gezegeni Tasarım Eskizi……..……..……..….....117

Çizim 11: Balık Burucu Tasarım Eskizi……..……118

Çizim 12: Yay Burucu Tasarım Eskizi.……..…..….....118

Çizim 13: Satürn Gezegeni Tasarım Eskizi.……..……..…….....119

Çizim 14: Oğlak Burcu Tasarım Eskizi.……..……..….....120

Çizim 15: Kova Burcu Tasarım Eskizi.……..……..….....120

Çizim 16: Güneş Yıldızı Tasarım Eskizi.……..……..….....121

Çizim 17: Aslan Burucu Tasarım Eskizi.……..……..….....122

Çizim 18: Ay Uydusu Tasarım Eskizi……..…….…..….....123

Çizim 19: Yengeç Burucu Tasarım Eskizi……..…….…..….....124

KISALTMALAR

T.C. **:** Türkiye Cumhuriyeti

Prof : Profesör

Doç. **:** Doçent

a.k.t **:** Aktaran

vb. **:** Ve benzeri

bkz. **:** Bakınız

no **:** Numaralı

öl **:** Ölüm tarihi

M.Ö **:** Milattan önce

GİRİŞ

‘’ Yaradılış bakımından bütün insanlar öğrenme isteği içindedirler.’’ Aristoteles.

Bilim, yaşadığımız evreni gözlem ve deneylere dayalı bir biçimde inceleyerek sonucunda yasalarla açıklar. İnsan evrenin oluşumundan bu yana etrafında gerçekleşen olay ve nesnelere anlam arama çabası içindedir. Geçmişten günümüze insandaki merak ve gelecek kaygısı, araştırma duygusunu harekete geçirerek, farklı deneyimler yaşamaya yönlendirmiştir. Bu tecrübeler içerisinde, dönemin şartları altında farklı konu ve inanç sistemlerine yönelmemek kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir. Bu merak, araştırma ve bilim üçgeni içerisinde insan keşfetmeye yönelmiştir (Yörükoğulları, 2017: 6-7).

Peki kozmostaki bugüne kadar keşfedilmiş maddeler ne şekilde var olmaya başladılar? 13.8 milyar yıl gibi bir süre tüm önemli astronomlar bu soruyu cevaplayabilmek için çalışmalarını sürdürmüşler. Büyük patlama evrenin doğuşunun sonucunda uzayı madde ve enerjiyle doldurmuştur. Bu durum zaman ve uzayın başlangıcını sağlamıştır. Bu patlama aslında evrenin doğuşudur. Evrenin nasıl bugüne geldiği, evrimleştiği ise kozmoloji ve biliminin konusu olmuştur. Patlamanın ardından genişleyen evren soğumuş ardından yıldızlar, galaksiler oluşmuştur (Petersen, 2016: 144-146).

Tarihte birçok kültürde ve özellikle İslâm devletlerinde yer ve gök arasındaki bağlantının farkına varılmıştır. Göklerin dünyaya hakim olduğuna, Tanrının bir yaratımı olduğuna ve tabiatın ise ayrılmaz tek bir yer merkezi olduğuna inanmışlardır. İslâm kültürünün bu inancının temeli ise Aristo’nun kozmoloji hakkındaki fikridir. Evren, Ay-altı ve Ay-üstünden meydana gelmektedir. Ay-üstü evren tüm gök cisimleri ‘ether’den[1] (esir) meydana gelmiştir. Ay-altı alemi ise hem bilimsel hem felsefi bağlantılarla en alt

[1] Ether, gözle görülmeyen boşluk dolduran maddesel varlıklara denilir (Orhun,2017:40)

kısmı oluşturur. Gökyüzünden gelebilecek tüm etkilere bağımlıdır. İslâm kozmolojisinde gök cisimleri hareketli nesneler olmanın yanında Tanrının yaratmış olduğu güç taşıdır. Bu sebeple de canlıların insan, hayvan ve bitkilerin yaradılışları üzerinde gözle görülür etkileri vardır. Ay-altı aleminde bulunan gezegen ve yıldızların tümü soğukluk, sıcaklık, kuruluk, nemlilik, gibi özelliklere sahiptir. Ayrıca evren dört elementten meydana gelmiştir: "Hava; sıcak ve nemli, su; soğuk ve nemli, toprak; soğuk ve kuru, ateş; sıcak ve kurudur" (Aydın, 2013: 3-5).

Bu bilgiler doğrultusunda bu tez çalışması üç bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümlerde özellikle astronomi, astroloji, gezegenler ve yıldızlar Osmanlı dönemindeki ve bilimdeki anlamları ile iki şekilde derlenmiştir. Birinci Bölümde Osmanlı'da astronomi; önemli astronomlar ve yapmış oldukları çalışmalar, astroloji ve müneccimbaşıların görevleri; saraydaki yeri ve önemi hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Astroloji (İlm-iahkâm-ı nücûm), matematik ve geometri gibi alanlardan yararlanarak yıldızların hareketleri ve bulunduğu konumlardan gözlemlenmesinden edinilen bilgilerle geçmiş ve geleceğe dair haber verdiğine insanlar tarafından inanılma durumu olarak görülmektedir (Fedh, 2000: 124). Astroloji, 'Tabi' ve 'Ahkâm' astrolojisi olmak üzere iki kola ayrılmıştır (Burkhardt, 2018: 15). Zodyak'ta oluşan on iki dilime ayrılmış ve her bölüme 'burç' adı verilmiştir (Şekil 2). Burçların isimleri tarihlere göre sırasıyla şu şekildedir; "Koç (Hamel), Boğa (Serv), İkizler (Cevzâ), Yengeç (Seretân), Aslan (Esed), Başak (Sünbüle), Terazi (Mizan), Akrep, Yay (Kavs), Oğlak (Cedî), Kova (Delv), Balık (Hût)" (İhvân-ı Safâ Risâleleri, 2012: 85).

Osmanlı devleti ayakta kaldığı süre boyunca coğrafyası dışında kalan diğer Türk devletleri içinde liderlik özelliğini her zaman korumuştur. Oluşturmuş olduğu bilim kaynaklarını önceleri diğer İslâm devletlerinin kaynaklarını baz alarak yaratmış olsa da sonrasında herkese kaynak olacak bir düzeye gelmiştir. 17. Yüzyılda Osmanlı devleti modern batı biliminden almış olduğu etkilerle kendine özgü bir sentez yapmayı başarmıştır. Osmanlılar, bilim ve kültür alanındaki çalışmaları yürüterek toplumun ve devletin bu çalışmalardan yararlanması için medreseleri kurmuştur. Bu medreseler 20. Yüzyıla kadar aktif bir şekilde hizmet vermiştir. Matematik, tıp ve astronomi gibi

alanlarda verilen eğitimler ilim ve bilime öncü olan kişilere ait devletten ya da toplumun öncüleri olan kişilerin konaklarında, şifahanelerinde ve muvakkithanelerinde yapılmıştır. Bu muvakkithaneler ilimle ilgilenen, topluma hizmet eden, genellikle camilerin avlusunda konumlanan, namaz vakitlerini belirleyen ve bunun dışında da matematik, astronomi gibi alanlarda çalışmaların yürütüldüğü yerlerdir. Devletin ise bu işler için kendilerine özel saray içindeki işlerin yürütülmesi için 'Hekimbaşılık' ve 'Müneccimbaşılık' adlı iki bölüm bulunmaktadır.

16. yüzyıl başlarında ilim sınıfından seçilerek getirilen kişiler, astronomi ilmiyle ilgilenen, İmsakiye ve takvimler hazırlayan, önemli devlet adamları için yıldız haritalar çıkarma görevleri olan kişilerdir. Bunların yanında bu kişiler, ayrıca gökyüzü cisimlerinin (Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn ve diğer yıldızların) hareketleri, ay-güneş tutulmaları, doğal ve coğrafi olabilecek olaylarla ilgili araştırmalar yaparak kendi yorumlarıyla bu bilgileri saray halkına sunmuşlardır. Osmanlı devletinde II. Murad dönemindeki astronomik gelişmelerin en önemlisi ise, Taki-yüddin el -Râsid'in (ö.1585) önderliğinde kurulmuş gözlem evidir (İhsanoğlu, 2017: 175-179).

Bu tez çalışmasının ana kaynakları olmaları bakımından, tez konusu kapsamında, gökyüzü cisimleri, gezegenler, burçlar ve yıldızların tasvir edildiği üç farklı Osmanlı minyatürlü yazması üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bunların ilki *İkdul-Cuman Fi Tarihi Ehliz Zaman*'dır. (TSMK, B.274) Eserin ilk cildi, kozmoloji, astronomi (heyet), takımyıldızlarının sembollerinin olduğu, mitolojik unsurlar barındıran, hayvan ve insan özelliklerine sahip figürlerin tasvirlerden meydana gelmektedir. Yeni bir resimleme üslubuna sahip, burçlar, Zodyak, coğrafi olaylar, gece ve gündüz oluşumları, gün ve ayların adlandırılması, yedi iklim gibi konuları içerisine alarak kırk beş minyatür ile anlatılmıştır. Aynı zamanda dönemin önemli beşeri olayları konu alınmış (coğrafya, doğal afetler, gök yüzü olayları tutumalar vb.); sosyal, ekonomik, kültürel yapıya ilişkin dönemin önemli diğer olayları anlatılmış ve önemli isimlerin hayatlarına da yer verilmiştir (Kundak, 2011:129).

Tez çalışması kapsamında ele alınan diğer eser *Metaliü'l Saade*'dir (BN suppl. Turc. 242) Eserin ilk kısmı gök cisimlerini konu alır. Gezegenler, on iki burç tasviri ve

ait oldukları meslekleri gösteren minyatürlerden oluşan bir tabloda tasvir edilmiştir. Bu tablonun başında yıldız ve gezegenlerin hangi anlama geldikleri ve hangi mesleğin hangi burç ve gezegene ait olduğu ve bunun yanında bazı camilerin mimari çizimlerinin de bulunduğu minyatürlü tasvirler görülmektedir. İkinci kısımda ise tüm burçlar tek tek sembol ettikleri gezegen ve özellikleri ile birlikte tasvir edilmiştir (Carboni, 2007: 6).

Tez kapsamında incelenen üçüncü eser *Acâ'ibü'l - Mahlûkât Garâ'ibü'l - Mevcudât*'dır. (PBN., Suppl. Pers.332; TSMK, R.1660; SK, R.E.670; BL Add.7894, 3109 no'lu Yazma) Bu eser, kozmolojiyi, seyahati ve coğrafyayı konu alan eserlerden yararlanılarak yazılmıştır. Fakat bunun yanı sıra mitolojiyi de konu edinmiş ve eserin farklı nüshalarının resimlenmesiyle bu minyatürler ortaya çıkmıştır. Eserde, ay üstü âlemin – gökyüzü cisimleri olan yıldızlar ve gezegenlerin – (Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn) hareket konumlarıyla oluşan burçlar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Bunun dışında, eserde 'felekü'l-eflâk', 'gök sakinleri' anlamına gelen (Azrâil, Mikâil, İsrâfil, Münker, nekir ve Cebrâil) isimlerden bahsederek açıklanmıştır; gece-gündüz, mevsimler, aylar, gibi konulardan da söz edilmiştir. İkinci makalesi 'süfliyyât' ay altı alemi anlamına gelen yağmur, yıldırım, gökkuşağı, şimşek, gök gürültüsü, bulut, su, toprak, maden gibi doğa elemanlarıyla ilgili konulara değinmektedir. Diğer bölümlerde ise insanlar, bitkiler, kıyı adalar, denizler, madenler, hayvanlar, kuş çeşitleri, sürüngenler, cinler, devler gibi birinci makaleden çok daha geniş kapsamlı konular ele alınmıştır (Kunt,1998:315).

Tez çalışmasının Birinci Bölümünde incelenen yukarıdaki eserlerden sonra İkinci Bölümde, çalışmanın uygulama kısmına esas teşkil eden konu olan gezegenler, burçlar ve yıldızlara ait cisimler açıklanmıştır. Gezegen, astronomi tarafından şu şekilde açıklanır; Güneş etrafında bir yörüngeye ve yeterli bir hacme sahip, kendi çevresinde ve kendi boyutlarında tek gök cismidir (İhsanoğlu,2017:175). Bu bölümde sırasıyla incelenen gezegenler şöyledir: Merkür-Utarîd, Venüs-Zühre, Mars- Merih, Jüpiter-Müşteri, Satürn-Zuhal, Güneş- Şems yıldızı ve Ay- Kamer uydusu iki biçimde açıklanmıştır. Ardından yıldızlar bölümünde gezegenler dışında kalan yıldızlara yer verilmiştir: Büyük Ayı – Dübbü'l-ekber-Little Bear, Küçük Ayı – ed-Dübbü'l-esgar – Big Bear, Ejderha – et-Tenin – Dragon, Kral – Keykâvus -Cepheus, Kahraman- el-Gül –

Perseus, Kuzeytacı- el-İkîlü'ş-şimâlî – Northern crow, Herkül- el Kâsî - Hercule, Yılancı – el-Havva – Ophhiuchus, Kuğu- ed- Dücâce – Cygne, Kartal – en—Nesrü't-tâir – Aquila Çoban – el – Avva – Boötes, Arabacı – el – Ayyük – Charioteers, Çalgı – es – selyak – lyra, Üçgen – el-Müselles – triangle, Karaliçe – Zâti'l-Kursî – Cassiopeia, Yunus- ed-Dülfîn- Dophin, Yay – es- Shem- Sagittarius, Yılan – el-Hayye – Serpent of Serpentarius, Kanatlı at – el- Fereü'l-mücennah- Pegasus, Tay – Kıt'atü'l- kurs – Equuleus, Andromeda – el – Mer'etü'l – müselsele (Unat, 2013: 534).

İkinci Bölümde son olarak burçlar açıklanmıştır. Yıldızlar güneşe benzer şekilde hareket ederler. Güneşin izlediği yörünge haritası üzerinde gece gözlemlenen takım yıldızları gök küre üzerinde 30°'lik on iki eşit dilime bölünerek burçlar çemberini yani 'Zodyak'ı ortaya çıkarmıştır (Burkhardt,2018:15). Zodyak çizgisi üzerinde oluşan burçlar Koç, Boğa, İkizler, Yengeç, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova ve Balık anlatılmış, bu burçların astrolojik haritadaki genel karakter özellikleri, hayat duruşları, meslek ve inanışlarına yer verilmiştir.

Üçüncü Bölüm ise tez çalışmasının asıl amacını ortaya koyan uygulama bölümüdür. Yapılan araştırma ve inceleme sonucu, beş gezegen, bir yıldız, bir uydu ve on iki burç sayılarına sadık kalınarak toplamda on dokuz adet özgün karakter tasarımı yapılmıştır. Kompozisyon ve diğer unsurların yeniden oluşturulması aşamalarında Osmanlı minyatür sanatının üslup özelliklerinden yola çıkılarak üretilen tasarımlar, minyatür sanatının geleneksel anlamda uygulamasının farklı bir mecrada denenmesi ile tamamlanmıştır. Tasarımların tamamı için kuramsal araştırma bir sonucu ulaştıktan sonra elle çizilen eskizler dijital ortama aktarılmış ve bu eskizler üzerinden arka plan oluşturma dahil olmak üzere tüm renklendirme ve fırça teknikleri dijital ortamda hazırlanmıştır. Bu tür çalışmaların teknolojinin her türlü imkanından yararlanılan ve dijital ortama hızla geçilmiş bir sanat ortamında özellikle minyatür sanatı bakımından yeni yollar açacağı düşünülmektedir.

1.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİNİ KONU ALAN MİNYATÜRLÜ YAZMALAR VE SEÇİLMİŞ YAZMALARIN TARİHÇESİ

1.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİNİ KONU ALAN MİNYATÜRLÜ YAZMALAR VE SEÇİLMİŞ YAZMALARIN TARİHÇESİ

1. 1 Osmanlı'da Astronomi, Astroloji ve Müneccimbaşı Kavramları

1.1.1 Astronomi (İlm-i Felek): Astronomi bilimi, Osmanlı'da Gökküresi bilimi olarak bilinir ve ilm-i felek olarak ifade edilirdi. Astronomi aritmetik, geometri ve matematik bilimlerini oluştururdu. Farabi bunlara mekanik ve optikte ekleyip kategorize etmesiyle astronomi (ilm-i felek) ve astrolojiyi (ilm-i ahkâm-ı nücûm) birbirinden ayırmıştır. Aristotales eserlerinden derlenerek yapılan bu tanımlama ise İslam filozoflarının büyük bir kısmı tarafından onaylanmıştır. Bunun nedeni astronominin hesaba dayalı, astrolojinin ise bir takım doğa olaylarına dayatılarak yorumlanmasıdır. Fakat Batlamyus'un Terabbiblon eserindeki fikirleri destekleyen astrologlar tarafından bu ayrım kabul edilmemiştir.

İbn Haldûn ise astronomi hakkındaki yorumu şöyledir;

''Bu bilim geometri yöntemlerine başvurarak, gökyüzündeki yıldızlarla gezegenlerin bulundukları yer ve konumlar itibariyle sergiledikleri gözlenebilir hareketleri tespit eder ve inceler. İlm-i felek değerli bir ilimdir. Ancak yaygın kanaatin aksine gök cisimlerinin yerlerini gerçekte olduğu gibi değil tespit edilebilen semavi hareketlerden çıkardığı kadar verir'' (İbn Haldûn, Mukaddime III, s. 11434-1135; a.k.t Fedh, 2000:126-127).

'' Astronomi (gökbilim – İng., astronomy – Fran., astronomie – esk. İlm-i hey'et, ilm-i felek), astron (Yunanca, gökcismi) ve nomos (Yunanca, kanun) kelimelerinin birleşiminden gelir. '' Yavuz Unat'ın felsefe ansiklopedisinde yazdığı etimolojik astronomi tanımı bu şekildedir (Felsefe Ansiklopedisi,2003:637).

İhvân-ı Safâ risaleleri I. Cildinin, Üçüncü risâlesine göre, astronomi, astroloji ve gök küreleri oluşumu bölümünde, gökbilimini üç ana madde de inceler. Astronomiden şöyle bahseder; 1. Astronomi (ilmul-hey'et), gezegenlerin oluşumu, yıldızların hareketleri, niteliklerini ve tümünün boyutlarının ölçülerek gözlemlenmesi ile ilgilidir. 2. Gözlemlere dayalı olarak astronomik çizelgeler, takvimler oluşturulması, tarihlerin saptanması ile ilgili kaynak bilgi sunar. 3. Bu kısım tamamen astrolojiyle (ilmü'l-âhkam) ilgili göksel kürelerin ve yıldızların hareketi sonucu ortaya çıkan burçlar ilişkisi hakkında bilgi verir. ''Gök biliminin esası üçşeyi bilmektir. Bunlar yıldızlar, felekler ve burçlardır. Yıldızlar; küresel, yuvarlak ve parlak cisimlerdir. 1029 adet büyük yıldızdan gözlemle kavranabilen yedisine "gezegen" (seyyâre) ismi verilmektedir. '' (İhvân-ı Safâ Risâleleri Cilt I, 2012: s.83) Bunların isimleri gökyüzündeki sırasıyla şöyledir; Satürn (Zühal), Jüpiter (Müşteri), Mars **(**Merrîh**),** Güneş, Venüs (Zühre), Merkür (Utârid) ve Ay (Kâmer)'dır. Bu gezegenler üst üste gelerek, yer ve göğün arasında kalan gezegen kürelerini oluşturur. Bu gezegen kürelerinin en üstünde kuşatıcı küre, en altında hava küresi bulunmaktadır (İhvân-ı Safâ Risâleleri,2012:83). (Bkz. Şekil 1,İhvân-ı Safa Risâleleri, 2012:84)

Burcckhardt'a göre ise; gezegenlerin gökyüzünde sadece tek bir yöne doğru hareket etmezler, kimi zaman geri gidiyormuş gibi görülmektedir. Yapısal olarak diğer yıldızlarla aynı özelliklerde olsalar da bu hareket görünümü sebebiyle diğerler yıldızlardan ayrılarak gezegen (seyyare, planet) adını almışlar. Gezegenler ve Güneşe olan uzaklıkları sebebiyle iç ve dış gezegenler olarak ikiye ayrılmaktadır. Merkür ve Venüs Güneş'e en yakın iki gezegen olduğu için iç gezegen olarak isimlendirilmiştir. İkisi de Güneş doğmadan önce ve battıktan sonra gözlemlenebilir. Diğer gezegenlerden daha yakın olmayan dış gezegenler olarak isimlendirilir ve gece olduğu müddetçe konumları doğrultusunda gözlemlenebilir (Burckhardt,2018:13).

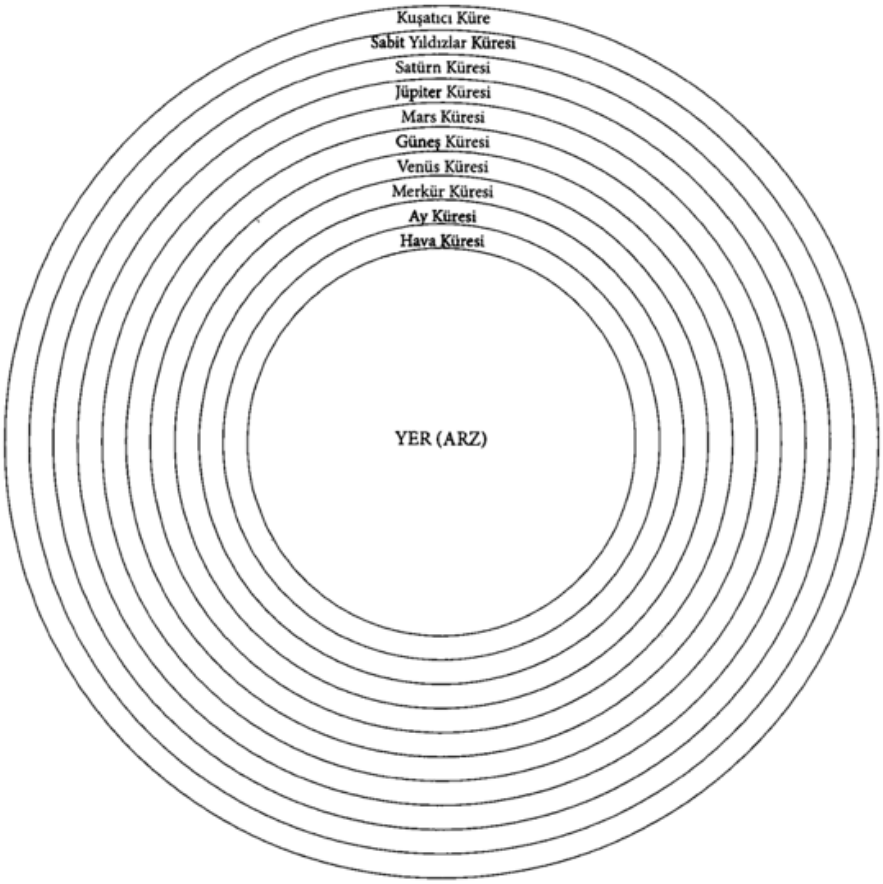

Şekil 1: Gezegen Küreleri, (İhvân-ı Safa Risâleleri, 2012:84)

İslam öncesi dönem ve İslâm'ın başlangıç yıllarında gökyüzünün tüm gezegen ve yıldızların durumunu hareketlerini ve meteorolojik bilgileri şiir yazarak aktarmışlardır. Metaforların ve mecazların yapıldığı bir dil kullanılarak yıldızların hareketleri konu alan ilmi-i enva gözlemleriyle ilgilide zengin edebiyat oluşmuş ve Paul Kunitzsch yıldızlardan söz ettiği bir çalışma ortaya koymuştur. Gökyüzü yıldızları hava tahminleri dışında aynı zamanda yön bulmada pusula görevi görmüş günlerin, ayların, mevsimlerin saptaması da yapılmaktaydı. Dönem itibariyle tüm bunlardan etkilenen bazı kültürler yıldızlara tapıyorlardı. Bunun yanı sıra Kur'anı Kerim de gökcisimlerine çok fazla gönderme yapıldığı için yıldızların, ayın ve güneşin bahsi geçmektedir. Bu ayetler söyledir; ‘’Felek güneş ve ay yıldızların içinde yüzdüğü gök küre anlamında kullanılmıştır. (el-Enbiyâ 21/33; Yâsîn 36/40); Allah'ın buyruğuna teslim olan yıldızlar (el-A'raf 7/54; en-Nahl

16/12 birer yol göstericidir (el-En'âm 6/97); gezegenler (kevâkib) göklerin aydınlatıcıları (et-TekvÎr 81/15-16) ve ziynetleridir'' (Fedh, 2000:127).

> *(''el-En'âm 6/76; er-Ra'd 12/4;en-Nûr 24/35; es-Sâffat 37/6;) (''İnfitâr 82/2); burçlar göğün işaretlerinden olan, yani yolculara yol gösteren büyük yıldızlar yahut ayın konaklarıdır (el-Hicr 15/16; el-furkân 25/61; el-Burûc 85/1'') (Fedh, 2000:127).*

Yıldız hareketlerini şiirlerle aktaran ve sonrasında birçok fetih yapan Osmanlı devletinin ulaştığı yabancı kaynaklarla astronomi alanında yeni bir dönem başlatmıştır. Brahmagupta'nın 770 yılında yaydığı Sanskritçe ''Brahmasphutasiddhanta'' adlı eseriyle İslâm toplumuna İslâmi günlerin hesaplanması için yöntem bilgisi içeren bir kaynak sunmuştur. Aynı yıllarda en önemli gelişmelerden sayılabilecek yeryüzü merkezi meridyeni olarak görülen uzay meridyenine ait astronomi cetvellerinin Batlamyus' un 90 derece batı meridyenine taşınmasıdır. Ardından Hint yazmalarından öğrendikleri Trigonometri ile ilgili terimler ve Batlamyus'un El-Mecisti' sinin tercümesi ile önemli bir katkıda bulunmuştur. İslâm astronomlarının özellikle çok daha fazla astronomi gözlemlerine önem vermeleri, bu konudaki çalışmaları, astronomi aletlerinin gelişmesini ve gözlemler sonucu yapılan iyi çalışılmış modellemeleri sonucu İslam astronomisi hızla yükselişe geçmiştir. Üretip geliştirdikleri astronom aletler sayesinde tüm astronomi ile ilgi yeni gelişmeler gözlemlenebiliyordu. Ayrıca İznikli Hipaperkas isimli astronomun zamanından beri gelen bir yöntemini geliştirerek birtakım astronomi problemlerini çözümlediler. Bu dönemin en bilinen astronomu sayılan Ebû Ma'şer El-Behnî döneme birden fazla değerli eser bırakmıştır. Aynı zamanda yine dönemin önemli astronomlarından sayılan Tycho Brahe gezegenlerle ilgili bulduğu teoriye Ebû Ma'şerin adını vermiştir. Adını matematik ve astronomi alanında çalışan Sâbit b. Kurre yıldızların hareketleri ve titreşimleri teorisiyle ismini duyurmuştur. Fakat bir süre sonra bu tezin yanlış olduğu anlaşılmış ve gezegenlere bir yenisini keşif ederek primum mobili[2] eklemiştir. Bu dönemin astronomları Batlamyus'un Kitâbü'l-İktişâş (Kitâbü'l-Menşûrât)

[2] Primum mobil, evrenin jeosentrik modelinde en dışa hareket eden küreydi. Konsept Ptolemy tarafından dünyadaki göklerin günlük hareketini hesaba katarak, güneşin ve yıldızların doğudan batıya yükselişini ve batışını üreterek Avicenna üzerinden Batı Avrupa'ya ulaştı.
(https://en.wikipedia.org/wiki/Primum_Mobile)

isimli kitabını esas alıyor ve onun hipotezleri üzerine yeniden doğrulamalar yapıyorlardı. Batlamyustan sonraki dönemin başında Bîrunî'nin el-Kânūnü'l-Mes'ûdî adlı eseri olmuştur. XII.yüzyıl dan sonra 11etro11li astronomları Batlamyus'un hipotezlerine inanmayı bırakmışlardır. Hristiyanlar tarafından yapılan işgaller ile birlikte, Endülüs'te astronomi alanında yapılan tüm çalışmaları sona erdirmiştir. İslam astronomisinin gerileme dönemi burada başlamıştır. Ardından Moğollar tarafından gerçekleştirilen yeni bir işgal ile de çalışmalara yeniden devam edilmiştir. Dönemin önemli olaylarından olan Azerbaycan'da Merâga'da yeni bir rasathâne, dönemin hanı Hülâgû tarafından yaptırılarak yönetimine Nasıîrüddîn-î Tûsî geçirilmiştir. Rasathane'de geniş bir kütüphane ve fazla sayıda rasat aleti mevcuttur. Tam on iki yıl süren gözlemlerinin sonucunda ünlü Zîc-i îlhânî ortaya konulmuştur. Ardından Batlamyus'un gezegenlerin hareketlerini temel alan teorisini değiştirerek yeni bir teori ortaya koymuşlardır. Bu esnada İbnü'Şâtır güneşin ekvatora olan açısını yeniden belirlemiş ve gezegenlerin hareketleri üzerine yeni bir modelleme ortaya koymuştur (Fedh,2000:127-128).

Osmanlı döneminde ilgi görmeyen araştırmaya dayalı bilimler tıp, kimya, fizik, astronomi vb. bilimler Fatih'in (1451) önem ve ilgi kazanmıştır. Fakat Osmanlıların İstanbul'un fethiyle Osmanlıların İstanbul'u Rönesans hareketlerinden Batıdan etkilenmesi astronomiyi bir adım geride bırakmış ve geleneksel kalıbın dışına çıkılamamıştır. Osmanlı ilk olarak aldığı tüm topraklarda halkın biraz daha aydınlanması için Fatih'in kültür çalışmalarına çok önem vermesi nedeniyle alınan ibadethaneler eğitim amaçlı kullanılmıştır. İlim ve bilim çalışmalarını hızlı devam ettirmek, Fatih'in tek amacı olmuştur. Zamanın bilim insanlarını da tek çatı altında toplamıştır. Göreve getirdiği Ali kuşçu ve Mollalı Hüsrev birlikte eğitim ve öğretime başlamışlardır. Osmanlıda Ulu beyin yaptığı gözlem evinde pek çok bilim adamı ve astronom yetiştirmişlerdir. Bu gözlem evi astronomiyi en ileri boyuta taşımıştır.

16.yy'da III., Murat döneminde, hala bir gözlemevine sahip olamayan Osmanlıya, Takîyüddîn öncü olmasıyla birlikte, 1575 yılında Osmanlı için fazlasıyla önemli bir yer tutacak bir gözlem evi kurulmuş ve Takîyüddîn başına getirilerek Müneccimbaşı olarak görevlendirilmiştir. Bu gözlem için Danimarka'da kurulan bir gözlem evindeki araçlarla

aynı araçlar kullanılmıştır. Fakat Takîyüddîn gözlem aracı olarak saati kullanmaya büyük önem vermiş ve kurduğu gözlem evinde dokuz adet çok önemli araç yapmıştır.

1. Halkalı Araç (Almillary Sphere, Zât el-halâk): İlkinin Batlamyus 'un Almagest isimli kitabında gördüğümüz ''usturlab'' olarak ta bilinen gökcisimlerinin enlem ve boylamlarını ölçen alet uzun yıllar gözlemevinin en önemli kullanılan aleti olmuştur. Takîyüdd'în kullandığı aletin çapı 91/6 olan 6 halkadan yapılmıştır.

2. Cetvelli Araç (Turquetum, Zât el-şu'betyn) : Ay ve dünya arasında uzaklığı ölçmek için kullanılmaktadır. 16.yy da yapılmış birçok gözlem evinde kullanılmaktadır. Aletin ilk örneğini Batlamyus'un tasvir etmiş ve Câbir ibn Eflah ıslah'da, el-Meclistî isimli eserinde kendi yapımını tanıtmıştır. Eserin Latinceye çevrilmesiyle Avrupa'da yeni bir alet tanıtılmıştır. Takîyüdd'în yaptığı alet Batlamyus'un yaptığının aynısıdır. Fakat tek farkı sadece meridyen düzlemi saptanmış ve tüm açılardaki yükseklikleri ölçebilecek şekildedir.

3. iki Delikli Araç (Dioptra, Zât el-Sakbeteyn): Güneş ve Ay'ın çap ve boyutlarını ölçerek tutulma zamanlarını hesaplamada kullanılmaktadır. Takîyüdd'în yaptığı alette ise tutulmanın dakika ve bölümlerini anlatacak gelişkinlikte düzenlemiştir.

4. Duvar Kadranı (Libne,Mural quadrant) : Yıldızların meridyenlerin hareketlerini izlenebilmesi için üretilmiş bir alettir. Osmanlı gözlem evi. İçin yapılan bu alet 6 metre çapında pirinç iki kadran halindedir. Bir duvar üzerine meridyen düzlemi doğrultusunda oturtularak tasarlanmıştır. Batlamyus'un yaptığına benzer bir yapıdadır, ayrıca sabit olmayacak şekilde tasarlanmıştır.

5. Azimut Yarım Halkası (Azimuthal Semicircle, Zât el-Semt ve'l-irtifâ: Gök cisimlerinin yüksekliği, yönü ve ufuktaki kuzey, güney noktasındaki açısal uzaklıklarını bulmaya yarayan Osmanlı öncesinden beri kullanılan bir alettir. Osmanlı gözlem evinde bu alet ufuk halkası üzerine yerleştirilen bir yarım halkadan oluşmaktadır. 180 dereceler halinde ayrılmış ve etrafında dönerek yıldızların yüksekliklerini belirlemek için kullanılır.

6. Tahta Kadran (Rub-u Deffe, Rub-u Mıstara): İlk kullanıcılarının kayıtlara dayanarak, Tycho ve Takîyüddîn olduğu düşünülmüştür. Tahta kadran adıyla da bilinen, yıldızların yükseklik ve göğün tepe noktasını ölçmeye yarayan yarım daire şeklindeki araçtır.

7. Müşebbehe bi'l monâtık: Astronomide en çok kullanılan öneli bir araç olup gökyüzündeki iki yıldız arasındaki açıyı ölçmede kullanılır. Takîyüddî'n tarafında yapıldığı bilinmektedir.

8.Kirişli Araç, (Zât el-evtar): Ekinoksların yerlerini belirlemede denge halkası yerine kullanılmıştır. Kayıtlarda Takîyüddîn kendi yapıtı olduğunu belirmiştir.

9. Saatler: Yıldızlar ve güneş arasındaki geçen süreyi hesaplayarak bulunur. 16.yy'ın ortalarından sonra kullanılmıştır. Tycho üç adet saat yaptırmış ve Takîyüdd'in ise gözlem evinde saati sıklıkla kullanmıştır.

Gözlem evindeki yapılan önemli çalışmalar sonucunda gözlem evin kurulmasında öncü olan Saadettin efendinin Padişah ile ilişkisinin sıkılaşması sonucunda gözlem evinin ona karşı kullanarak padişaha baskı yapmışlardır. O dönemde gözlem evi etrafında görülen bir kuyruklu yıldız ve veba haslığı gibi arka arkaya yaşanan olaylar üzerine padişah bunun kötü bir işaret olduğunu düşünerek gözlem evini yıktırmıştır.

Bu yıkılan gözlem evinden sonra 1867 yılında Rasadhâne-i Âmire adıyla, İstanbul Beyoğlu'nda bir handa, Fransız mühendis Coumbary uğraşları sonunda yeni bir gözlem evi daha kurulmuştur. Kendisinin Avrupa'ya gönderilerek konuyla ilgili oradaki gözlemevleriyle bağlantı kurulmuştur. Bu gözlemevinde Osmanlıdaki tüm deprem hareketleri, hava olaylarıyla ilgili bilgiler detaylı raporlandırılarak kitap haline getirilmiş. Ayrıca tutulmalar dini ibadet saatler, şehirdeki önemli kule saatlerinin kontrolleri ve İstanbul saatinin Avrupa'ya bildirimi gibi önemli gelişmeler kayıt edilmiştir.

Osmanlı toplumunun çağdaş astronomi ile tanışması ziclerle olmuştur. Bu eserler şöyledir;

- Fransız astronom Noel Durreti'in Secencel el- Eflâk fî Gâyer el-İdrâk isimli zici Copernicus'un eserinden ve diğer ziclerden bahseder.

- Ebû Bekr Îbn Behrâm İbn Abdullâhel-Hanefi el-Dimaşkî'nin Janszoon Blaeu'nun eserinden Nusret el-İslâm ve 'l-Surur fi Tarihi Atlas Mayor isimli eseri astronomi, İslam dünyasının durumu ve avrupanın görüşleri Batlamyus, Tycho Brahe, Copernicus gibi önemli isimlerin çalışmları ile ilgili bilgi verirler.

- Katip Çelebi Cihannümâ isimli eserine yaptığı düzenlemeler sonucunda, Müteferikka'yı isimli eser ortaya çıkmıştır. Batlamyus, Tycho Brahe, Copernicus gibi önemli isimlerin sistemlerini karşılaştırmıştır. Ayrıca güneşmerkezi sistemiyle ile ilgilide geniş bilgi verir.

- Ardında Müteferikka'ya ek olarak, Andreas Cellarius'un Atlas Coelestis isimli eseri Eski ve yeni astronomi mecmuası (Mecmûat Hey'et el-Kadîme ve'l Cedîde) ismiyle çevrisi yapılarak Osmanlı kaynakları arasında yerini almıştır. Güneş merkezli sisteme daha farklı bir yaklaşımda bulunmuş ve Batlamyus'un sisteminden de överek bahsetmiştir.

- Osman İbn Abdulmannân'ın çevirisiyle Bernhard Veranius Georrapihia Generalis isimli çevirisi ''Coğrafya Kitabı Çevirisi'' (Tercüme-i Kitâb-ı Coğrafya) ismiyle çevrilmiştir. Eser Batlamyus'un sistemini kabul etmiştir ancak Abdulmannân çeviride tahminlerine dayanarak Copernicusun sistemini de kabul ettiğini görülmüştür.

-Fransız astronom Noel Duret'in zîcinin Tezkireci Köse İbrahim tarafından çerisinden sonra Kalfazâde İsmail Çınarî Cassini'nin zîcini Türkçeye çevirmiştir. III. Selim'in emri üzerine takvimler bu zîce göre düzenlenerek ve halihazırda kullanılan *Ulu*ğ *Bey Zîci* bir zaman sonra yerini Duret'in zîcine bırakmıştır.

- Kalfazâde İsmail Çınarî, astronomiye olan ilgisinden ötürü gözlem evindeki görevi sırasında Gian Domenico Cassini'nin bir zîcini Türkçe'ye çevirmiştir. Bu önemli eserden edindiği sonuçları ülkesine sunmuştur.

- Hüseyin Rıfkı'nın çağdaş fizikle ilgili olan *Mecmuatü'l-Mühendisîn (Mühendislerin Mecmuası)* adlı eserinde, incelenen konular arasında Yer'in bir derecelik meridyen yayının ölçülmesi ve mekanik de bulunmaktadır.

- III. Ahmet tarafından Fransa Kralı XV. Louis'e elçi olarak giden Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin Paris gözlem evi ziyaretinde tanıştığı gözlem evi müdürü Jacques Cassini'nin babası tarafından yazılmış bir zic kendisine hediye edilir. Osmanlı'da uzun yıllar sonra Kalfazâde İsmail Çınarî tarafından çevirilmiştik. Cassini o sırada logaritma üzerine yaptığı çalışmalarda zihin başına eklenerek teleskop ve logaritma hesaplamalarıyla yapılan gözlem çalışmaları Osmanlı bilim adamları için iyi bir kaynak olarak yayımlanmıştır.

- İshak Efendi tarafından yazılan Mecmûa-i Ulûm-i Riyaziye Bilim ve matematik üzerine yaptığı çalışmanın dördüncü cildinde Copernicus sistemine yer vererek tüm yönleriyle ele almıştır.

- Astronomi alanında önemli kaynaklar yazan, Şemsî ve Hîcri takvimleri esas alarak yeni bir takvim önerisi sunan Ahmet Cevdet Paşa'nın Dönemlerin Takvimi (Takvîm el-Edvâr) adıyla önemli bir eser yazmıştır. Ahmet Cevdet eseri özellikle Türkçe yazarak Türkçe'nin bilim dili olması için katkıda bulunmuştur. Bir yandan da bu çalışmanın Ömer Hayyam'ın yazdığı Celâlî Takvimiyle neredeyse aynı olduğu söylenmektedir.

- 19.y da yetişmiş bilgin Gazi Ahmet Muhtar Paşa Gregoriyen Takvimini esas alan yeni takvim önerisi olarak '' Riyâz el- Muhtar Mirât el-Mikât ve'l-Edvâr maa Mecmuât el-Eşkâl'' Tüm Biçimleriyle Zamanların ve Dönemlerin Seçkin Aynasının Bahçeleri isimli eserini yazmıştır.

İslam dünyasında yazılmış 200'ün üzerinde zic yazılmıştır. Bu zicler üzerine ''Edway Kennedy yakın zamanda geniş kapsam bir çalışma yapmış ve yaptığı çalışmadan yararlarak daha farklı zicleri geliştiren ''Julio Samsó, David King ve Bernard Goldstein ''isimleri birçok astrolojik hesaplama yöntemi bulunduğunu göstermişler. Yapılan bu çalışmlarda muvakkit ve müneccimbaşıların ziclerden ne şekilde yararlandıklarına dair güzel bir çalışma ortaya koymuşlardır.

Eserde Güneş ve Ay takvimleri, usturlapların[3] yapımı, kullanımı ve güneş saatlerini inceler. Bir başka eseri Takvimlerin Düzeltilmesi (Islâh el- Takvim) isimli eseridir. Ahmet Cevdet Paşa bu eserinde de Ay-Güneş yılını esas alarak yeni bir takvim sistemi önerisinde bulunmuştur. Yazdığı bu yeni sistemde Milâdî ve Şemsî Hicri yılların başlangıçlarının karşılaştırmasını yaparak incelemiştir. Senelerin Takvimi (Takvîm el-Sînîn) adıyla yayımladığı kitapta Hicri ve Miladi takvimlerinin birbirine karşılıklı geldiği günlerin karşılaştırmasını yapmıştır (Unat,2001:131,145).

1.1.2 Astronomlar

Osmanlı devletinde görev alan önemli astronomları incelediğimizde usta-çıkar ilişkisine benzer bir ilişkileri olduğunu görmekteyiz. Dönemin en önemli astronomu Ali kuşçunun Osmanlı devletine gelmesi ile başlayan önemli olayların öncesinde, atlanmaması gereken birçok önemli astronom daha vardır. Osmanlıda görev yapmamış olsa da yaptığı çalışmalar ve Semerkand'da kurduğu gözlem evinde yetiştirmiş olduğu öğrenciler sayesinde, Osmanlı devleti astronomi alnında büyük bir ilerleme sağlamıştır. Hatta bazı konularda Avrupa'dan önde olacaktır. Bu sebeple Uluğ beyin Osmanlı astronomisine fazlasıyla etki edecek olmasından ötürü, yapmış olduğu önemli olaylara ve eserlerine bu bölümde yer verilmiştir.

Uluğ Bey: Uluğ bey 1394 yılında Azerbeyca'nın Sultaniye şehrinde dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim alarak Maveraünnehir'e vali olarak gelmiştir. Babasının ölümünden sonra üç yıl tahta kalabilmiş ve oğlu Abdüllatif tarafından katledilmiştir. Uluğ bey Semerkandı sanat, ilim ve bilim çalışmalarının merkezi olarak benimsemiştir (AYDÜZ, 2003:140,141). Müslüman astronomların astronomi alanındaki XV.yyda Uluğ bey'in büyük bir rubu dairesinin (sinüs kadranı) bulunduğu bir rasathane kurmuştur. Uluğ beyin Semerkant'ta yaptığı otuz yıl boyunca süren gözlemler sonucu Zîc-i Uluğ Bey adı verilen zîc'dir. Çalışmasını L.A Sedilot Prolegomenes des tables astronomique de Oulog-Beg adlı çalışmasında inceleyerek 1847;1853 yıllarında Paris'te yapılan ikinci baskı Zîc'in Fransızca tercümesini de kapsamıştır. Ulu bey'in ölümü ile astronomi alanında çalışmalar

[3] Usturlap, astronomi ölçümlerinde kullanılmış tarihi bir ölçüm cihazıdır.

durmuştur. Ama çok sayıda yapılan tercüme sayesinde Avrupa astronomisine destek ve örnek olmuştur (Fedh,2000:128).

Kendisi de alim olduğu için değer verdiği dönemin ilim ve bilim insanlarını kendi çatısı altında toplamış ve yeni Zic çalışmaları yapmaya başlamıştır. Cemşid el-Kâşi, Kadızâde Rûmî ,Ali Kuşçu başta olmak üzere yüz bilim adamı da yürüttükleri çalışmaya katkıda bulunmuştur. Zic; "Zîci Gürgâm", "Zîci Hâkânî", "Zîci Uluğ Bey", "Zîci Cedîdi Sulta nî'' isimleriyle ortaya konmuştur. Kısa bir sürede bilim adamlarının ve astronomların en çok başvurdukları kaynak olmuştur. Özelliklede Zic-î gürgani en çok fadalanılanlar arasındadır. Zic serisi dört ana kolda incelenmiştir. İlk kısımda; zaman hesaplamalarında farklı yolların ortaya konması, yakın ülkelerin takvimlerinin kendi kullanımları için dönüştürmeleridir. İkinci kısımda trigonametri, koordinatlar, meridyen, gezegenlerin birbirine olan uzaklığı vb. astronomik tanımlamaları içerir. Üçüncü kısımdaysa gezegen hareketleri ve tutulmaları inceler. Dördüncü kısımdaysa 1011 yıldızın adı Ay ve Güneşin hareket tablosuna ve koordinat sistemini inceler (Aydüz,2003:142).

Ahmed-i Dâi: Beyazıd zamanında Germiyende yaşamış ve kadılık yapmıştır. Çengname mesnevisini Emir Süleyman adına yazarak Kütahya'ya yanına gitmiştir. Süleyma'nın ölümüyle Çelebi Mehmed'in oğlu Murat'a hocalık için görev yapması için saraya alınmış ve onun korumasına dahil olmuştur. Ahmed-i Dai'nin birçok ebede eseri, astronomi, astroloji ve edebi çalışmaları yalın Türkçeye çevrilmiştir. Eserleri; Tüm takvim çeşitlerini, saat, burçlar, gezegenler, astronomi ve astrolojinin bazı konularını anlatan Risâle-i Si Fasıl el-Muhtasar fi ilm el-Tencîm ve Marifet el- Takvim (Astronomi ve takvim bilgisi hakkında özet kitap) isimli eseridir.

Fettullâh Şîrvanî: Öğrenimine Semerkand'da başlayan Fettullâh Şîrvanî Candaroğlu İsmailn kendsini davetiyle Kastamonu'ya gitmiştir. Burada astronomi, matematik ve birçok ilim çalışmaları yapmıştır. Fatih'in Kastamonu'yu almasıyla onun himayesi altına girmiştir. Anadolu'da ilim ve öğretimi veren astronomdur. En önemli bilinen eseri, Alâ Şerh el-Mulahhas lî Kâdîzâde (Kâdîzâde'nin Astronomi Seçkisine Şerhi'ne Haşiye) 'dir.

Fatih'in adına sunularak Osmanlıda ders kitabı olarak kullanılmıştır.1473 yılında tamamlamıştır (Unat,2001:124).

Ali Kuşçu: Babasının Uluğ beyle olan tanışıklığı sebebiyle kendisinden aldığı teklifle, Semerkand da kurulan gözlem evine de, Kadızade-i Rumi'nin de yöneticiliğini yaptığı dönemde her iki bilim adamından astronomi ve matematik dersleri alarak tecrübelerinden faydalanma şansı bularak iyi bir alt yapı oluşturmuştur. Kadızade-i Rumi'nin ölümünden sonra gözlem evinin başına yönetici olarak geçmiştir. Ardından Uluğ beyin ölümüyle Semerkand'dan ayrılarak Batıya Akkoyunlular ve Osmanlı devleti arasında elçilik görevi için Osmanlı'ya gitmiştir. Sonrasında Fatih'ten aldığı teklifle görevini tamamlayıp İstanbul'a dönerek Ayasofya'da İstanbul gözlem evinin başına geçerek verilecek eğitimleri bizzat kendisi düzenlemiştir. Osmanlı en büyük şansı döneminde yetişmiş Ali Kuşçu'nun dönemin en donanımlı matematik ve astronomi bilgisine sahip olmasıdır. Kendisinin Osmanlı devletine gelişiyle astronomi alanında büyük bir farklılık yaratacak bundan sonraki sürecin derinden etkisi altına alacak bir sistem kurmuştur (Demir, ve Unat,2002:2).

Dönemin önemli bilim adamlarından matematik ve astronomi dersleri almıştır. Kirman'da Ekuant problemini[4] çözümlenmesi çözerek üzerine risale yapmıştır. Semerkand gözlem evinin başına geçen Ali kuşçu Osmanlılar ile Akkoyunlular arasında barış sağlamak amacıyla Fatih'e elçi görevince gönderilmiştir. Tebriz'e dönüp elçilik görevini tamamlayarak, Fatihin kendisine yaptığı teklifle Ayasofya'da ders vermek Profesör unvanı ile atanmıştır. Asrtonomi ve matematik dersleri vermiş, İstanbul'un enlem ve boylamını ölçerek aynı zaman güneş saati yapmıştır. Dönemin önemli bilim adamları derslerine katılmıştır. Astronomide çok önemli astronomlar yetirmiştir. Eserleri arasında; Fatih'e verdiği Fethiye isimli astronomi kitabıdır. Aynı zamanda geometrik şekillerin arasındaki hesapları, kenar oranları, açılar arası oranları, miktar hesaplamalarını da bulmuştur. Fethiye isimli bu eser astronomiye kazandırdığı en önemli ve başarılı eserdir. Diğer eseri de Fatih için yazdığı Muhammediye isimli eseridir. Ekuant risalesinde

[4] Ekuant, bir m-noktanın gezegenin merkezinin dış çemberinin sabit açısal hızla hareket etmesidir fakat aynı zamanda bu merkezin yörüngesinden olan uzaklığıdır. (Fedh,2000:126)

iki konuda hareketle ilgili yanlışlığı saptamıştır. İlki dairedeki D merkezli hareket mükemmel dönemez. Fakat E merkezli olursa nasıl mükemmel görüneceği göstermiştir. Ali kuşçu İslanbul'a gelişinden sonra astronomide büyük bir canlılık yaşanmış ve birçok astronom yetişmiştir. Bunlardan en önemlileri Mirim çelebi, Takîyüddîn'dir.

Ali Kuşçu kariyeri boyunca önemli astronomi adına önemli olaylar içinde bulunmuştur. Bunlarda 19etro19list öne çıkanlar ekuant problemini çözmesi, Uluğ beyin Zic serilerinin hazırlanmasında baş astronomi olarak görev alması, İstanbul gözlem evinin başına profesör ünvanıyla gelmesi ve İstanbul'un enlem ve boylamını ölçerek aynı zaman güneş saati yapmıştır. Dönemin önemli bilim adamları derslerine katılmıştır. Astronomide çok önemli astronomlar yetirmiştir. Eserleri arasında; (Risâle Der 'İlm-i Hey'e) Fatih'e verdiği Fethiye isimli (El-Risâle el-Fethiyye) astronomi kitabıdır. (Risâle fî Asl el-Hâric Yumkinu fî el-Sufliyyeyn), (Risâle fî Anna Hükm el-Hâric, Hükm el-Tedvîr bi Aynihi fî Vukûf el-Kevâki) (Risâle fî Hall Eşkâl Muaddil li'l-Mesîr) (Şerh el-Tuhfe el-Şâhiyye fî el-Hey'e Ekuant probleminin Çözülmesi Üzerine Risâle fi Hall Eşkal el-Mu'addil li'-Mesir (Unat,2001:125).

Mirim Çelebi: Kadızade-i Rumi ile Ali Kuşçu'nun torunudur. Ali Kuşçu'nun yönettiği Semerkand gözlemevinde aldığı ve öğrendiği bilgiler ışığında ilerlemiştir. Mirim çelebi ışık hareketleri, matematik ve astronomide ayrıca gökkuşağı ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Ali Kuşçu'nun yarıda bıraktığı iki eserini devam ettirmiştir. Takva ve kıble yönüyle ilgilide çalışmaları bulunmaktadır (Fedh,2000: 160).

16.yy'da önemli astronomi ve matematik konularında ders almıştır. Gelibolu'da eğitmenlik yapmış ve II. Beyazıd dönemi kazasker olmuştur. Yavuz Sultan Selim zamanı görevinden ayrılmıştır. Sultan Süleyma'nın başa geçmesiyle tekrar göreve getirilir. Kısa bir süre sonra bu görevden de ayrılan Mirim Çelebi ölümüne kadar Edirne'de yaşamıştır. Eserleri; Ulu Bey Zici (Zîc-i Uluğ Bey), İşlemin İlkesi Ve Tablonun Düzeltilmesi (Düstur el-Amel ve tashih el-Cedvel, El-Makâsid kitabı ve bunun yanında pek çok küçük kitabı mevcuttur.

Yurt dışında 90'lı yılarda yapılan bir müzayede Mirim çelebinin hazırlamış olduğu takvimlerden iki tanesine rastlanmış olsa da sahipleri gizli tutulduğu için bilinmemektedir.

Takîyüddîn; 16.yy astronomide en başarılı isimdir. Matematik ve astronomi alanında bir çok çalışması vardır. Sinüs, cosinüs, tanjant, kotanjant tanımı veren il astronomdur. Aynı zamanda ondalık kesirleri kullanıp astronomi ve matematiği bir adım öne taşımıştır. Gök biliminde çoklu sayıları sadeleştirerek hesaplama yapılmasını ön görmüştür bu durum hesaplamalarda bir hayli kolaylık sağlamıştır. Açıları, ondalık kesirlerle tanıtarak dönemim bilim adamlarına kolaylık sağlamıştır. Ondalık kesirleri ve trigonometriyi astronomi üzerinde nasıl kullanılacağını göstermiştir. Çıkardığı İstanbul gözlem evinde gezegenleri konumlarını anlatan bir tablo hazırlamıştır. Diğer bir eserinde kosinüs tablosu ve tanjant, cotanjant tablosunu hesaplayıp faydalanmaları için matematik ve astronomi bilim adamlarına kazandırmıştır. Gezegenler, yeryüzü, ay ve güneş hakkındaki bütün gözlem ve çalışmalarını İstanbul gözlem evinde yapmıştır. Güneş ile yaptığı çalışmaları bu yüzyılın en başarılı çalışması olarak kabul edilmiştir. Astronomi gözlem saati, cep, duvar, masa saatlerinden gözlem aracı olarak bahsetmiştir (Unat,2001: 124,130).

1.1.3 ASTROLOJİ (İLM-İ AHKÀM'ÜN- NÜCÛM)

Astroloji (İlm-iahkâm-ı nücûm), matematik ve geometri gibi alanlardan yararlanarak yıldızların hareketleri ve bulunduğu konumlardan gözlemlenmesinden edinilen bilgilerle geçmiş ve geleceğe dair haber verdiğine insanlar tarafından inanılma durumu olarak görülmektedir. İsmindeki ‘’ahkâm’’ yani hüküm, yargı anlamlarına gelmesi sebebiyle astronomiyi kapsayan gezegenleri inceliyor olsa da astronomiden ayrılarak farklı bir başlıkta olması gerektiğine karar verilmiştir.

Farabî araştırmaları sonucunda ilm-i ahkâm-ı nücûm adı altında iki ilim vardır. İlki (ilm-i nücum-i ta'lîmî) matematiksel astronomi, ikincisi (İlm-iahkâm-ı nücûm) ise yıldız hareketlerini yorumlayarak gelecekten haber veren hurafeler olarak tanımlamıştır. İkisi'nin birbirinden ayrılması gerektiğini söylemiştir ve hatta İbn Sînada onun bu görüşüne katılmış ve sürdürmüştür.

İbn Haldûn'un konu üzerinde Batlamyus'un Kitabül-l Erbe isimli eserini de incelemiş ve Batlamyus'un yaptığı saptamaları sadece birer varsayım olarak gördüğünü

dile getirir. Araştırmaları sonucunda, yıldız ve gezegenlerin yer değiştirerek yaptığı kavuşumların meydana getirdiği etkilerin yeryüzündeki yaşama etki edemeyeceğini düşünmüştür. Yapılan yorumların bazıları doğru çıkması astrolojiye ve müneccimlere güven duyulmasını arttırmış olsa da bunun batıl bir yöntem olduğunu kişilerin normal yaşam akışını olumsuz yönde etkileyeceği gibi, İslam inanç sistemi açısından doğru olmadığını söylemiştir (Fedh, 2000: 124).

İhvân-ı Safa Risâleleri, gökyüzü cisimlerini ‘’yıldızlar, gezegenler ve burçlar’’ olmak üzere üç kısımda incelemiştir. 1.kısım Astronomi bölümünde bahsedilen gezegenlerin (felek), yıldızların oluşumu boyutları, hacimleri ve hareketleri hakkında bilgi vermektedir. 2.Kısım da zic hesaplamalarının yapılarak takvimlerin oluşturulması ve buna benzer işleri konu alır. 3.kısım ise gezegenlerin hareketinden burçların oluşumu ve yıldız hareketlerinden evren hakkında yorum yapılması hakkında bilgi verir. Bu kısımda astroloji ilmü’l-ahkâm olarak bilinir. Gezegen kürelerini yer ve gök arasında saran hava küresi ve kuşatıcı küre bulunmaktadır. Kuşatıcı küre 12 bölüme ayrılmış ve her bölüme ‘’burç’’ adı verilmiştir. Bkzç (Şekil 2, s.22) Burçların isimleri tarihlere göre sırasıyla şu şekildedir; ‘’Koç (Hamel), Boğa (Serv), İkizler (Cevzâ), Yengeç (Seretân), Aslan (Esed), Başak (Sünbüle), Terazi (Mizan), Akrep, Yay (Kavs), Oğlak (Cedî), Kova (Delv), Balık (Hût)’’ (İhvân-ı Safâ Risâleleri Cilt I, 2012: 85). On iki burçta her iki burcu yöneten bir gezegen bulunmaktadır. Bkz. (Şekil 3, s.23)

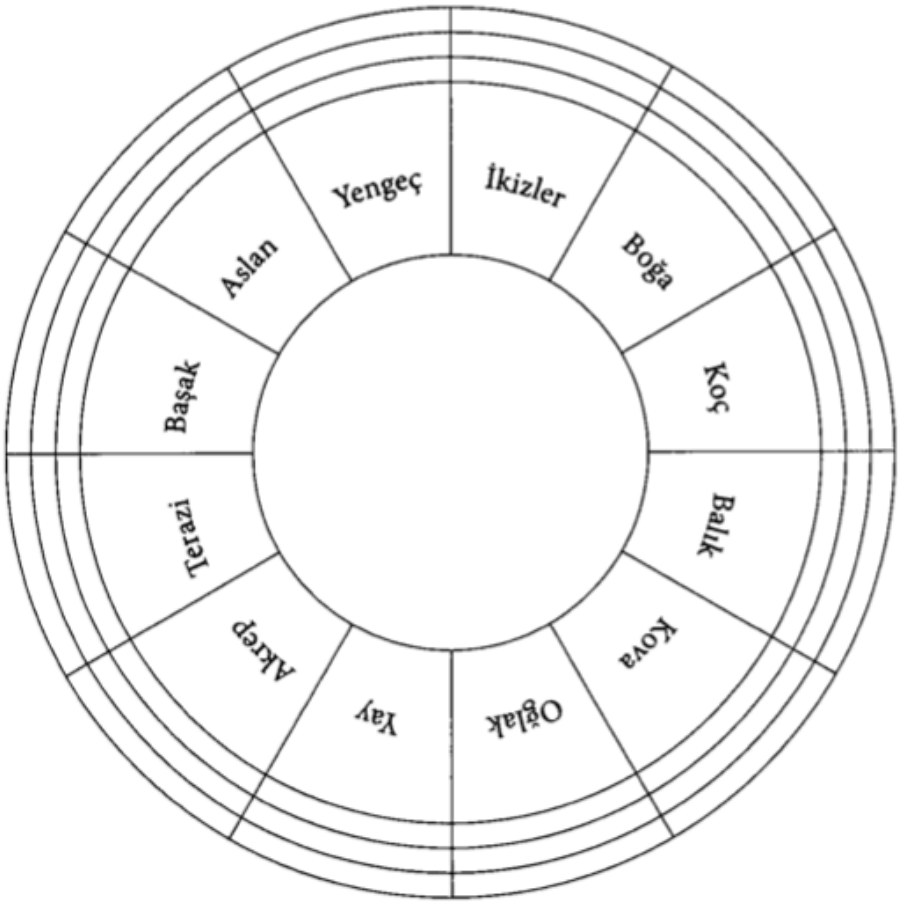

Şekil 2: Burçlar, (İhvân-ı Safa Risâleleri, 2012:85)

Tüm burçların toplamı 360° derecedir. 12 burcun her biri 30derecedir, derecelerin tek bir tanesi 60 parçadan meydana gelir. Her parçaya dakika denir. Tüm dakikalar toplamı 21600 dakikadır. Her bir dakika 60 saniyedir. 60 parçadan meydana gelir. Bir saniye 60 saliseden oluşur (İhvân-ı Safâ Risâleleri, 2012: 85).

Şekil 3: Gezegenler ve Yönettiği Burçlar, (İhvân-ı Safa Risâleleri, 2012:87)

Burckhart'a göre ise; yıldızlar güneşe benzer şekilde hareket ederler. Güneşin izlediği yörünge haritası üzerinde gece gözlemlenen takım yıldızları gök küre üzerinde 30°'lik 12 eşit dilime bölünerek burçlar çemberini yani Zodyak'ı[5] ortaya koymuştur. Yunaca ''Zoidiakos kuklos'' yani ''hayvan çemberi'' anlamı gelmektedir. Bu sebeple genel olarak her bir burca hayvan ismi verilmiştir. Bkz. (Şekil 4, s.24) Bu isimlendirme ve görsel gösterimlerin ilk örnekleri M.Ö 1000 yılında görülen çivi yazı tabletleridir.

[5] Zoyak, ekliptiğin her iki yanında 9° uzanan, Ay'ın ve ana gezegenlerin yörüngelerini kapsayan bir kuşağı ifade eder. Ekliptik üzerinde merkezlenen gökyüzü koordinat merkezinin bir özelliğidir, ekinoks noktasının doğusunda derece cinsinden ölçülen gök boylamının ölçülen değeridir. (Kutluer, 1992:424)

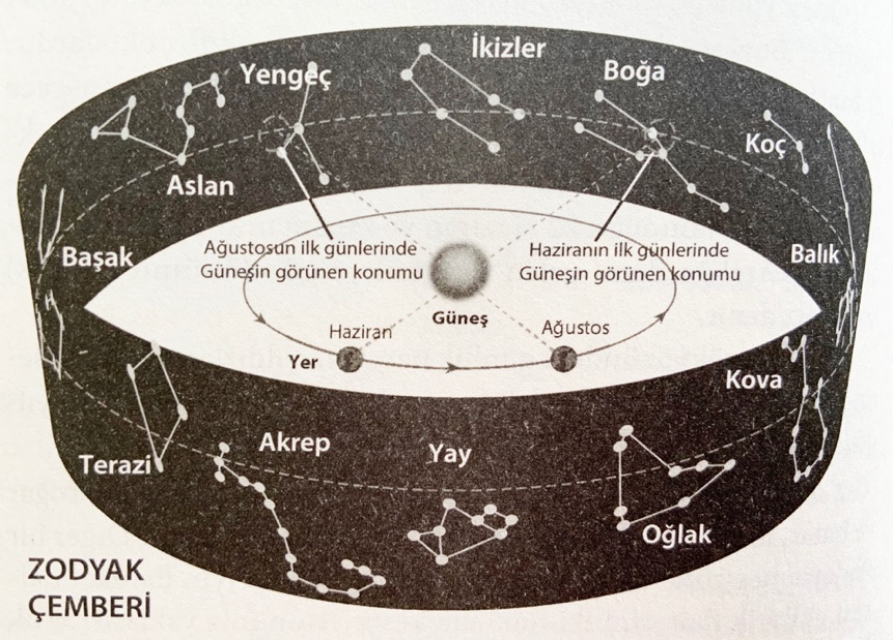

Şekil 4: Zodyak Çemberi, (Burckhardt,2018:14)

İlkbaharın başlandığı olarak kabul edilen Zodyak 21Mart Koç burcunun başlangıcı olarak kabul edilir. Bu durum sabit olmamakla birlikte dünyanın eksenin 26.000 yılda bir daire izlediği yolu değişir bu durum gece-gündüz eşitliklerini değişimine bkz. (Şekil 5, s.25) ve takım yıldızları arasında atlamalara sebep olur. Bu durumda tarihe baktığımızda bugünün başlangıcı sayılan kutup yıldızı değil, o dönemde bir başka yıldız başlangıç sayılıyordu (Burckhardt,2018:15).

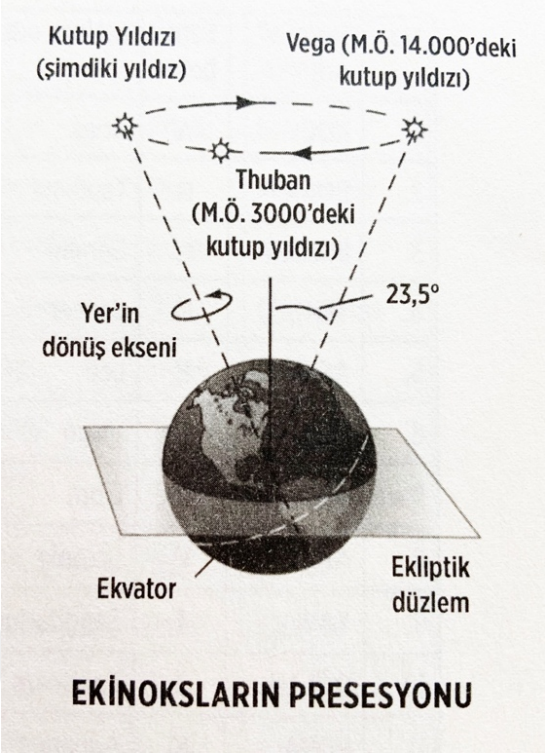

Şekil 5: Gece-Gündüz Eşitliklerinin Değişimi, (Burckhardt,2018:15)

Osmanlı devletinin ilk bilim tarihçisi ve yazar Taşköprülüzade Ahmed astrolojiyi tabi ilimlerin bir alt kolu olarak görmektedir. Bu doğrultuda astronomiden ayrılması gerektiğini düşünmüştür. Astroloji gezegenlerin hareketlerinde doğacak olan olaylar geleceği önceden öğrenebilmedir. Taşköprülüzade bu şekilde düşünse de zicler, takvimler ve astrolojinin çeşitleri olarak bilinen dallarla yakından ilgilenmiştir. Astronominin çeşitlerinden biri olan (ilm-i kırânânat), gezegenlerin hangi iki burcu hangi derece ve hizada olduğunu hesaplayan bölümdür. Buradan alınan bilgilerle astrolojik yorumlamalar yapılır. Yapılan yorumlarumların bilgisi adına ilm-i melâhimin astrolojiyle ilgili olduğu bilinmektedir. Ayrıca, kitaplardan fal bakmak (ilm-i fal), kum falı (ilm-i reml), harflerle kura çekmek (ilm-i kur'a), uğursuz olduğuna inanılan bazı olayları yorumlayıp anlam çıkarmak (ilm-i zecr) gelecek yorumu yapan çeşitlerdir. Geçmişi Babillilere dayanan yıldızların ruhani gücüyle bağlantıya geçerek, onlardan istenilen belli konular ile ilgili bilgi almak, (İlm-i da'vet-i kevâkible) adıyla bilinir.

İlm-i ahkâm-ı nücum tabi astroloji ve ahkâm astroloji olarak ikiye ayrılır.

Tabi Astroloji: Gezegenlerin yeryüzündeki canlı ve cansız varlıklara yaptığı etkileri inceleyerek eski kozmolojik yöntem üzerinden yorumlamalarda bulunurdu. Tabi Tabi astrolojiye dahil olan (İlm-i envâ) gökyüzü olaylarından yağmurla ilgili bilgi verir. İslâm öncesi dönemden başlamış ve yaygınlaşmıştır. Yıldızlara inanmayla alakalı olduğu için Hz. Peygamber tarafından da kati suretle kaldırılmıştır.

Ahkâm Astrolojisi: Gökyüzü hareketlerinin insanın kaderi üzerinde etkisi olduğuna inanarak, gelecek ile tahmin ve yorumlamalarda bulunur. İlm-i ahkâm-ı nucumun en önem verilen dalıdır. Kişi doğumu sırasındaki gök hareketlerinin ‘’mevâlîd’’ yani doğma vaktinin yorumlanmasına denir. Bu konu üzerine birçok kişi tarafından geçmiş kaynaklar kullanılarak Mevâlîdler yazılmıştır. Bu durum telif hakkı başlamasına neden olmuştur. Yazılmış eserler; ‘’Yahudi âlimi Mâşâallah, Ömer b.Ferruhan et-Taberi, Selh b.Bişr, Ebû Bekir b.Hasib ve İslam astrolojisinin en önemli sayılan ismi Ebû Ma’şer el-Belhî tarafından, Kitâbü’l Mevâlîd, Kitâbü’l Tahâvîli sini’l-mevâlîd, Kitâbü’l Ahkâmi’l-mevâlîd, Kitâbü’l Mevâlîd-ricâl ve n-nisâ’’’dır (T.D.V. Ansiklopedisi, 2000: 126). Yazılan en önemli astroloji kitapları ise şöyledir; ’’ Kûsyar b.Lebbân el-Cîlî, el-Medhal fî şınâ’ati ahkâmi’n-nücûm; İbn Ebü’r-Ricâl, el-Bâri’fi ahkâmi’n-nücûm; Ebû Saîd es-Siczî, Kitâbü Tevhâvîli sin’l-âlem; Bîrunî, et’Tefhîm fî evâ’ili şınâ’ati’t-tencîm; İbnü’l-Bazyâr, Kitâbü’l-Kırânât’’ (Fehd, 2000: 125,126). II.Murad dönemi yıkılan Rasadhenin ardından, dini ilimler karşında akli ilimler yenik düşerek din-bilim tartışmları başlamış ve bu Osmanlı gerileme dönemine kadar sürmüştür. Bu durum eğitim din alimleri tarafında ilm-i bücûma çeşitli yönelimleri beraberinde getirmiştir (Fedh, 2000:126).

Ahkam astrolojisi kendi içinde iki kola ayrılmaktadır. Bunlar;

Mevâlid (Genethlialogy) Astroloji: Kişilerin tam doğdu saatte, gök yüzünde bulunan cisimlerin haritlarına göre kişi hakkında yapılan yorumlamaların bütününe denir. İlk olarak Babiller tarafında kullanılmıştır. İslam devletlerinde ise popüler bir şekilde kendine yer bulmuştur. Bununla ilgili orta çağda birçok doğum anında müneccimbaşıların gösterildiği minyatürlü tasvir mevcuttur.

Mesâil (interrogations) Astroloji: İnsanların günlük yapacakları işlerle ilgili her türlü sorunun müneccimlere sorulmasıdır. Soru astrolojisi olarak ta geçmektedir.

İhtiyâriyyât (hemerology) Astroloji: Bir konuya şanslı başlama saatlerinin belirlendiği, bununla ilgili tablolar hazırlanarak yıl, ay, saat şeklinde düzenlemelerle başlanacak iş için en uygun zamanın belirlenmesi sağlar. En çok baş vurulan yöntemdir.

Tarihe baktığımızda Müneccimler işleri gereği insanlarla çok fazla iletişim halindedirler. Bu sebeple saray içersin de dahil bu insanlar bilgi ve eğitimli olarak görülüyor her türlü konuda onlara danışılıyordu. Doğu toplumlarında da saray hayatına baktığımızda halifenin her daim danıştığı isimdi. 16.yy'da Avrupa'ya baktığımızda aynı sistemle karşılaşırız. Tüm üst tabakadan olan insanları çocukları adına, doğum haritaları baktırdıklarını görürüz. II.Beyazıd döneminde müneccimbaşıların artık saraydaki görev ve konumu resmiyet kazanmıştır (Tunalı Koç,2004:187).

1.1.4 MÜNECCİMBAŞI (İLM-İ NÜCÛM)

Geçmişten günümüze kadar olan zamana bakıldığında astronomi ve astroloji arasında bir bölünme yapılmadığı bilenen yargı yanlıştır. Osmanlı devleti döneminde kapsamlı bir araştırma yapıldığında çok önemli bölünmelerin olduğunu görüyoruz. Bu konu önemli çalışmalarıyla öne çıkan Batlamyus iki alanın farkını ortaya koymak için iki önemli gökcisimlerinin astronomik açıdan ele aldığı Almagest isimli kitabında anlatırken astrolojik kısmını irdelediği bölümde Tetrabiblos isimli yazdığı kitapla sunmaktadır. Buna başka bir örnek olarak 7.yy da yazılmış Etmologia isimli ansiklopedi eserinde Sevillalı Isidore astronomiae ve astrologiae olarak ikiye ayırdığı bu bölümleri gökyüzü ve gezegenlerin dönüşünü gözlemleyen olarak astronomiyi nitelerken batıl (superstitiosa) inanca dönüşebilecek bir ilgi alanı olarakta astrolojiyi tanımlayarak bir ayrıma varmıştır. Yapılan bu ayrımlardan sonra 9.yyda İslam devletlerinde görünür bir biçimde gökyüzü hareketlerini hesaplayan bilim olarak astronomi ile düşünerek elde edilen astroloji (ahkam-ı nücum) arasına bir aralık koyulmuştur. Astroloji günümüzde fal büyü vb. alanlara da işaret ederek kötü bir ünle anılır. Oysaki tarihte astronomiyle bir arada ilerleyen bilim alanında önemli bir yere sahip olduğunu kaynaklar da görmekteyiz. Tarihte astronomi üzerine yazılmış önemli eserler bulunmaktadır bunlardan bir olan

Nasirüddin Tusi'nin el-Mulahhas el-Hey isimli eseri 13.yy okunmuş ve kopyaları oluşturulmuşken günümüzde pozitif bilim adı altında çalışan farklı isimlerinde müneccimbaşı olarak anılması müneccimbaşılığın kavramın değerini azaltmıştır. Tarihte önemli çalışmalar yapmış müneccimler çalıştıkları alanın gerekliliğine göre kendilerinden mesleklerine bir ibare olarak uzmak belirtisi sayılabilecek isimler vermişlerdir. Bunlar, '' alaül-müneccim'', '' şemsü'l müneccim'' ''imaddü'l-müneccim'', ''seyyid müneccim'' gibi tabirlerden bir kaçıdır. Sarayda yoğun çalışmalar yapmış fakat ahiret inancından dolayı bu mesleği bırakmış birçok müneccimbaşıda vardır. Aynı zamanda Osmanlı devletinde ve sarayında dört yüz yılı geçkin süre hizmet vermiş bir fakat istenilen ve hak edilen değeri be itibarı görmemiş müneccimbaşıların hangi şart ve koşullarda çalıştığı ve hizmet verdiği göz önünde tutmak gerekir. Müneccimbaşı görevlerinin dönemin sosyal ve ekonomik, siyası ve idari sistemlerine çok büyük katkıları olduğunun altını çizmek gerekir (Şen,2021:40-41-42).

İslam dünyasında bir devlet kurumu olarak hizmet veren müneccimbaşılık Osmanlı devleti zamanında da bu kurum görevine devam etmiştir. Devlet içinde önemli bir göreve sahiptir. Yıllık takvimler, imsakinin hazırlanması ve saatlerin belirlenmesi bu kurumun başlıca görevleri arasındadır. Fatih'in İstanbul'u almasıyla sarayda görev alan 28etro28list28ıları görevleri Osmanlının sonlanmasına kadar devam etmiştir. Bu görevlerin yanın da Mekteb-i Fenn-i Nücûm, İstanbul gözlemevi, muvakkıthanelerin idaresiden sorumludurlar. Osmanlıda iş konumları en az değiştirilen müneccimbaşılarının görevi olmuştur. Müneccimbaşıları ilk Osmanlı zamanında resmileştirilmiştir. Önceki dönemler de böyle bir kurum karşımıza çıkmamaktadır. Saraylarda çok önemli bir görev yerleri vardır. Tarımın düzgün işlemesi, namaz zamanları ve takvim günleri doruluğu, zamanında vergi işleri gibi konular da fikir sahibi olmaları münecimbaslarının önemini artırmiştır. İslam ülkelerinde pek çok gözlem evi açılmıştır. Burada görev alan astronomlar sarayda ihtiyaçlarının da giderilmesine yardımcı olmuşlar.

Müneccimbaşı görevi islam ülkelerinde görülmemiştir. Hangi tarihte başladığına dair kesin bir bilgi yoktur. Fakat kayıtlardan anlaşıldığı üzere devletin gelişme göstermesi, bu görevinde öne çıktığı görülmüştür. II.Beyzıd dönemi sayılarının ve

müneccimbaşı görevinin arttığı bir dönemdir. İlk mücecimbaşı Seydî İbrahim b.sâyid'dir. Kanunî devrinin başına kadar yaşamış ve yerine Sadi b. İsak Çelebî'dir.

Osmanlı toplam otuz yedi kişi müneccimbaşı olarak çalışmış. Bunların en kıdemlisi Mustafa b.Ali-el Muvvakkid (ö.1571) ve Takiyuddîn Râsid (ö.1585)'dir. Mustafa b.Ali-el Muvvakkid (ö.1571), matematik, astronomi, coğrafya dalında otuza yakın eseri Türkçe ve arapça olarak çevrilmiştir. Bu eserden müneccimbaşları ve muvakkidler fazlasıyla faydalanmışlardır. Mustafa b.Ali-el'nin ölümüyle yerine Takiyuddîn Râsid yeni görevine başlamıştır. Sultan III. Murat, Hoca Saadetttin ve Sokullu Mehmet Paşa'ya olan yakınlığından ötürü İstanbul'da rasâthanesini kurmuştur. Tüm rasat aletlerini bir araya getirerek yeni rasat aletlerde yaparak rasathaneye büyük katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra birçok eser yazarak astronomi alimlerine kaynak sağlamıştır. Yenilediği astronomi cetvelleri Osmanlı bilim dalında önemli bir yere sahiptir.

- XVII.yy'da Hüseyin Efendi müneccimbaşı görevine getirilmiş fakat devlet işlerine karıştığı için idam edilmiştir. Yerine derviş Ahmet dede getirilmiştir. Görevini yirmi yıl gibi uzun bir süre olunca padişah tarafından Müsâhib-i Padişahlık görevinide yerine getirmiştir. Cami-ü Düvel adlı Arapça bir eser yazmıştır.
- XVII.yy'da müneccimbaşı görevinde yeni bir dönem başlamıştır. Müneccimbaşı olmak için önce müneccim-i saniliğinde görev almışlar daha sonra müneccimbaşı olarak görevlerine başlayarak bir düzen oluşturmuşlardır. Müneccim Saniliği müneccim başı olabilmek için koşulları değiştirmiş müneccimbaşı görevine alınacak kişilerin belli ücret karşılığı hocalık yapmış olması ve müneccim saniliği görevini tamamlamış olmaları istenir.
- Mekteb-i Fenni Nücum'un müdürü müneccimbaşı Hüseyin Hüsnü Efendi ö.1840 zic-i balat adlı eseri Arapçadan Türkçeye uyarlamıştır. Astronomi tıp coğrafya alanında önemli çalışmalar yapmıştır.

- Mekteb-i tıbbıye'den astronomi öğretmeni müneccimbaşı Osman Sayid efendi ö. 1864 görev almıştır.
- Müneccimbaşı Mustafa Asım Efendi müneccimbaşı görevine getirilmiştir.

Müneccimbaşı görevine getirilen kişiler de öğretmenlik ve ülkeninin belli başlı kurumlarında görev yapması şartı aranmaktaydı. Bazı müneccimbaşları tıp bilgisine bazıları tarih olaylarına Vak'anusis, hattat, saray doktoru, muvakfakid, musahib-i padişah vazifesi olandan seçilirdi. Anadolu ve Rum askerleri vazifesinde olanlarda bu göreve alınabilirdi. Müneccim başı görevden alınması ve atanması hekimlere karar veriyordu. Yardımcı müneccimler, Padişah, sultana ve devlet adamlara hazırlanan takvimleri sunmak, çoğaltmak ve dağıtmak ile görevliydiler. Müneccimbaşıların sağ kolu görevleri de olduğu için zaman içinde terfi edebiliyorlardı (Aydüz,2004: 414-417).

Müneccimbaşıları ahkam düzenleme, takvim hazırlama, gezegenlerin konum ev özelliklerini saptarlarken astronomi bilgisi yanında astronomi bilgisine de ihtiyaç duyuyorlardı. Müneccimbaşılarının öncelikli görevi takvimleri düzenlemektir. Astronomi ve astroloji görevleri de vardır. Takvimler her seni nevruz ayında hazırlanarak saraya sunulurdu. Bunun karşılığında padişahtan mali destek görürlerdi. Takvimler da çeşitli gökyüzü olayları not alınarak bazı takvimlerde tarihi onular belirtilir. Hicri ve Rumi takvimlere göre günler ve mevsimler yapılması ve yapılmaması gerekenler şeyler not alınırdı (Fedh,2000:126).

15.yy Osmanlı dönemin de müneccimbaşıların hazırladığı takvimler, şuan kullandığımız takvimde gibi 365günün günlerini isimlerini gösteren takvimler gibi değildir. Takvîm el-kavâkib ismiyle hazılanmış takvimlerde o yıl içerisinden gökyüzü cisimlerinin hareketlerine göre yaşanacak astrolojik yorumlamalara (ahkâm-ı sâl) yer verilmiştir. Osmanlı döneminde yazılmış en eski takvim 1421 yılında hazırlanmış ve içeriği coğrafya ve tarihlere yer verilerek hazırlanmıştır. 16yy.da üretilmiş takvimleri incelediğimizde birbirinden her açıdan farklı olduğunu görmekteyiz. Yavuz Sultan Selim, Kanûnî, Fatih Sultan Mehmed döneminde takvimler tamamen Türkçe üretilirken, II.Beyazid döneminde hazırlanan takvimler ise Farsça yazılmıştır. Hazırlanan takvimlerin öngörülen konularında, şanslı günlerin hesaplanması hangi gezegen hangi

evde ve burca girdiği konumları ve hesaplamaları ortaya koyarlar. Daha sonra o yıl gelecekten haber veren olaylar hakkındaki öngörüleri ve yorumlardan bahsedilir. Tüm bu yorumalar önce Padişah ve saray ile ilgili daha sonra halkı sosyal açıdan ilgilendiren doğal afetler, hastalık, savaş, ziraat ile ilgili önemli zamanlar, hava tahminleri gibi konular hakkında yazılmıştır. Bunun yanında 15 ve 16yy.da hazırlanmış takvimlerin çoğunda rüya tabirleri, çıkılacak savaş sonuçları gibi direk falcılıkla ilişkilendirilen yorum ve öngörülere yer verilmiştir. Bunların dışın önemli ve özel günler, güneş ve ay tutulmaları, ve her ay için takvimin kenar kısmına o aya dair bir yorum (ahkâm) yazılmıştır. Özellikle Uluğ beyin hazırladığı zic 10yy.dan 17.yy'ın başına kadar takvimler konusunda başvurulan ilk kaynak olarak gösterilmiştir. Takıyyüddin'in İstanbul Rasathanesi'ndeki hazırladığı zic 17.yy başlarında bazı hazırlanmış takvimlerde görülmektedir (Şen, 2015:233,234).

Her sene imsakiyeyi hazırlarlar. Devlete ait birçok konuda söz hakları vardır. Padişah onların sözlerine çok güvenmiştir. I. Abdülhamit ve III. Selim müneccimbaşıların sözleriyle hareket etmemiştirler. Hazırlanan takvimden, imsakiyeden, zayiçeden gelen bir miktar gelire sahiptirler. Ramazan ayında hazırlanan imsakiyeden artı olarak gelir alırlardı. Aylık maaş, bahşiş ve gelen ekstra paralarla bütçeleri iyi sayılacak durumdaydı. Valilikten de gelen bir bölüm gelirleri de vardı. Birçok ilden değişik zamanlarda kendilerine ekstra ücret verilirdi. Muvakkidhanelerin yönetimi müneccimbaşılarına bağlıydı. Buradaki sınavların yapılması kişilerin tahinini onlar belirlerdi. Tarihte Mısır ve Babillere dayanan bir uygulama olan, yapılacak bir konu ile ilgili uğurlu, uğursuz sayılan zamanları saptamak buna göre takvimler oluşturmak, saatine kadar belirlenmiş olan zamanı saptamak müneccim başının en önemli görevlerinden biriydi. Abbasiler ve İran devleti dönemlerinde de müneccimbaşı her zaman padişahın yanında yer almakla birlikte aynı zamanda devlet ve ordunun da içinde yerini alıyordu. Müneccim her yeni gün yıldızlara bakarak öğünün yorumunu yapıyorlardı. Yer aldığı tüm alanlarda günün gökyüzüne bakarak yorum ve yönlendirmelerde bulunuyordu (Fedh,2000 126).

1.2 Osmanlı Minyatürlerindeki Gök Cisimlerini Konu Alan Seçilmiş Minyatürlü Yazmalar

1.3.2. Tercüme-i İkdül-Cumân Fî Târîhi Ehli'z Zamân Nüshaları- (SK, Lala İsmail 318), (İÜK, T.5953), (TSMK, B. 274)

Tercüme-i İkdul-Cuman Fi Tarihi Ehliz (İnsanlık Tarihi İçin İnci Gerdanlık) eser aslında Bedreddin el-Aynî tarafından yazılmış 20 ciltten oluşmaktadır. Fakat daha sonra Aynî kardeşi Şâhabeddin Ahmed ile birlikte eseri kısaltarak 8 cilde indirgemişlerdir. Son olarak ta Târîhü'l-Bedr fî evsâfî ehli'l-'asr ismini verip eseri 3 cilt olacak şekilde kısaltmıştır (Kundak 2013:459).

Bu nüshalardan ilki Süleymaniye Kütüphanesi bulunan dokuz adet Türkçe tercümesi yapılmış yazmadır. Lala İsmail 318-325 numaralarında bulunmaktadır. (SK, Lala İsmail 318) yazım tarihi Muhterem h.1138/m. Eylül-Ekim 1725 olarak yazmadaki Lala İsmail mührünün altında belirtilmiştir. Kozmografya, takımyıldızları ve burç tasvirlerini anlatan 45 adet minyatür bulunmaktadır. Kalan kısımda gezegen ve yıldızlar, gün ve aylar, iklim ve şehir isimlendirilmelerine yer verilmiştir. Eserin on bir cüzlük bölümünün tercümesini Saim Efendi yapmıştır. Eser 32x19 ölçülerinde, vişneçürüğü deriyle kaplıdır. Cilt her iki yüzü de miklebi gömme salbekli şemselidir. Salbekli şemsenin içi altın üzerine hatayi grubu motifler ve hançer yapraklarla bezenmiştir. Cildin çeveresi altın zencerek bordürüdür. Metinler abadî kağıt üzerine, siyah mürekkep ve başlıklar lal mürekkebi kullanarak yazılmıştır. Ta'lik hatla yazılmış eser 277 yapraktan oluşmaktadır (Kundak, 2011:108-110-113).

İkinci nüsha beş ciltten oluşur. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde bulunur (İÜK, T.5953)- h.Şaban 1140/m.Mart-Nisan 1728 yılına aittir. Bu tercüme nüsha T.5953 numara ile kayıtlı 22b ve 33b arasında burç ve takımyıldızları, 45 adet minyatür ile anlatılmıştır. Bu yazma h.1140 Şaban (m.Mart/Nisan 1728) tarihinde hattat Muhammed Emin Ûsküdarî tarafından metnin bir kısmının çevirisi yapılarak kalan tamamı birebir kopya edilerek el ile istinsah edilmiştir. Eserin ölçüleri 32x21 cmdir. Cilt vişneçürüğü renginde deri kaplı ve mikleplidir. Cilt her iki yüzü de miklebi gömme salbekli şemselidir.

Salbekli şemsenin içi altın zemin üzerine siyah renkte düğümlü bulut motifleriyle bezenmiştir. Cildin çeveresi altın zencerek bordürüdür. Ta'lik hatla yazılmış eser 351 yapraktan oluşmaktadır (Kundak, 2011:114-115-116).

Üçüncüsü Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesinde (TSMK, B. 274) olarak kayıtlı, 274-280 numaralarında bulunmaktadır. 1745-1748 yıllarında yazılmış biri eksik toplam yedi adet olan tek örnektir. İlk cildin başında Abdüllatîf Râzî Efendi tarafından yazılmış mukaddimenin içeriğine göre, eserin tercümelerinin düzenlenmesi için görevlendirildiği anlaşılmıştır. Bu düzenlemenin neredeyse beş sene kadar sürdüğü, h.1143/m.1730 yılından sonra tamamlandığı ve Sultan 1.Mahmud'a armağan ettiğini de yazdığı mukaddimede görülmüştür. Eserin ölçüleri 32x20cm olup, vişneçürüğü renkli deriden yapılma ciltlidir. Cildin döneme uygun olacak şekilde restore edildiği kayıt altına alınmıştır. Cildin ön kısmında dendanlı şemse formu içerisine hatayî grubu motifler ve hançer yapraklarla bezeli bir tasarım bulunmaktadır. Şemsenin iki ucunda salbek paftaları bulunmaktadır. Bordür ve zeminde altın kullanılmış ve motifler siyah renk ile boyanmıştır. İç kapaklardaki ebru uygulaması, turuncu zemin üzerine gümüş serpme kumlu ebrudur. Bu nüshanın ilk cildi olan (B.274) Peygamberlerden, coğrafya ve kozmografyaya uzanan konuları ele almaktadır. Ayrıca 19a ve 29b arasında bulunan kısımlarda Zodyak ve takımyıldızları konularını anlatan 45 adet minyatür anlatımı bulunmaktadır (Kundak, 2011:116-117).

Fotoğraf 1: Tercüme-i İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, TSMK., B.274, (Kudak,2011:118)

Lale devri döneminde Osmanlı Avrupa'ya daha iyimser bakabildiği bir dönemdeyken, Damat İbrahim paşanın destekleriyle bilim kültür aktivitesi başlamıştır. Bunlar arasındaki en önemli hareketlerden biride eser tercümeleridir. İbrahim paşa önemli gördüğü eserleri, kurduğu büyük çevirmen grupları Arapçadan Türkçeye çevirmiştir. Bunlardan en önemlisi de 'İkdü'l-cümân fî târîh-i ehli'z-zamân'dır. İbrahim paşanın öncülüğünde, III. Ahmed'e taktim edilmek üzere 30 tercüman tarafından, nüshalara ayrılarak tercüme edilmiştir (Kundak, 2013:459).

Gezegen, burç ve takım yıldızlarının sembollerinin olduğu, mitolojik unsurlar barındıran hayvan ve insan özelliklerine sahip tasvirler yeni ve farklı bir resimleme üslubuyla tasvir edildiği görülmektedir. Mavi bir fona yerleştirilmiş, gerçekçi ve figür oran orantıları ilgi çekicidir. Nüshalar arası boyama ve figür farklılıklar görülmüştür. Bunun sebebi SK., İÜK., TSMK.' ndeki nüshaların nakkaşların farklı sanatçılar olmasından kaynaklanmaktadır. Tüm nüshalar Avrupa resim kural ve esaslarını örnek alarak uygulandığı görülmektedir. Nüshalardaki çıplak kadın figürleri 18.yüzyıl döneminin yeni bir resim anlayışını da yansıtmaktadır. Bu konuda iyi bir isim olan Abdullah Buharî'nin resmettiği kadın figürleri daha geleneksel olsa da dönem, etkilemiştir. Bu eserdeki resimleme üslubu daha sonra üretilen Hubânnâme- Zenânnâme eserlerindeki betimlemelere etki ettiği görülmüştür. Figürlerde iki boyutlu yüzeyler

kullanımmış ona uygun tek renk uygulamaları yapılmıştır. İnsan figürleri dışında ağırlık verilmiş hayvanlar ve mitolojik unsurda tıpkı insan tasvirleri gibi 35etro 35list bir biçimde resimlenmiştir. Dönemdeki Osman-Fransa yakınlaşmasıyla gelen kaynaklar dönemin sanatçılarını etkilediği gibi bu eserde de etkileri fazlasıyla hissedilmiştir (Kundak, 2011:123-124-125-126). Eserde semboller sanatçı tarafından İslam sanatına uygun olarak tasvir edilmiştir. Avrupa'nın yanı sıra Osmanlı'da yazılmış geçmiş dönemde eserlerinin etkileri de özellikle sembolik figürlerde görülmüştür (Kundak, 2011:129).

Minyatürler her bir yıldız ile ilgili bilgi vererek özelliklerini hangi burç ve yıldızlara dahil olduğunu belirtecek şekilde tasarlanmıştır. Sonuç olarak, Aynî'nin Tercüme-i 'İkdü'l-cümân fî târîh-i ehli'z-zamân'ının minyatürlerinin ikonografisi ve üslubu muhtemelen Andreas Cellarius'un Harmonia Macrocosmica gibi Avrupa yıldız haritalarından ve atlaslarından türetilmiştir. 1733'te Müteferrika tarafından tercüme edilmiştir. Cellarius'un atlasına benzer şekilde, John Flamsteed'in Atlas Coelestis'i gibi en bilinen diğer atlaslar da 18. Yüzyılın ilk yarısında, özellikle Lale döneminde Osmanlıların elinde olmalıdır. Bu Avrupa yıldız haritaları veya atlasları şu an için İstanbul'daki hiçbir kütüphanede bulunmamakla birlikte, tarihi kayıtlara göre 18. Yüzyılın ilk yarısında Avrupa'daki bilimsel kitapların Osmanlı sarayına ulaştığı biliniyordu. Sonunda Aynî'nin *Tercüme-i 'İkdü'l-cümân fî târîh-i ehli'z-zamân'ın* takımyıldız figürleri, yıldız haritaları ve atlaslardaki Avrupa yıldız figürleri gibi sanatsal güzellik ve pratik bilimsel değerin etkileyici bir sentezini elde etmiştir (Kundak, 2013:459-461).

Fotoğraf 2: Dübb-i Asgar- Dübb-i Ekber (üst) – Tinnîn (alt), y.19 a,

(Kundak, 2011: 389)

Fotoğraf 3: Keykâvûs (üst) – Avva (alt), y.19 b; Fekke-i Şimâlî (üst)- Câsî (alt)

(Kundak, 2011:389)

Fotoğraf 4: Keykâvûs (üst) – Avva (alt), y.19 b; Fekke-i Şimâlî (üst)- Câsî (alt)

(Kundak, 2011:390)

Fotoğraf 5: Mümsik-ül Ayne (üst) – Hevâ-ı Hayye (alt), y 21b; Sehm (üst)- Ukab (orta)- Delfîn (alt) (Kundak, 2011:390)

Fotoğraf 6: Kıt'a-tül-Feres (üst) – Feres-i Âzam (alt), y 22b; mer'etü'l-müselsile (üst)- Müselles (alt) y.23a (Kundak, 2011:391)

Fotoğraf 7: Kaytüs (üst) – Cebbâr (alt), y 23b; Nehr (üst)- Erneb (alt) y.24a (Kundak, 2011:391)

Fotoğraf 8: Kelb-ül Ekber (üst) – Kelb-ül Asgar (alt), y 24b; Sefine (üst) – Şücâ’ (alt) y.25a (Kundak, 2011:392)

Fotoğraf 9: Cenûbî (üst) – Hût-ül- Cenûbî (alt), y 25b; Hamel y.26a (Kundak, 2011:92)

Fotoğraf 10: Serv (üst) – Cevzâ (alt), y 26b; Seretân (üst)- Esed (alt) y.27a

(Kundak, 2011:393)

Fotoğraf 11: Sünbüle, y.27b; Mizân (üst)- Akreb (alt) y.28a (

Kundak, 2011: 393)

Fotoğraf 12: Kavs (üst) – Cedi (alt), y 28b; Devl (üst) – Hût (alt) y.29a

(Kundak, 2011: 394)

Fotoğraf 13: Şücâ (üst) – Gurâb (alt), y 29b; Kanturus (üst)- micmere (alt) y.30a

(Kundak, 2011:394)

1.3.2 Metali'üs- Sa'ade (BN suppl. Turc. 242)

16.Yy 1582 tarihinde Sidi Muhammed es-Sûdî İbn Seyyid Emir Hasan (ö.1591) tarafından yazılan el yazması III.Murad'ın (1574-1595) kızı Fatma Sultana armağan edilmek üzere yapılmıştır. Eserin ilk kısmı gök cisimlerini konu alır. Gezegenler, 12 burç ve ait olduğu meslek gruplarını sembolik anlatım biçimi kullanılmıştır. Bunun yanında bazı camilerin ve mimari çizimlerin de minyatürlü tasvirler görülmektedir. Yazmaya alınmış notlar sonucunda Nakkaş Osman tarafından minyatürlerinin yapıldığı bilinmektedir (Süslü ve Urfalıoğlu, 2012: s.2866). Konu anlatımında kullanılan çeşitli değişik bölgelere ait hayvanlarla resmedilmiştir. Yılan, kuş ve av havanlarının çeşitlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmekte ve bunun yanı sıra çeşitli yaratıklarında stilize edilmiş uygulamalı tasarımlar görülmektedir (Carboni, 2007:6).

Eser, 21x30cm boyutlarında olup, 286 sayfa ve 71 adet yazmadan oluşmaktadır. Yazma cildi mıklebli bordo deriden yapılmıştır. Ön kapağın yüzeyi üzerinde, alttan ayırma şemse form içerisine, gömme baskı hatayî grubu çiçek motifleri ve hançer yapraklı tasarım uygulanmıştır. Desen sıvama altın üzerine siyah mürekkep ile boyanmıştır. Şemsenin iki uç kısımdaki salbek paftaların ve köşebentlerin boyaması da yine aynı tarz desenlerle bezenerek aynı renk boyanmıştır. Bordür kısmında ise, iç tasarımda uygulanan aynı desen üç iplik bordür olarak uygulanmıştır. Desen tasarımının pozitif alanları derinin kendi rengi olan bordaya bırakılmış negatif alanları ve cetvelleri ise altın ile boyanmıştır. Cildin arka yüzeyinde ise deri komple koyu yeşil boyanarak, merkeze aynı şemse formu oturtulmuş, derinin kendi rengi olan bordo bırakılarak desenin negatif alanları ve cetveller altın ile boyanmıştır.

Padişah'ın isteği üzerine yapılan, Metali'üs- Sa'ade ve Yenabi's-siyâde (Seyidlerin pınarları ve Mutluluğun doğuş yerleri) isimli iki yazma eser hazırlanmıştır. Suûdi bu iki eserin en eski benzeri geçmişte çevrisini yapmış olduğu yazma Kitab al-bulhan'dır. Yine içerik ve konu işleyişi bakımından gezegen ve burç mesleklerini konu alan bunun yanında içerik ve işleyiş bakımında fazlaca benzerlikleri bulunan eserin minyatürlerinde dönemsel üslup farklılıkları görülmesi olağandır (Kundak, 2011:92).

Fotoğraf 14: Metali'üs- Sa'ade Yazmasının ön cildi,

(BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 15: Metali'üs- Sa'ade Yazmasının ön ve arka cildi,

(BN suppl. Turc. 242)

Fransa'ya getirilen kitap Napoleon Bonaparte adına Paris, Bibliotheque Nationale'de Sup. Turc. 242 de bulunmaktadır. Eserin bir diğer nüshası New York'taki

Pierpont Morgan kitaplığındadır. İki eserinde yapılış biçimi ve içerikleri aynıdır. Eser Oxford üniversitesi, Bodleian Kütüphanesindedir. Metali'üs- Sa'ade içinde gezegenler, 12 burç tasviri ve ait oldukları meslekleri gösteren minyatürlü tablolar oluşturulmuştur. Bu tablonun başında yıldız ve gezegenlerin hangi anlama geldiklerini ve burçların hangi mesleğin hangi burç ve gezegene ait olduğu açıklanmaktadır. Dikey olarak yerleştirilmiş yedi gezegen, yatay olarak ta gezegen özelliklerine denk düşen 56 meslek yer almaktadır. (Süslü ve Urfalıoğlu, 2012: s.2866). Osmanlı devletinde meslek grupları, özel meslekler ve saraya bağlı meslek grupları olarak iki kola ayrılmış meslek grupları vardı. Saraya bağlı olanlar Ehl-i hıraf teşkilatı adı altındaydı. Tutulan kayıtlara göre saraya bağlı bulunan 38 sanat gurubu ve 590dana fazla sanatçı bulunmaktaydı. Sara ya da saray dışında meslek ve statü sahibi olmak çok önemliydi. Özel mesleklerin ise bağlı olduğu topluluğa ''Tariki Fütüvvet'' adı verilirdi. Sahip oldukları kural, kaide yasalarla ilgili yazılmış bir dizi kitapları bulunmakta bu kitaplara da ''Fütüvvetnameler'' denirdi. Eserdeki minyatürlerde bağlı olduğu gezegen ve burca uygun gelen meslek guruplarının detaylı çalışıldığı, yaptığı işin ve çalıştığı ortamın detaylarını görmekteyiz Bkz. (Fotoğraf: 28-29, s.48,49) (Süslü ve Urfalıoğlu, 2012: s.2874).

Minyatürlü yazmalar da burçlar, gezegenlerin özellikleri semboller ile gösterilmiştir. Tasarımlarda teleskopla gökyüzüne bakışı andırması için, sayfanın üst orta kısmına oturan büyük bir hare gökyüzünü andıracak mavi- beyaz tonlarda boyanmış ve altın yıldızlar eklenmiştir. Bu hare bir kare içerisine yerleştirilerek üst kısmı tezhip tasarımı uygulanmıştır. Harenin üzerine burç ve gezegen tasvirleri, özelliklerine göre seçilmiş semboller eklenerek tasarlanmıştır. Alt kısımda yukarıdaki devam eden fon üzerine, daha küçük bir biçimde, gezegen tasvirleri üç ayrı parça da gösterilmiştir. Bunun nedeni burcun 1.,2. Ve 10. Yılıyla alakalı olabilecek gezegenlerin örneklendirilmesidir (Carboni, 2007:10). Bkz. (Fotoğraf: 16-17, s.45)

Fotoğraf 16: Koç- Hamel Burcu
Metaliü'l Saade

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 17: Bağa- Sevr Burcu
Metaliü'l Saade,

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 18: İkizler-Cevza Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 19: Yengeç- Seretan Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 20: Aslan- Esed Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 21: Başakk- Sünbüle Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 22: Terazi- Mizan Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 23: Akreb Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 24: Yay-Kavs Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 25: Oğlak- Cedi Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 26: Kova- Devl Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 27: Balık- Hût Burcu

Metaliü'l Saade (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 28: Gezegen ve Meslekler Tablosu,

(Metaliü'l Saade, (BN suppl. Turc. 242)

Fotoğraf 29: Gezegen ve Meslekler Tablosu,

(Metaliü'l Saade, (BN suppl. Turc. 242)

1.3.3. Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât (PBN., Suppl. Pers.332), (TSMK, R.1660), (SK, R.E.670), (BL Add.7894),(3109 no'lu Yazma)

Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât adlı eser 1280 yılında Zekeriya b. Muhammed b. Mahmûd ebu Yahya el-Kazvinî (d.598/1202-ö.682/1283) tarafından Ata Melik Cüveyniye sunulmak üzere yazılmıştır. Arapça yazılan eser ansiklopedi niteliğinde yazılmış önemli bir eserdir. Garip varlık ve Olağan üstü mahluklar anlamına gelmektedir (Kundak,2011:62). Bu eserin birçok dilde ve ülkede yazılmış nüshaları ve nüsha kopyaları bulunmaktadır.

Yazarın bu eserinden başka yazmış olduğu coğrafyayı anlatan iki eseri daha bulunmaktadır. Biri H.166/M.1262-63 de yazılmış olan ‘’Acaib’ul Buldan’’ diğeri ise, H.674-675 /M.1275-76 tarihinde yazılan ‘’ Asar Al-Bilad ve Ahbar al- İbad’’ isimli yazmalardır. Bu eserlerde bölgelere ayırdığı tüm devlet ve milletlerin özelliklerinde tarihine geniş yer vermiştir. Birçok dile çevrilen yazmaların Türkçe nüshaları da vardır. Eser Müsliheddin Mustafa Bin Şaban (Ölüm. H.969/ M.1561) tercümesinin bir kısmını gerçekleştirir talihsiz olaylar sonucu tercümeyi bitiremez ve tercümenin kalanına Rodosizade M.1685 yılında tamamlayarak IV. Mehmede (1648-1687) sunulmuştur. (Güney, 2006:6-7).

‘’Acaib’’ kelime anlamı hiç bilinmeyen ve henüz görülmemiş garip, ilginç harikalar anlamına gelir (Kunt,1998:315).

‘’Garaib’’ kelimesi ise benzeri olmayan, benzersiz tuhaflıklar anlamını taşır. Görülmemiş harikalar adı altında toplanan Kazvinî’nin bu eser bir çok jeolojik hadiselerden, peygamberlerin başına yaşadığı hadiseleri ve bunların yanında toplumlardaki bazı garip inanışlardan ‘garâib’ olarak bahseder. İslam coğrafya ve orta çağ döneminde mimari yapılar, farklı coğrafyalarda yaşamış kabilelerden, yeryüzü özelliklerinden, değişik bitki ve hayvanlarda ise ‘acâib’ kelimesiyle bahsedilir. Bu iki kelimeyle belirtilmiş yaratık, durum, konum ve olaylar incelendiğinde gerçekdışı canlıların var olduğu kanısına varılmıştır. Bunlar mitolojide de görülen insan beden hayvan başlı ya da ayak canlılar bunların sayıları oldukça azdır. Gerçekdışı olarak belirtilmiş olan acâib varlıkların döneminde nasıl olduğunu bilmeseler de şaşırmış bir biçimde aslında dünya içinde var olduğuna inanılıyorlardı. Yaşanılan dönem içinde tüm bu bahsedilen varlıkların hayal ürünü oldukları düşünülerek bu varlıkları konu alan yazma eserleri de o doğrultuda alaycı bir biçimde değerlendirmeye başlamışlardır. Syrinx von Hess’in ifadesine göre; İslâm dünyasında yazılmış olan bu eserlerin bilim adamları tarafından söylendiğinde içeriğindeki hikayeler, bilimdışı ve inanması güç geldiği için bu eserlerinde pek fazla ciddiye alınmadığı şeklinde ifade etmiştir. Ancak Von Hess, bu eserleri üretildikleri toplum inanç, kültür vb. kriterler içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini eklemiştir. Aynı zamanda eseri tüm evren unsurları tanıyıp anlamak için bir ansiklopedi olduğunu ve okuyan insanların bu eser içerisindeki birçok konudan ilham

alınabileceğini de belirtmiştir. Ressamlığını vermiş olduğu bakış açısıyla, şaşırma ve hayret gibi duyguların, hayal gücünü geliştireceği, kişilerin hayatlarına enerji ve teşvik duygusu sağlayacağını vurgulayarak esere farklı bir bakış açısıyla bakılması gerektiğini ifade etmiştir. Von Hess'in fikirlerine katılan diğer bir yazar Travis Zadeh ise, yazdığı ''The Wiles of Creation'' isimli makalesinde Kazvin eserlerini içerik doğruluklarını kendi değerlendirme ölçütlerine göre değerlendirdiğini belirtmiştir. Bu iki görüşte eseri aşağı ya da basit gören fikirleri eleştiren fikirler beyan etmişler (Coşkun, 2019:274-276).

Bu eserler geçmişteki Kitâbü'l- Hayevân, Historia Animalium, el-Gırnâti ve et-Tûsi eserleri başta birçok kozmolojiyi, seyahati ve coğrafyayı konu alan eserden yararlanılarak yazılmıştır. Fakat bunun yanı sıra mitolojiyi de konu etmiş ve doğrultuda tasvirler tasarlanmıştır. Bu eser dört mukaddime, iki makale ve bir hâtime olarak tasarlanmıştır. İçreğindeki konular şu şekilde dağıtılmıştır. Mukaddimelerde sırasıyla ''acaib, mahlûkât, garib ve mevcudat'' kelimelerinin anlamı açıklanmıştır. Sonrasında yazdığı ilk makalesi on üç bölümden oluşmaktadır. ''Ulviyat'' ay üstü âlemi yani gökyüzü cisimleri olan yıldızlar ve gezegenlerin (Güneş, Ay, Merkür, Venüs, Mars, Jüpiter, Satürn) hareket konumlarıyla oluşan burçlar hakkkın da açıklamalarda bulunur. Bunun dışında ''felekü'l-eflâk'' gök sakinleri anlamına gelen (Azrâil, Mikâil, İsrâfil, Münker, nekir ve Cebrâil) isimlerden bahsederek açıklamıştır. Gece-gündüz, mevsimler, aylar, gibi konulardan da söz edilmiştir. İkinci makalesi ''süfliyyât'' ay altı alemi anlamına gelen yağmur, yıldırım, gökkuşağı, şimşek, gök gürültüsü, bulut, su, toprak, maden gibi doğa elemanlarıyla ilgili konulara değinmektedir. Diğer bölümler ise insanlar, bitkiler, kıyı adalar, denizler, madenler, hayvanlar, kuş çeşitleri, sürüngenler, cinler, devler gibi birinci makaleden çok daha geniş kapsamlı konular ele alınmıştır. Eserinin bulunan yazmaları özet ve ayrıntılı açıklamalar şeklinde dört kola ayrılmıştır (Kunt,1998:315).

Kazvînînin yazmış olduğu bu eserin birçok nüshası bulunmaktadır. İlk yazılan nüsha (Bavarian state library) Münih Devlet Kütüphanesinde Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât (Cod.arab.464) uzantısıyla bulunmaktadır.1280 tarihinde üretildiği tahmin edilmektedir. Diğer bir nüsha 14.yy'da İnci döneminde yazılmıştır. (Gotha Forschungbibliothek, A.1506) bu nüsha eksik sayılan nüshasıdır. Diğer bir nüsha

Süleymaniye Kütüphanesi (Yeni Cami, 813) de bulunmaktadır. Eser minyatürlerinin İncu Hanedanlığı zamanında yapıldığı, Fas ve İran etkileri hissedilmektedir. Bu eserin altı yaprağının kayıp olduğu bilinerek bu sayfalarda konuların gökcisimlerini içeren tüm gezegenler ve takımyıldızları olduğu tahmin edilmektedir.

Bir diğer nüsha 15.Yy aittir. Akkoyunlular dönemi yazıldığı tahmin edilmektedir. İlk kez Arapçadan farklı bir dile Farsçaya çevirisi yapılmış ve en erken tarihli nüshadan yararlanılmıştır. Eserin bir diğer nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde R.1660 numara ile korunmaktadır. 1421 yılında bu nüshadan üretilen bir kopyası minyatür İskender Sultan dönemi yapım üslubundan anlaşıldığı üzere İbrahim sultan döneminde üretildiği bilgisine ulaşılmıştır. Renklendirmeleri belirli yerlerde görülen kalem-i siyahi tekniği bize İslâm sanatı üslubunu net gösteren ilk nüsha olmuştur.

Bunlar dışında bulunan Süleymaniye kütüphanesinde üç yazma daha mevcuttur. (TSMK, R.1669; Berlin İSM, I.6943; SK, L.1991) bu üç yazmanın incelenmesi sonucunda içerik ve işleniş bakımında çok benzer özelikleri olduğu görülmektedir. Kazvinî'nin eseri 15.Yy İskender Sultan döneminde yaptığı ve minyatürlerinin Muzafferi devrenin resim sanatının etkisi olduğu düşünülmüştür.

15.Yy Berlin (I.6943) nüshası model alınarak yeni üç nüsha daha üretilmiştir. Bunlardan biri John Ryland Kütüphanesinde (Ryl. Pers.37), 1441yılında üretilen British Kütüphanesinde (Add.23564) ve eksik olan nüshası Paris Milli Kütüphanesinde (Suppl.Pers.334) korunmaktadır. 1503yılında Kuzey İran tarzında yapılmış bir nüsha (BL., Or.12220) olarak gerçeğinden kopmuştur.

17.yy da yapıldığı bilinen Süleymaniye Kütüphanesinde korunan (R:E:670) Safevî Isfahan tarzında yapılmıştır. Buradaki gökcisimlerini anlatan minyatürlerin gök yüzünü andıran mavi renk tonlarında yapıldığı ve tüm yaptığı yıldızların dikkat çekici ve belirgin olduğu görülmektedir. Kazvinî'nin bu eseri bir çok çeviri yapılmış öncelikle dönemin yazarları üzerinde ve daha sonra bilim edebiyat gibi bir çok alanda büyük ve yararlı iz bırakan bir kaynak olmuştur. En önemli çevrileri ve hala günümüz edebiyatından da önemli bir yer tutan Farsça yapılmış çevirileridir (Kundak, 2011: 62-68).

Kazvini'nin yazmış olduğu bu eseri ilk Türkçeye çevirisi Ahmet Bican'dır. Kendisinin bu konuyla alakalı olduğu bilinen ''Dürr-i Meknun'' isimli bir eseri daha vardır. Günay Kunt'un yazmış konuyla ilgili yazmış olduğu makalede Bican'dan önce eserin farklı iki kişi tarafından Türkçeye çevrildiğini söyler. Araştırmalara göre bu kişiler Ali Bin Abdurrahman ve Rükneddin Ahmed'dir. Ahmed bican'ın çevirmiş olduğu eseer, özetlenerek yazılmış olandır. Türk edebiyatında sevilen ve önemli bir yere sahip olan eserin birçok nüshası bulunmaktadır. Eserin H.857/M.1453 tarihinde çevrildiği bilinmektedir. Evrenin yaradılışı, yıldızlar, melerler, yıl, ay ve günler, hayvalar, şehir ve denizler, mitolojik hikayelere yer verilmiştir. Bunlar dışında, H.965 M.1557 yılında ''Gınai''isimli kişi tarafından yapılan tercüme, Eyyüb bin Ali isimli kişi tarafından yapılan ''Tezkiret'ül Acaib ve Tercümet'ül- Garaib ismini taşır. Hüseyin Efendi Bin Muhammed H.977 M.1569 tarafından tercümesi yapılan ''Mirat'ı Acaib'ül Mahlukat ve Keşf-ı Garaib'ül Mevcudat ismindedir. M.1699 Molla Taha bin tarafından, Rodosizade yarım bırakılan yazmanın devadır. Son tercüme ise 18.yy'da nüshalarına ulaşılamayan Yusuf bin Mehmed Milevi tarafından çevrilmiştir (Güney, 2006:11-12).

Kanunî Sultan Süleyman döneminde, bu eserin çevirisi Arapçadan Türkçeye Mustafa bin Şaban tarafından gerçekleştirilmiştir. (TSMK.,3632) Şehzade Mustafa için hazırlandığı bilinmektedir. Bu eserin sanatçısı nakkaşı Hasandır ve minyatürleri oldukça ilgi görmüştür. Osmanlı Sarayında bulunan bir nüsha (BL; Add.7894) Kazvinî nüshası birçok minyatürlü nüshasının yapılabilmesini sağlamıştır. Bu eseri Şemseddin Muhammed bin Mahmud bin Ahmed el-Selmanî el-Tusî de yazmıştır. Minyatürlü nüsha (PBN., Suppl. Pers.332) Celayirî Ahmed Han için 1388 yılında yapılmıştır (Kundak, 2011: 69). Aşağıda Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât adlı eserin farklı. Yıl sene ve tercümelerde yazılmış nüshalarından örnekler derlenmiştir.

Fotoğraf 30-31: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât , (PBN., Suppl. Pers.332)

Fotoğraf 32-33: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât , (PBN., Suppl. Pers.332)

Fotoğraf 34-35: Evrenin oluşumu, gezegenler, burçlar ve mitolojik karakterler Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât , (PBN., Suppl. Pers.332)

Fotoğraf 36: Kazvinî Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât

Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunan nüsha ,

1421, TSMK, R.1660, y29b 29a, (Kundak,2011:66)

Fotoğraf 37: Zât-ül Kürsî (Koltuk- Kralice)/Siyavuş (Perse), Mümsik-ül Ayne(Arabacı), Hevâ-ı Hayye (Yılancı ve Yılan) Takımyıldızları, Kazvini'nin Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l- Mevcudât, SK, R.E.670, y.27b-28a (Kundak,2001:69)

Fotoğraf 38-39: Koç Burcu temsil ettiği meslek tasviri ve Güneş gezegeni

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l- Mevcudât ,

BL Add.7894, (And,2007:358,360)

Fotoğraf 40: Güneş ve temsil ettiği burç adlan

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât, BL Add.7894, (And,2007:355)

Fotoğraf 41: Güneş yıldızı

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât, BL Add.7894, (And,2007:357)

Fotoğraf 42: Sebu yıldızı, 57. Varak b yüzü,

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât,

Manisa l Halk Kütüphanesi 3109 no'lu Yazma Eser, (Güney, 2006:31)

Fotoğraf 43: Husuf Ay tutulması,15.varak byüzü,

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât,

Manisa l Halk Kütüphanesi 3109 no'lu Yazma Eser, (Güney, 2006:29)

Fotoğraf 44: Merih gezegeni, 22.varak byüzü,

Aca'ibü'l-Mahlûkat ve Garâ'ibü'l Mevcudât,

Manisa l Halk Kütüphanesi 3109 no'lu Yazma Eser, (Güney, 2006:27)

2.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİ OLARAK BETİMLENMİŞ GEZEGENLER, YILDIZLAR VE BURÇLAR

2.BÖLÜM

OSMANLI MİNYATÜRLERİNDEKİ GÖK CİSİMLERİ OLARAK BETİMLENMİŞ GEZEGENLER, YILDIZLAR VE BURÇLAR

2.1 OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE GEZEGENLERİN (FELEKLERİN) ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde gezegenler tek bir başlık altında iki biçimde ele alınmıştır. İlkinde gezegenlerin bilimsel yapıları ve özelliklerini anlatılıp genel bir bilgi verilmiştir. Hemen ardından gezegenlerin geçmişten bugüne başta tez konusu kapsamında Osmanlı dönemi başta olmak üzere mitoloji, inanışlar ve astrolojideki anlamları ve temsil ettikleri özellikler anlatılmaktadır.

‘’Güneş sistemi, uzaydaki yerel konumumuzdur; Güneş, sekiz gezegen, pek çok cüce gezegen, kuyrukluyıldız, uydu ve asteroidi kapsar. Güneş, güneş sistemi kütlesinin %99,8’ini kaplar. Onun yörüngesindeki bölgede, yani iç güneş sisteminde şunlar bulunur:’’

‘’Merkür, Dünya, Venüs, Mars. Mars’ın ötesinde çeşitli boyutlarda kayalık nesnelerden oluşan Asteroid kuşağı bulunmaktadır. Dış güneş sistemine, Güneşin yörüngesinde uzak mesafe dönen dört dev gezegen hakimdir ve güneş sistemi kütlesinin %99’unu kaplamaktadır. Bu gezegenler şunlardır; Jüpiter, Uranüs, Satürn, Neptün ‘dür’’ (Petersen,2016:16). (Bkz. Şekil 6, (Petersen,2016:7)

Tüm Gezegenler güneş etrafında dönerler. Bunun için belirli bir yönü takip edebilmeleri gerekir buna yörünge adı verilir. Keplerin belirlediği maddelerce bu yörünge elips şeklindedir. Güneş bu elipsin iki farklı noktasından birinde bulunmaktadır. Gezegen İlk Yunan astronomlar gözlem yaparken yıldız benzeri gökyüzü cisimlerinden ‘’planetes’’ (gezgin) diye ismini kullanmışlar. Gezegen (UAB) Uluslararası Astronomi birliği tarafından şu şekilde açıklanır; Güneş

etrafında bir yörüngeye sahip, yeterli bir hacme sahip, kendi yörüngesi çevresinde kendi boyutlarında tek gök cismidir. Ayrıca UAB tarafından normal gezegenler diğer gezegenlerde başka bir sınıfa koydukları cüce gezegenler olarak isimlendirdikleri bir çeşit gök cismi daha belirlemişlerdir. Bu cüce gezegenler Ceres, Eris, Haumea ve Makemake'dir (Petersen,2016:21).

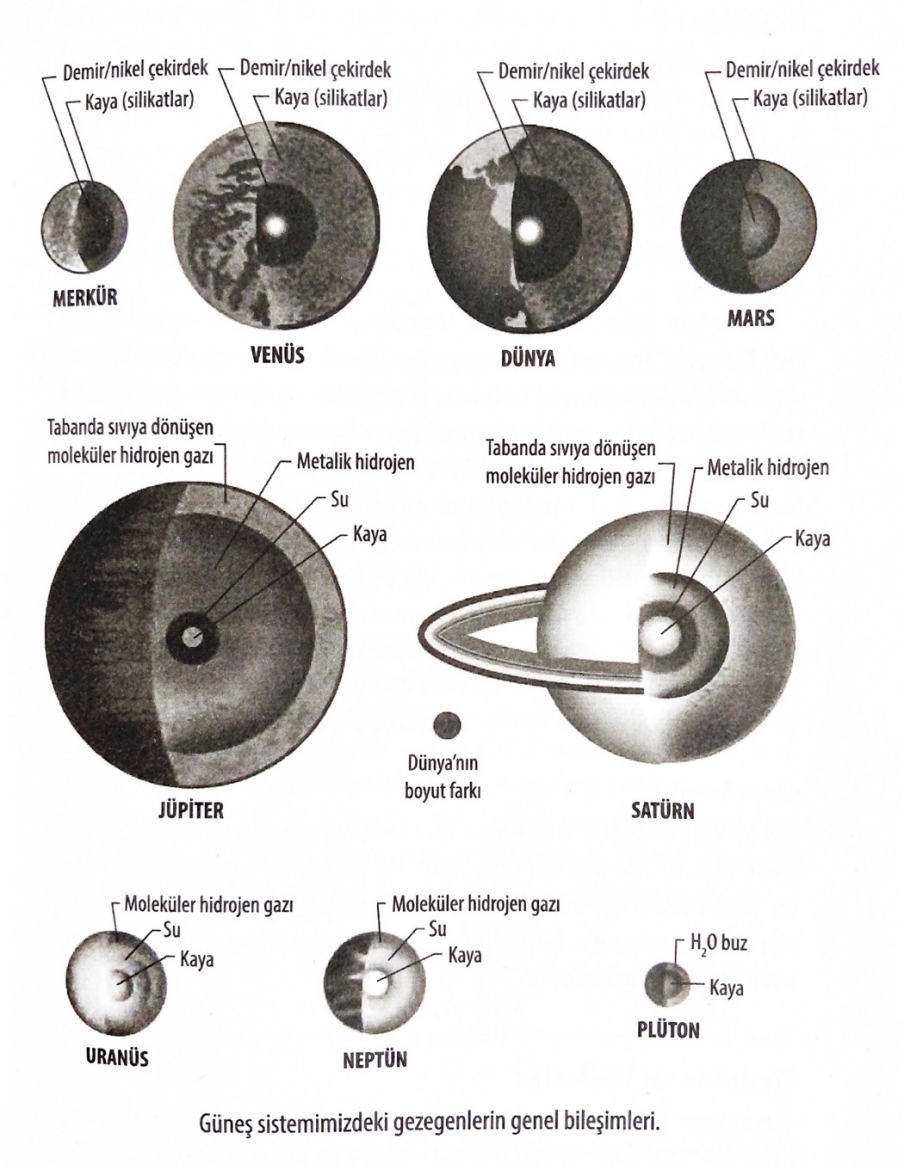

Şekil 6: Güneş Sistemindeki Gezegenler, (Petersen,2016:7)

Tabiat	Tür	Gezegen (Geleneksel)	Organ	Cinsi-yet	Simya işlemi
sıcak-kuru	Kardinal	Mars	Baş, Beyin	Erkek	Kül etme
kuru-soğuk	Sabit	Venüs	Ense, Boğaz	Dişi	Katılaştırma
sıcak-nemli	Bileşik	Merkür	Akciğer, kollar	Erkek	Sabitleme
soğuk-nemli	Kardinal	Ay	Göğüs, karın	Dişi	Çözündürme
sıcak-kuru	Sabit	Güneş	Kalp, Sırt	Erkek	Sindirme
kuru-soğuk	Bileşik	Merkür	Bağırsaklar	Dişi	Damıtma
sıcak-nemli	Kardinal	Venüs	Böbrekler, Damarlar	Erkek	Süblimleştirme
soğuk-nemli	Sabit	Mars	Cinsel Organlar	Dişi	Ayırma
sıcak-kuru	Bileşik	Jüpiter	Uyluk ve kalçalar	Erkek	Yaratma
kuru-soğuk	Kardinal	Satürn	Dizler, eklemler	Dişi	Mayalandırma
sıcak-nemli	Sabit	Satürn	Bacaklar, ayak bilekleri	Erkek	Çoğaltma
soğuk-nemli	Bileşik	Jüpiter	Ayaklar	Dişi	Yansıtma

Şekil 7: Gezegenlerin, Tabiatları, Türleri, Temsil ettiği Organlar, Cinsiyet ve Simya, (Burckhardt,2018:17)

Gezegenler yapısal özelliklerine göre dönüş hızlarına ve aynı zamanda bu hızın Güneşe olan uzaklık yakınlığa göre değişim göstermektedir. Hareketli gezegenler iç gezegen olarak bilinir bunlar Ay, Venüs, Merkür, Mars'tır. Dış gezegenleri olarak daha az yavaş hareket eden gezenler olarak bilinir. Bu durum tek bir kişiyi değil toplumu ilgilendiren konular ile alakalıdır. Astrolojide gezegenlerin yönettiği burçlara göre güneşin hareketi sonucu o burca girip yükselime geçmesiyle gezegenler güçlü ve zayıf noktalar geliştirir. Bir gezegeni güçlü olması o gezegenin bir burçta bulunması etki ve özelliklerini daha iyi gösterebilmesidir. Gezegen eğer tam tersi olarak karşıt burçta bulunuyorsa o burç için olumsuz bir etki yaratabilir. Gezegenlerin hareketleri incelendiğinde düz, retro[6] ve durağan konumda oldukları görülmektedir. Ay ve Güneş

[6] Retro, gezegenlerin hız keserek yavaşlaması ters dönüşü. (Sears, 2017:81-82)

dışındaki tüm gezegenler geri gidebilir. Geri giden gezegen ters hareket ediyormuş gibi görünse de aslında sadece hızını yavaşlatmıştır. Diğerlerinden daha yavaş hareket halinde olduğu içinde gözlemlendiğinde ters gidiyor hissiyatı yaratabilmektedir. (Sears, 2017:81-82).

Gezegenlerden Güneş ve Ay aydınlatıcı olarak görülür, Jüpiter ve Venüs uğurlu, Satürn ve Mars ise uğursuz olarak bilinir. Merkür ise içlerindeki uyumludur.

Güneş ikizler burcundan çıkıp, yengeç burcuna girdiğinde günlerin kısalıp gecelerin uzamaya başladığı ve ilkbaharın bittiği zamandır. Yazın kesin olarak geldiği zamandır. Kuraklık başlar, tüm hasat toplanır, hayvanlar verimlidir bolluk bereket artar. Bu artık yazın gelişinin haberidir. Güneş başak burcundan çıkıp terazi burcuna girdiğinde, gece ve gündüz eşitlenir. Sonbahar başlar ve hava soğur. Yapraklar dökülür, otlar yok olur, hayvanlar zayıflar, kuş göçleri başlar ve insanlar kışa hazırlık içine gire sonbahar gelmiştir. Güneş yay burcundan çıkıp oğlak burcuna geçtiğinde günler kısalıp geceler uzar. Sonbahar geride kalır soğuk hava tüm ağaç ve bitkileri etkiler çoğu ölür. Hava şartları sertleşir kışın geldiği hissedilir. Güneş balık burcundan çıkıp koç burcunda girdiğinde ise ilkbaharın habercisidir (İhvân-ı Safâ Risâleleri, 2012:93)

2.1.1. Günes – Şems: Güneş dıştan içe; taç küre, kromosfer, fotosfer, ısıyayım bölgesi, ışınım bölgesi ve çekirdek olarak bilinen katmanlardan oluşur. Taç kürenin sıcaklığı bile bir milyon derecenin çok daha fazla üzerinde olduğu bilinmektedir. Kromozosfer kırmızı renkte gazlarlar dan oluşan ince bir katman olmakla birlikte 3500 C olarak bilinir fakat katmanlar arası geçişlerde bu durum değişiklik gösterir. Onun altındaki fotosfer güneşe bakıldığında gerçekte gözümüzle gördüğümüz kısımdır. Bir sonraki ısıyayım Samanyolunda bilinen yüz milyarca yıldızdan biri olarak kabul edilen dünya için yaşam ve ısı kaynağı olması açısında önemi oldukça büyüktür. Tarihten bu yana güneş ilk insanlar için Tanrıyla eş değerdi, Antik Yunan döneminde güneş tanrısı olarak isimlendirdikleri Heliosa ile ilgi bir araştırma peşindeydiler. 17.yy da Astronomlardan Galileo Galilei ve Johannes Kepler tarafından güneş ile ilgili önemli araştırmalar yapmışlardır. Güneş için daha birçok gözlem, araştırma gözlem aracı geliştirilmiştir (Petersen,2016:23).

Güneş egoyu, bireysel olmayı, yaşam enerjimizi ve duygularımızın temsilcisidir. Aynı zamanda (yang enerji) eril enerjiyi, baba ve otoriter gücü, yaratıcılıklarımızı genel durumuzu hayatta kalmamızı sağlayan fiziki ve ruhsal sağlığın ana kaynağını da temsil eder. Etki ettiği meslek grupları, liderler, patronlardır. Aslan burcunun yönetici gezegenidir. Temsil ettiği organlar önemli kemik sistemlerinden omurilik, omurga ve kalptir (Sears, 2017:96).

2.1.2. Merkür – Utarid: Güneş sistemindeki en küçük ve Güneş'e en yakın gezegen olan Merkür yok denecek kadar ince bir atmosfere sahiptir. Fakat iç yapısında Güneş ışınlarına dayanabilecek maddelerden meydana gelmiştir. Güneş rüzgarlarına maruz kalarak yüzeyindeki koruyucu atmosfer gazının büyük bir kısmını kaybetmiştir. Bu sebeple dış yüzeyi oldukça yıpranmıştır. Lavlarla kaplı bir yüzeyi ve uzun zamanlar önce çarpan asteroidlerin izlerini taşımaktadır. Güneşin yüksek ısısına maruz kalsa da çevrili olduğu manto ve diğer katmanlarıyla direnç göstermiştir. Gezegenler içinde en yaşlı, karasal ve yüzey tahribatı en fazla olan gezegendir. Büyük bir çoğunluğu Demir'den, geri kalanı ise minerallerden oluşmaktadır (Petersen,2016: 33).

Merkür'ün Güneş etrafındaki tüm dönüşünü 88 günde tamamlamaktadır. Merkür'ün gerileme dönemleri vardır bu dönemlerde temsil ettiği iletişim ve seyahat özellikleri olumsuz etkilendiği için seyahat planları, iletişimsel konular anlaşmalar ve önemli görüşmeler gibi konuları erteleyerek Merkür'ün geri hareketinin bitmesi beklenmelidir. Haberci gezegen olarak bilinir. Hareketin başlangıcı olarak sembolize edilirken aynı zamanda keşif ve merak ve yeniyi arama konuları da Merkür ile ilgilidir. Tüm iletişim temalarını temsil eder. Düşünce, ifade ve aktarımı konu alır. Sol beyinle temsil edilir. Bunun yanında seyahat, gezi ile ilgili olabilecek tüm konuları kapsar. Sürekli arayışta olması nedeniyle biri bitmeden diğerine adapte olur. Aynı zamanla bilim ve ilim arasındaki bağlantıları araştırarak anlamlandırmaya çalışır. Etki ettiği meslek grupları yine iletişimle ilgili olan iletişim, yayın, konuşma, kitap, yazım ve öğrenimle ilgilidir. Etki ettiği ve yönettiği burçlar İkizler ve Başak'tır. Temsil ettiği organlar ise, başta eller kollar, akciğerler, bağırsaklar, solunum ve sinir sistemidir (Sears, 2017: 85).

2.1.3. Venüs – Zühre: Venüs Güneş ışınlarını geri döndüren bulutlar ile çevrili olmasından ötürü gözlemlendiğinde sabah ya da akşam fark etmez her zaman parlaktır gözükmektedir. Boyutları ve diğer yapısal özellikleriyle Dünyamızla yaklaşık özelliklere sahiptir. Güneşten yansıyan ışınları bünyesine alan etkili bir gaz olan karbondioksitten atmosferi bulunmaktadır. Geçmişteki geçirdiği büyük patlamalar sonucu yüzeyi bir çölden oluşmakta ve üzerinde bir yaşam olması mümkün değildir (Petersen,2016: 37).

Venüs Güneş etrafındaki tüm dönüşünü 255 günde tamamlamaktadır. Aşk gezegeni olarak bilinen Venüs tüm bireysel ilişkileri temsil eder. Mitolojide Afrodit olarak bilinen Venüs güzellik, aşk, arzu ve şevhetin tanrıçası olarak anılır. Sanat ile ilişki resim, heykel, müzik gibi tüm disiplinlerin yanı sıra estetik ve edebiyatla da ilişkilendirilir. Burçlar üzerinde zerafet ve harcama alışkanlıklarını kontrol eder. Her gezegen gibi Venüs'ünde gökyüzünde yapmış olduğu konum ve açılara göre göstermiş olduğu etkiler değişmektedir. Güçlü ve iyi konumlamış bir Venüs para güç ilişkilerini iyi yönetmeye teşvik ederken kötü açıyla konumlanan ise tam tersi şekilde etki etmektedir. Yönettiği meslek grubu sanatlı ilgili olan alanlardır. Etki ettiği ve yönettiği burçlar Boğa ve Terazi'dir. Temsil ettiği organlar ise, vulva ve sistemleri, böbrekler, tiroit bezi, boğaz ve boyundur (Sears, 2017: 86-87).

2.1.4. Ay – Kamer: Dünya'nın dışında ilk gidilebilmişmiş gök cismidir. Dünya ve Theia isimli cismin çarpışması sonucunda etrafa saçılan cisimlerin birbirini çekerek birleşmesi ile Ay meydana gelmiştir. Tarihten bu yana insan ırkının dünya dışında bulunabildiği tek yer aydır. Ay dünya etrafında dönerken aynı zamanda kendi etrafında döner ve bu dönüşünü yirmi yedi günde gerçekleştirir. Ay gözlemlerinde açık ve koyu yüzeyler görülmektedir. Koyu kısımlar (Ay denizleri) kayalık ve ovalardan meydana gelirken açık kısımlar (Ay dağları) deniz ve yüksek rakımlı alanlardan meydana gelmektedir. Güneş sisteminin Ay'a çarpmasıyla oluşan kraterler tüm yüzde görüşmektedir. Aynı zamanda ayın gökyüzündeki görünüşleri değişim göstermektedir. Bu şekil değişimine ayın evleri denilmektedir. Yirmi dokuz buçuk günde bir değişen bu evler; yeniay, ilkdördün, dolunay, son dördün şeklinde isimlendirilmektedir (Petersen,2016: 46-49).

Ay Güneş etrafındaki tüm dönüşünü yakınlığı sebebiyle de 28 günde tamamlamaktadır. Ay iç duygularımızdan oluşan kişilik, benlik gibi kavramlara işaret eder. Anaçlığın, sezgilerin (ying enerjiyi) dişil enerjiyi temsil etmektedir. Yaşam içindeki yaşadığımız olaylar karşında duruşumuzu, duygularımız ve tepkilerimizi etkiler. Bunun yanı sıra anne ve çocuk bağını sembolize etmektedir. Ay'ın temsil ettiği başka bir toplumdaki duruşumuz ya da bir grubun üyesi haline gelişimizin sürecindeki tutumuzu anlatır. Etki ederek yönettiği meslekler grubu deniz aktivite öğreticiliği ve çocukları kapsayan her şey olarak nitelendirilir. Yengeç burcuna etki ederek yönetir. Temsil ettiği organlar ise; Göğüsler, süt bezi ve vücut sıvılarıdır (Sears,2017: 96-97).

2.1.5. Mars – Merih: Dünyaya benzerliğiyle bilinen Mars buzullara, dağlara, ovalara, volkanlara, okyanus kıyılarına ve nehirlere sahip dördüncü gezegendir. Geçmişteki yaşadığı çarpışmalar sonucu oluşmuş kraterler sahiptir. Yeryüzü toprağındaki demir oksit oranı fazlalığı sebebiyle oluşan pas zemin görünümünde kırmızı rengin daha fazla görünürlüğüne sebep olurmuştur. Gündüzleri soluk bir gökyüzüne sahiptirler. Gök gün batışında ve doğuşunda ise pembe ve kırmızı olur. Kalın bir çekirdeğe sahip olan Mars bir süre sonra manyetik alanından uzaklaşarak sahip olduğu atmosferi kaybetmiştir. Atmosferi kaybetmesi sıcaklık ve basınç dengelerini de değiştirmiştir. Bu sebeple sahip olduğu su seviyesi düşmüştür. Tüm bu düzenin bozulması yüzey şekillerinin farklılaşarak değişim göstermesine neden olmuştur. Araştırmalara göre geçmişte Mars ile denk gelen asteroitler olarak görülen Marsın yörüngesinde devamlılık gösteren Phobos ve Demimos adında iki adet uydusu vardır. Bu sebeple dünyadan daha farklı olduğu bariz bir şekilde görülür. Dünya ile aynı zamanda oluşumunu tamamladığı bilinmektedir. Birçok geçmiş kültürde savaş tanrısı olarak geçmektedir (Petersen,2016: 51- 54).

Mars Güneş etrafındaki tüm dönüşünü 687 günde tamamlamaktadır. Gerileme süreci iki buçuk ay iken bir burçta geçirdiği süre 6-8 hafta sürmektedir. Mars hayata karşı duruşumuz ve yaptıklarımızla kendimizi ne şekilde konumlandırdığımız sağlayan enerjiyi şeklinin belirleyicisidir. Romantik ilişkileri de temsil ettiği için kişinin doğum haritasındaki Mars konumuna göre ilişkilerinde rolü farklılık gösterir. Kişinin potansiyeli ve bu potansiyeli aşma enerjisini temsil eder. Etraftaki fikirleri önemsemez sabittir ve kendi bildiğini yapar. Özgürlükçü yapısından kaynaklı hiçbir taraftan yapılan

yaptırımlardan ve baskıdan hoşlanmaz. Konum ve yaptığı açıya göre enerjisini iyiye de kötüye de yöneltebilir. Bu iki durumda bu enerji çok yüksekte hissettirir. Mitolojide savaş Tanrısı olarak bilinir. Etki ettiği ve yönettiği burçlar Koç ve Akreb burcudur. Temsil ettiği organlar; baş, kaslar, erkek cinsel organı, anüsü, kan ile ilgili kısımları temsil etmektedir (Sears,2017: 88).

2.1.6. Jüpiter – Müşteri: Jüpiter hacmi ile diğer gezegenlere oranla en büyük gezegen olarak bilinmektedir. Çekirdeği dünya ile aynı kütleye sahiptir ve hidrojen sıvı bir katmanı ile kaplıdır. Etrafında tozlardan meydana geldiği bilinen toz yapıda üç halkası mevcuttur. Bunlar hale halka, ana halka ve birkaç uydudan çıkan tozlardan oluşan iplik halka olarak isimlendirilen halkalara sahiptir.1665 yılında Giovvanni Dominico Cassini tarafından keşfedilen büyük kırmızı lekeye sahiptir. Bu leke sistemin en büyük fırtınası olarak bilinen ve birkaç dünya büyüklüğünde olan, birçok girdap ve fırtına sebep olmaktadır. En büyük hacimli gezegen olarak kabul edildiği için sahip olduğu için atmosfer alanı da o ölçüde büyüktür. Bilinen atmış üzeri uydusu vardır bunlardan başta gelenleri lo; volkanik hareketlenmeler sonucu lav püskürtmüş ve bu durum yakınlığı sebebiyle de Jüpiter'e etki etmiştir. Ganymede hacmi ile tüm sistemdeki en büyük uydudur. Atmosfer katmanı hidrojen ve oksijenden oluşur. Callisto'nun yer kabuğunun buzdan olduğu ve geçmişteki çarpışmaları sebebiyle kraterlerle dolu bir yüzeye sahip olduğu bilinmektedir. Europa'nın ise yer kabuğu yapısı ince, su kaynakları açısında zengin, çekirdeğinin radyoaktif maddelerin tepkimesi sonucu ısınan bir okyanus olduğu düşünülmektedir. Jüpiter'e yakın konumlanması yüzünden çok fazla almıştır. Bu durum orada oluşabilecek bir yaşamın olamayacağını gösterir (Petersen,2016: 56- 58).

Jüpiter Güneş etrafındaki tüm dönüşünü 687 günde tamamlamaktadır. Bir burçta toplam bir sene kendini gösterir. Yaşamdaki tüm olumlu durumları temsil etmektedir. Başarı, rahatlık, bereket, mutluluk ve özellikle şans ile ilişkilendirilmiştir. Potansiyelimizi aşmak için farkındalığımızı yükselmemize imkân sağlar. Bu sebepten dolayı kişide seyahat ve felsefe gibi farkındalığı artırarak, kişiyi geliştirecek konularda keşfetme duygusunu harekete geçirir. Toplumsal konu ve alanlara karşı olan duruş, tutum ve düşüncelerimizi belirleyerek o alanlar ile kendimizi konumlandırarak içinde olmamızı sağlar. Mitolojide Zeus Tanrısı olarak bilinen ve diğer tüm tanrıları yönetmektedir. Gök

gürültüsü ve yıldırımla sembolize edildiği bilinmektedir. Etki edip yönettiği burç Yay burcudur. Temsil ettiği organlar ise; ayaklar, damarlar ve uyluklardır (Sears, 2017: 89).

2.1.7. Satürn – Zuhal: Satürn'ün dışındaki atmosfer metalik hidrojen, metan, helyum, amonyak gibi maddelerden meydana gelmiştir. Dönüş hızı ve saati sebebiyle en basık gezegen olarak bilinir. Çekirdeği sıvı helyum ve sıvı metalik katmanlardan meydana gelmiştir. Satürn çoklu halka sistemine sahiptir. Bu halkaları ilk olarak Galilei keşfetmiştir. 1655 yılında astronom Christiaan Huygens tarafından daha gelişmiş teleskoplarla incelendiğinde gezegenin etrafındaki disk halindeki halkaları daha net bir şekilde görmüştür. Bu halkalar boşluklu bir yapıya sahiptir. Bu durum birden fazla halkanın varlığını göstermektedir. Bu halkalar bir takım küçük uydular, dalga ve anaforlardan oluşurken, ortadaki boşlukların da toz boşlukları olduğu görülmektedir. Bu boşluklardan bir kısmı gezegenler arası çekimin bir sonucuyken, diğer bir kısmı da uydu hareketlerinin sonucunda oluşmuştur. Satürn'ün de Jüpiter gibi atmış üzeri uydusu bulunmaktadır. Bunlar sistemin oluşumu tamamlanırken gezegenini çevreleyen küçük bir parça olarak şekil almışlardır. Kaya ve buz karışımında meydana gelmiştir. Bunlardan bilinenleri Titan, Dione, Mimas, Rhea, Enceladus, Tethys, Lapetus'dur (Petersen, 2016: 60-62).

Satürn Güneş etrafındaki tüm dönüşünü yirmi dokuz buçuk yılda tamamlamaktadır. Sorumluluklarımız temsil ederken bize deneyim kazanmanın önemini bir takım dersler vererek göstermektedir. Yaşamdaki gelişimiz için gerekenleri önümüze sunduğu bilinir. Kişinin doğum haritasında konumlanmasına göre iyi ya da kötü etki yapar. Satürn'ün kötü etki yapması dışarıya karşı kapalı inatçı olmasını sağlarken buda kişinin gelişimini olumsuz yönde etkiler. Etki ederek yönettiği burç Oğlak'tır. Temsil ettiği organlar Kemikler, dişler ve deridir (Sears,2017:90).

2.2 OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE YILDIZLARIN ÖZELLİKLERİ

Evren oluştuktan çok kısa bir süre sonra yıldız oluşumları başlamıştır. Gaz ve toz bulutu içinde üstü kapalı bir şekilde gerçekleşen yıldız doğumun bir ışık sızmasıyla doğumunun gerçekleştiğini evrene gösterir ve bu tüm galaksilerde gerçekleşir.

Yıldızlar hidrojen gazının ısınması ve sıkışması sonucunda meydana gelir. Hidrojenin helyum gazına dönüşerek büyük bir enerji saçar. İrili ufaklı çeşitleri ve boyları olan yıldızlar 5milyar yıl boyunca yaşarlar. Yakıtı biten yıldızlar ise ölürken iri olan yıldızlar ise kara delik haline dönüşür. Yer yüzünde tek şekilde gözüken yıldızlar aslında yakından gözlemlendiğinde aslında çift halde durur. Yeni doğmuş olan yıldızlar ısınırken bir yandan şekillenebilmek için alt ve üst kısımlarından gaz jetleri püskürterek bir yandan biçimlenir bir yandan ısının yayılmasını sağlamış olur. Eğer etrafında ihtiyacı olan maddeler yeteri kadar varsa, gezegen haline dönüşebilirler. En büyük ve önemli yıldız oluşumuna örnek Güneşi gösterebiliriz. Fakat ne Güneş, ne gezegenler bir başlarına meydana gelmemişler onlarında kendilerinden önce etrafa saçılmış yıldız kümlerinin parçaları olduğu düşünülmektedir (Petersen,2016:102-104).

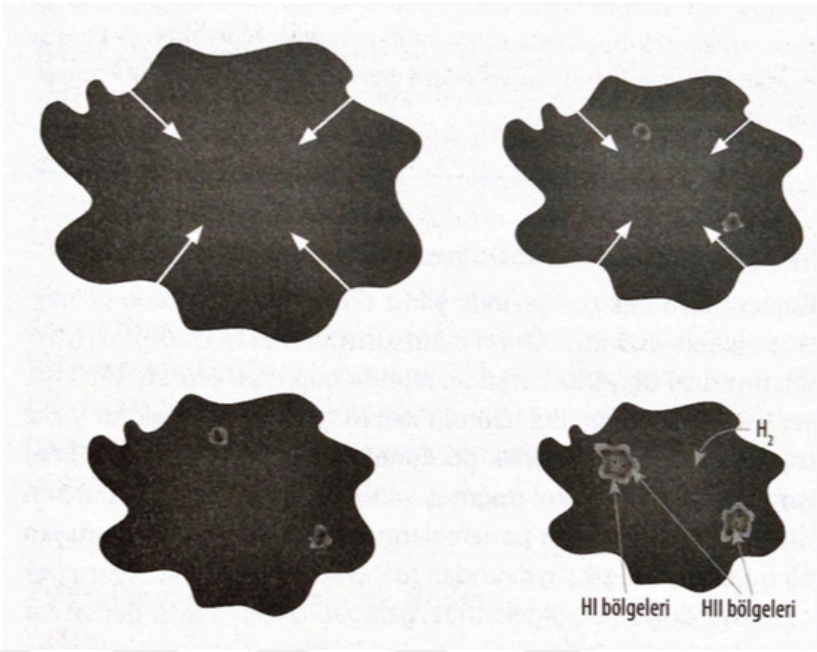

Şekil 8: Yıldızların oluşumu, (Peterson,2016:103)

‘’Yıldız karşılığında Arapça’da necm (çoğulu nücûm) ve kevkeb(çoğulu kevâkib), Farsça’da ahter ve sitâre (İng. Star)’’ kelimeleri kullanılır. Parlamak, doğmak, ortaya çıkmak, aydınlanmak anlamına gelir. Kuran-ı Kerimde dört ayette ‘’necm’’ yıldız kelime geçmektedir (Unat,2013:534).

Yıldızların her toplumda dini mitolojik anlam ve önemleri vardır. Mısırlıların inanç sisteminde gezegen ve yıldızlara Tanrı olarak tapıyorlardı. Bu sebeple de astronomi din ilişkileri biraz karışıktır. Güneşin doğumu ve batımı gibi gök olayları onlar için kutsal sayılıyordu. Mısır’ın yanı sıra Çin için de yıldızların önemi büyüktü. Çin astronomisini bakıldığında yıldızlarla ilgili derin ve geniş listeye sahiptirler. Sadece yıldızlar değil, kuyruklu yıldızlar ve kutup yıldızlarını da içeren bir bilgi birikimleri vardır. Ordug isimli bir şehirde eski Türklerin Hakanı tam olarak Kutup yıldızının altında bulunuyordu. Bu yerin göksel düzeni yansıttığına inanıyorlardı. Bunun dışında kalan ve yıldızlara tapan daha bir çok devlet vardı, Himyer Arapları Güneşe, Belkıs Arapları Ay’a, Kuzey Arapları yıldızlara ve daha bir çok devlet ve kabilenin yıldız ve gezegenlere taptıkları görülmektedir. Cahiliye Arapları yıldızları kullanan kesim olmuştur. Onlar yıldızları.

Yön bulma, hava tahmini ve değişimleri, iklim değişiklikleri, gibi konuların yıldızlarla ilişkili olduklarını düşünmüştürler. ‘’İlmü’l-enva’’ olarak isimlendirilen bir takım halk inanışlarına konu olan ve Arap şiir kültüründe de önemli yere sahip olan yıldızların, aynı zamanda yıldız ve konum hareketlerinin birçok olay ve insanların hayatlarını etkilediğine inanılmıştır. Bu doğrultuda yapılan yorumlamaya da Yıldıznâme adı verilmiştir. Yıldız isimleri çok eski çağlardan gelmektedir. Kültürlerden birbirlerine aktarılırken değişime uğramıştır. Batlamyus (ptılemaios) Almagest bun yıldız isimlerini düzenlemiştir. Arapçaya çevrilen bu eser el-Mecisti ile birlikte yıldız isimleri İslâm ülkelerine geçiş yapmıştır. İslam devletlerinde yazılmış daha birçok astronomi içerikli kitap, Latinceye çevrilerek diğer ülkelere yayılmıştır. Sabit yıldızlara (el-kevâkibü’s-sâbite, es-sevâbit) , birbirine yakın olan yıldız kümelerine (el-enzümetü’l-kevkebiyye, mecmûatü’l-kevâkib), takım yıldızlarınaysa (el-mecmûatü’l-felekiyye, kevkebe) isimleri verilmiştir. Bu takım yıldızları kültürlerce gruplandırmış ve farklı hayvan şekilleriyle eşleştirilmiştir. Batlamyus takım yıldızlarını Kuzey yarı kürdeki takım yıldızları ve güney yarı küredeki takım yıldızları olmak üzere iki ayırmıştır.

Kuzey yarıkürdeki takım yıldızları: Büyük Ayı – Dübbü’l-ekber-Little Bear, Küçük Ayı – ed-Dübbü’l-esgar – Big Bear, Ejderha – et-Tenin – Dragon, Kral – Keykâvus - Cepheus, Kahraman- el-Gül – Perseus, Kuzeytacı- el-İkîlü’ş-şimâlî – Northern crow, Herkül- el Kâsî - Hercule, Yılancı – el-Havva – Ophhiuchus, Kuğu- ed- Dücâce – Cygne, Kartal – en—Nesrü’t-tâir – Aquila Çoban – el – Avva – Boötes, Arabacı – el – Ayyük – Charioteers, Çalgı – es – selyak – lyra, Üçgen – el-Müselles – triangle, Karaliçe – Zâti’l-Kursî – Cassiopeia, Yunus- ed-Dülfîn- Dophin, Yay – es- Shem- Sagittarius, Yılan – el-Hayye – Serpent of Serpentarius, Kanatlı at – el- Fereü’l-mücennah- Pegasus, Tay – Kıt’atü’l- kurs – Equuleus, Andromeda – el – Mer’etü’l – müselsele.

Güney yarıküredeki yıldızlar: Balina – Kitus/Sebuu’l- bahr – Cetus, Avcı- el- Cebbâr – Orion, Irmak – en-Nehr – Eridanus, Tavşan – el- Erneb – Lepus, Büyük köpek – el-Kelb – Canis Majör, Küçük köpek – el- Kelbü’l- asgar- Canis Minör, Yelken – es-Sefine – Argus, Sinek – es- Zübâbe – Musca, Karga – el-Gurâb – Corvus, Erboğa- el-Kanturus – centaurus, Kurt – ez-Zi’b – Lupus, Sunak – el-Mecmere – Ara, Güneytacı –

el- İkîlü'l-cenûbî – Corona australis, Güneybalığı, el- Hûtû'l-cenûbî – Piscis Austurinus, Kupa - el-Bâtiye/el-Ke's – Crater. (Unat,2013:534).

Yıldızlar hakkında yazılmış önemli eserlerden bazıları; gezegenlerin hareket listelerinden oluşan Zîcü's- Sind-Hind, XII.yüzyılda yazılmış gezegenler ve sabit yıldızları anlatır. Cevâmi'u 'ilm'in-nücûm ve uşûlü'l-harekâti's-semâviyye, Kitâbü'z-Zîc, Teleytula Zîc, Uluğ bey'in yazmış olduğu, Zîc-i Ulug Bey üçüncü kitabında yer alan bölümde yıldızlar ve gezegenlere geniş yer verilmiştir değerli bir kaynaktır. Önemli astronomlarca yazılmış Kitâbü'l-Eb'âd ve'l-ecrâm yıldızların birbirine olan uzaklıkları hakkındadır. Kitâbü Şuveri'l-kevâkibi's-sâbite isimli kırk sekiz takım yıldızıyıla ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Yıldızlar hakkında yazılmış daha birçok değerli eser vardır (Unat,2013:534538). (Bkz.Unat,2013:534538).

2.3 OSMANLI MİNYATÜRLERİNDE BURÇLARIN ÖZELLİKLERİ

Gezegenler yapısal özelliklerine göre dönüş hızlarına ve aynı zamanda bu hızın Güneşe olan uzaklık yakınlığa göre değişim göstermektedir. Hareketli gezegenler iç gezegen olarak bilinir bunlar Ay, Venüs, Merkür, Mars'tır. Dış gezegenleri olarak daha az yavaş hareket eden gezenler olarak bilinir. Bu durum tek bir kişiyi değil toplumu ilgilendiren konular ile alakalıdır. Astrolojide gezegenlerin yönettiği burçlara göre güneşin hareketi sonucu o burca girip yükselime geçmesiyle gezegenler güçlü ve zayıf noktalar geliştirir (Sears, 2017:81-82).

BURÇ	SEMBOL	BURÇ	SEMBOL
Koç	♈	Terazi	♎
Boğa	♉	Akrep	♏
İkizler	♊	Yay	♐
Yengeç	♋	Oğlak	♑
Aslan	♌	Kova	♒
Başak	♍	Balık	♓

Şekil 9: Burçlar ve İşaretleri, (Sears,2017:27)

No	Burcun Adı	Sem-bol	Latince adı	Arapça adı	Tarih	Unsur
1.	KOÇ	A	Aries	Hamel	21 Mart - 20 Nisan	Ateş
2.	BOĞA	B	Taurus	Sevr	21 Nisan - 20 Mayıs	Toprak
3.	İKİZLER	C	Gemini	Cevza	21 Mayıs - 20 Haziran	Hava
4.	YENGEÇ	D	Cancer	Seretân	21 Haziran - 22 Temmuz	Su
5.	ASLAN	E	Leo	Esed	23 Temmuz - 22 Ağustos	Ateş
6.	BAŞAK	F	Virgo	Sünbüle	23 Ağustos - 22 Eylül	Toprak
7.	TERAZİ	G	Libra	Mîzan	23 Eylül - 22 Ekim	Hava
8.	AKREP	H	Scorpio	Akreb	23 Ekim - 21 Kasım	Su
9.	YAY	I	Saggitarius	Kavs	22 Kasım - 20 Aralık	Ateş
10.	OĞLAK	J	Capricorn	Cedî	21 Aralık - 19 Ocak	Toprak
11.	KOVA	K	Aquarius	Devl	20 Ocak - 18 Şubat	Hava
12.	BALIK	L	Pisces	Hût	19 Şubat - 20 Mart	Su

Şekil 10: Burçların, Latince ve Arapça İsimleri,

Ay aralıkları ve Unsurlar, (Burckhardt, 2018:16)

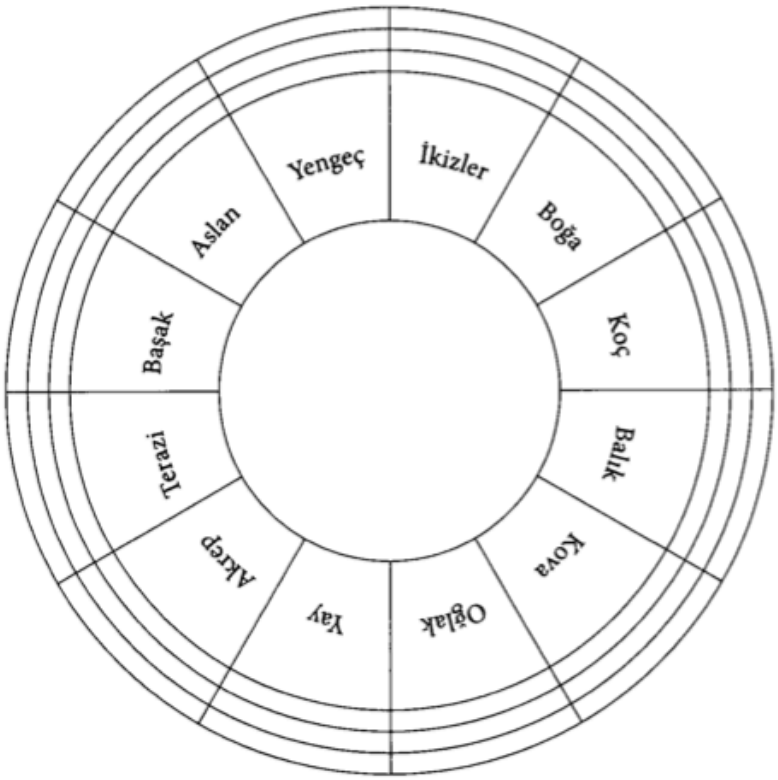

Şekil 11: Burçlar, (İhvan-ı Safa Risaleleri, 2012:85)

‘‘ Kur’ân-ı Kerimde dört defa çoğul şeklinde geçip bir sûrenin de adını (el-Burûc,) oluşturan kelime bir yerde ‘’kale burcu’’ (en-Nîsa 4/78), diğerlerinde ‘’ gökteki burç’’ anlamında (el-Hicr 15/16; el-Furkân 25/61; el-Burûc 85/1) anlamında kullanılmıştır ‘‘ (Kutluer, 1992:422). Burç kelime anlamı olarak yüksekte ortaya çıkan anlamına gelir. Büyük yıldız, ayın menzilleri, gök kapıları anlamlarında da kullanılmıştır. Burçları ay ve güneşin içinden geçtiği duraklar olarakta tanımlamışlardır. Sabit yıldızların küresindeki burçların M.Ö III. yılından beri bilindiği düşünülmektedir. Güneşin bir yılda evren etrafında döner. Ekliptiğin[7] ikiye bölünen ekvatorun kesişim noktalarının gece ve gündüzü oluşturur. Ekliptiğin her iki yanında bulunan 8,5 derecelik bir kuşak olduğu düşünülerek bu kuşağa ‘Burçlar Kuşağı’ adını vermişler ve on iki eşit parçaya

[7] Ekliptik, dünyanın yörüngesinden geçtiği düşünülen, düzlem. (Kutluer, 1992:422)

bölmüşlerdir. Buradaki her bir parçaya denk düşen takım yıldızına bur adını vermişlerdir. Eski kültürlerden bu yana hayvanlar ile sembolize edilen burçlar, Hayvanlar daire olarak bilinen Grekçe 'zôdiakos kyklos', İslâm kültüründe ise 'felekü'l-burûc' olarak bilinmekte ve isimlerinin M.Ö 26. yüzyılda öncesinde verildiği bilinmektedir. Batlamyus'un eseri olan el-Mecistî'sin de burçlar kuşağı İslâm astronomi literatürü başta olmak üzere birçok kültüre için iyi bir kaynak olmuştur. 30 derecelik dilimlere bölünmüş 360 derecelik daire kuşağın, on iki bölüme ayrılarak Arapça ve Latince isimleri ve güneşin burca giriş yaptığı tarihe yer verilmiştir Bkz. (Şekil.10, Burckhardt, 2018:16) (Kutluer, 1992:422-423).

Burçların isimleri tarihelere göre sırasıyla şu şekildedir; ''Koç (Hamel), Boğa (Serv), İkizler (Cevzâ), Yengeç (Seretân), Aslan (Esed), Başak (Sünbüle), Terazi (Mizan), Akrep, Yay (Kavs), Oğlak (Cedî), Kova (Delv), Balık (Hût)'' (İhvân-ı Safâ Risâleleri Cilt I, 2012: 85). Oniki burçta her iki burcu yöneten bir gezegen bulunmaktadır.

Tarihte birçok bilim ve din adamı tarafından rededilen burçlar ve astroloji Fârabî tarafından desteklenmiştir. Es-Sûfî'nin hazırlamış olduğu Şuverü'l-kevâkib, Bîrûnî Kitâbü't- Tefhim, Mârifetname gibi burçları konu alan İslâm literatürü için önemli eserlerdir (Kutluer, 1992:424).

Burçlar hareketli, sabit, birleşimli yapılı olarak üç bölümde incelenir. Hareketli burçlar; (Ateş elementi) Koç, sıcak, kuru yapıdadır. (Su elementi) Yengeç, soğuk, nemli yapıdadır. (Hava elementi) Terazi sıcak ve nemli yapıdadır. (Toprak elementi) Oğlak, soğuk ve kuru yapıdadır.

Sabit burçlar; (Toprak elementi) Boğa kuru, soğuk yapıdadır. (Ateş elementi) Arslan, sıcak, kuru yapıdadır. (Su elementi) Akrep, soğuk ve nemli yapıdadır. (Hava elementi) Kova, sıcak ve nemli yapıdadır.

Birleşimli burçlar; (Hava elementi) İkizler, sıcak ve nemli yapıdadır. (Toprak) Başak, soğuk, kuru yapıdadır. (Ateş) Yay, sıcak, kuru yapıdadır. (Su elementi) Balık, soğuk, nemli yapıdadır (Bkz. Şekil. 7, Burckhardt,2018:17) (Burckhardt,2018:43,44) .

2.3.1. Koç - Hamel

Fotoğraf 46: Koç (Hamel) Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman, (And, 2007:336)

Aries (21Mart-20Nisan)Elementi ateştir. Yönetici gezegeni Marstır. Birinci evin yöneticisidir. Yönettiği organlar kafa ve yüzdür. Öncüdür ve liderlik eder. Yapmak istedikleri için cesaretlidirler, hayattaki hedeflerine her zaman odaklanırlar. Bir şeyi istiyorlarsa Sonunu düşünmeden o işe gözü kapalı girerler. Savaşçı bir yapıya sahiptirler fakat sabırsızdırlar. Bir şeyin anında olmadığını gördüklerinde o şeyden uzaklaşabilirler. Bazı zamanlar düşüncesiz davranan kaba ve tartışmacı olabilirler. Değer verdikleri kişilere karşı son derece kibar ve düşüncelidirler sevgilerini göstermeyi bilirler. Öncü olmaları sebebiyle emretmek ve yönetmekten hoşlanırlar. Burcun dişi olanları yapılanları unutmaz ve buna tepki göstererek o kişiden uzaklaşır. Romantik ilişkilerde her konuda eşitliğe önem verir ve aynısını karşı taraftan da bekler. Statüleri için her şeyi yapan be önüne çıkabilecek tüm engeller karşısında hazırlıklıdırlar. Onu heyecanlandıran inandıkları işler için oldukça üretkendirler ama tam tersi durumlarda aynı yükselişi göstermezler. Statü ve başarı hayatlarında çok önemli bir yer tutar. Burcun erkeği, koç burcunun en önemli özelliği olan cesareti hayatlarında avantaja çevirerek aksiyonu yüksek riskli sporlarla ilgilenir. Tüm uç cesaret gerektiren olaylara sorgusuz girerler. Altıncı hislerine oldukça güvenirler bir yandan kendilerine öz eleştiri yapabilirler. Hareketlidirler ve enerjileriyle yanındaki insanlarında enerji verirler. Paraya değer

vermezler ve özel hayatlarında flörtöz bir yapıları vardır. Bu konuda oldukça yaratıcıdırlar. Sevdiklerini kazanmak için her türlü yolu ve yöntemi denerler. Ama karşılık yaptıklarının karşımda bir geri dönüş bulamazsa aniden uzaklaşabilir. Bir konuyla ilgili karar vermişse fikrini değiştirmesi oldukça güçtür. Koçlar emretmeyi sevdikleri için liderlik yapmak uğruna alabilecekleri tüm sorumlulukları alırlar ve çokta başarılı olurlar. Kafalarındakileri hayata geçirmek için güçlü olmak isterler. Elleri açık olduğu için birikim yapma konusunda oldukça kötülerdir. Temsil ettiği organ ve uzuvlar baş ve yüz bölgesidir. Bu sebeple olanların en önemli ve hassas organlarıdır ve migren, tansiyon, alerji gibi rahatsızlıklara daha açıktırlar. Maneviyatları konusunda her inancı detaylı bir şekilde inceleyip araştırırlar kafaları yatan bir inanca tutkuyla bağlılık sürdürürler. (Sears,2017:36-39).

2.3.2. Boğa - Sevr

Fotoğraf 47: (Sevr) Boğa Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman, (And, 2007:337)

Taurus (21Nisan-20 Mayıs) Elementi topraktır. Yönetici gezegeni Venüs'tür. İkinci evin yöneticisidir. Sabit bir burçtur. Yönettiği organlar omurga, boyun çevresidir. Sabırlı, inatçı ve azimli insanlardır. Boğalar için toprak ve doğa çok önemlidir. Sahip oldukları toprağa bağlıdırlar ve toprağı ekip biçme en iyi şekilde değerlendirme onların işidir. Düşündükleri bir projeyi hayata geçirme konusunda karakteristik özelliklerinde inatçılığı ve kararlı durabilme özellikleri onlara avantaj sağlar. İstekleri doğrultusunda istikrarlı olan boğalar, sabırları ve en önemli özelliği olan inatçılık yönleri sayesinde hedeflerine

ulaşmada oldukça başarılıdırlar. Yaptıkları işte istikrarlı oluşları onların zamanı geldiğinde başarıyı yakalamalarını sağlar. Sanata ve müziğe olan ilgilerinde ötürü yaşadıkları ortamda etkilerini görmek ister. Sanat ve toprak ili ilgili el yetenekleri oldukça yüksektir. Kolayca sinirlenmezler fakat o noktaya gelirlerse öfkeleri sert bir şekilde gösterirler. Yönetici gezegeninin Venüs olması sebebiyle kendilerine düşkün özgüvenli romantik yapılı tiplerdir. Burcun dişisi sevdikleri kişiler için her şeyi yapabilecek yapıda tutkuda olurlar. Moda, sanat dekorasyon gibi konularla ilgilidirler ve bu konuda çok iyi bir vizyona sahiptirler. Venüs'ün etkisiyle boğayı etkilemek için romantik gösteriler yapışması nokta vuruşu olacaktır. Bir konuda uzlaşabilmek orta yolu bulmak için çok hassas olmanız gerekir. Onu düşüncesinden vazgeçirmek için değil daha farklı seçeneklerinin olduğunu ona göstererek bir konuşma yaparsanız daha anca o şekilde uzlaşabilirsiniz. Bir konuda sabitse ve inat ettiyse onu vazgeçirmeye uğraşmakta boşa olacaktır. Toprak naturel olan her şey bitkiler ağaçlar ve doğa severek vakit geçirdiği yerdir. Hayvanlara oldukça düşkündürler. Burcun erili iş bitiricidir. Önceden hedeflerini düşünür planlar daha sonra hayata geçirirler her zaman hedefe odaklı hareket ederler. Yaptıkları iş ve statüleri söz konusu ise daima sabır, denge ve hırs üçgeni içinde hareket ederler. Hayalci yanlarıyla hayata geçmemiş fikirleri somutlaştırarak hayata geçirirler. Yatkın oldukları meslek gurupları; yazarlık, kostüm tasarımı, aşçılık, tasarım ve doğayla ilgili yapılabilecek herhangi bir sanatsal iş olabilir. Konu işleri olunca asla yoruldum demezler. Fakat mantığına yatmayan bir işin sorumluluğuna almaz ve bu konuda kolay kolay fikir değiştirmez. Sevdiği kişiyle basit doğaçlama ve romantik vakit geçirmeyi ve o tatta süprizler yapmayı tercih eder. Burcun erilide, dişide oldukça sahiplenici ve eşlerini kıskanan tiplerdir. Bunun olmaması için gerçek samimiyeti gözünüzde görmek isterler. Doğa sporlarının neredeyse hepsine, yoga ve bitkilerin şifasıyla ilgilenerek sağlıklarına önem gösterirler. Rafine zevklere sahip boğalar bu zevkleri için finansal anlamda oldukça bonkördür para hesabı yapmazlar ve bu alanda harcadıkları para onlara mutluluk verir. İnanç sistemleri doğayla ilişkilidir ve sürekli olarak kendilerini sorgularlar. Bu sorgulama onları kendi içlerinde derinleştirerek farkındalıklarını arttırır (Sears,2017:39-42).

2.3.3. Cevza – İkizler

Fotoğraf 48: (Cevza) İkizler Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zaman, (And, 2007:338)

Gemini **(**21 Mayıs -21 Haziran)Elementi havadır. Yönetici gezegenleri Merkür'dür. Üçüncü evin yöneticisidirler. Değişken bir burçtur. Yönettiği organlar; sinir sistemi, akciğerler, eller ve kollardır. Çok yönlü ve becerikli bir yapıya sahiptirler. Keşfetmek önce kendilerine için sonrada topluluğun gelişmesi sebebiyle onlar için çok önemlidir. Bu uğurda her yola ve her mekâna giriş yapabilir. Keşfetmenin getirdiği merak duyguları onlarda düşünsel ve fiziksel bir hareketlilik sağlar. Kendilerini keşfetmek için mantıksal ve analitik zekalarının bilgi birikimini kullanırlar. Hayatlarının her alanında her konuya soru sorar ve cevap ararlar. Bilgiye olan ilgileri onları yeni ülkeler keşfetmeye görmeye doğru yönlendirir. Ülkelerin yanında toplumların kültürlerini gözlemlemek ve yerel yapısını keşfetmek onlar için oldukça çekicidir.
İkizler değişkendir. Fazlaca konu düşünmesi buna sebep olabilir. Mantığı ve kalbi her zaman farklı kararlar verir. Buda karar verme yetileri de zora sokar. Bu sebeple kendi içlerinde huzursuz ve huysuz olabilirler. Hayatlarındaki insanların sürekli şaşkınlık içine düşmemeleri için onların bu özelliğine uyum sağlayarak anlayış göstermeleri gerekir. Bir ikizler için insan, mekân, eşya üçlemesinin hikayesi daima önemli ve özeldir. Bu hikayeler onları fazlasıyla etkilenirler. Daima çözüm odaklıdırlar akılcı pratik çözümler

bulmada ustadırlar çünkü aynı anla birkaç fikir üreterek bir konuya alternatif çözümler üretirler. Romantizme yaklaşabilmeleri için net bir şekilde aklını bir yana koyduracak bir güce ihtiyaç vardır. Yoksa bu konuya çok ilgili değildirler. Burcun dişil bireyleri her konudan konuşabileceğiniz insanlardır. Fakat onların her konudan biraz bilgi sahibi olmayı severler. Gereksiz bilgiyle kafalarını doldurmaz sadece tutkuyla bağlı olduğu alanlarda en geniş ve kapsamlı bilgiye sahip olmayı isterler. İletişimde usta olma özelliği bütün diğer özellikleriyle bütünlük sağlar. Genç yaşlarında flörtü severler bir kişiye başlanmak onlara göre olmasa da ilişkilere değer verirler. Otuzlu yaşlarda yerleşmiş bir hayat mantıklı gelmeye başlar. Yine bu yaşta kendilerini çözümleyerek özgüvenlerini tam olarak kazanarak kendi değerlerini anlar ve neye ihtiyaç duyguları hakkında nokta atışı yapabilirler. Bu kadının fikirleri, tavrı ve tarzı nettir ve eğer bir konuda onu kendi fikrinize inandırmak isterseniz, fikrinizin onun fikrinden daha mantıklı bulmasına ikna etmeniz yeterlidir. Burcun eril bireyi hızlı ve pratik zekasıyla ve bunun büyük gizlilik içerisinde yapmasıyla tanınır. Onu çözümlediğinizi sandığınızda bambaşka biri gibi davranıp sizi şaşırtmayı başarır. Asla romantiktir değildir ve öyle davranmaz. Fakat zihinsel anlamada bir eşleşme hissederse yine bu yoldan birkaç jest yapacaktır. Bir yani sizi dinler anlar değer verirken, diğer yanı tüm bunları asla önemsemez. Bu özelliği onun yapısında vardır ve deştirmeniz oldukça zordur. Bu sebeple buna alışmak ikizler erkeğiyle kurulabilecek iyi bir ilişkinin başında gelir. İkizler mesleki anlamda çeşitliliği severler. Aynı anda birden fazla iş yapabilme yeteneğinden ötürü birden fazla meslekte uzmanlaşabilirler. Meslek ve statü konusu onların yaşam akışında paradan çok zevk aldıkları alana girer bu sebeple yaptıkları işten sıkılmaları onları için yaşamın sona ermesiyle aynı anlama gelir. Yeteneği olduğu meslek guruplarından bazıları; Tiyatro, araştırmacı, politika, yazarlık, danışmanlık gibi iletişimi de içine alan mesleklerdir. Paraya bakış açıları mantıkçı ve duygusal ikizlerin yer değiştirdiği zihinde hangisine denk gelirse o para harcar. Fakat kumanda hangisinde olursa olsun ikizler daima sanat, kitap ve seyahate daima para harcar. İnançları konusunda tüm dinleri okuyup anlamak ister (Sears,2017:43-46).

2.3.4. Yengeç- Seretan

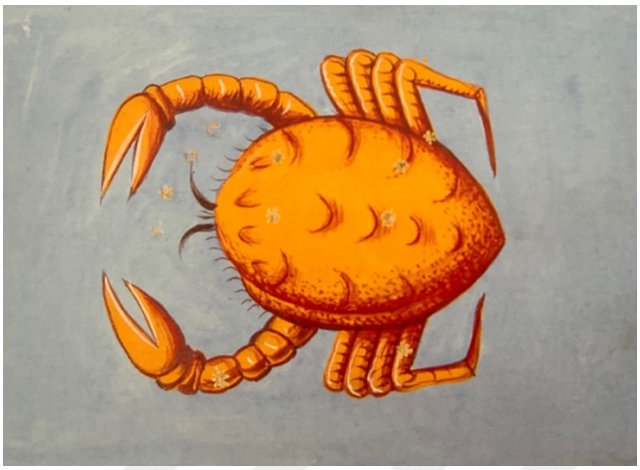

Fotoğraf 49: (Seretân) Yengeç Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân Ehli'z Zamân, a.k.t And, 2007:339)

Cencer (22Haziran-22 Temmuz) Elementi sudur. Yönetici gezegeni Ay'dır. Dördüncü evin yöneticisidir. Öncüdür, annelik dürtüleri yüksek olduğundan duygusal empatisi yüksek duygusal bir burçtur. Temsil ettiği organlar; sindirim sistemi ve karın çevresi ve göğüslerdir. Burcun en belirlin özelliği anaçlık onlara duygusallığı ve hassasiyeti beraberinde getirir. Altıncı hisleri ve hayal gücüleri oldukça yüksektir. Güven onlar için önemlidir ve güveninin kazanılmasını ister bunu başarabileni iç dünyasına alır. Biri onlara ter bir şey yapmadığı sürece iyi kalpli kibar insanlardır. Fakat aksinin yapıldığını görürse tam tersi bir karaktere bürünürler. Kin gütmezler ama yapılan hiçbir şeyi unutmazlar. Sevdiklerine büyük bir sadakat ve tutkuyla bağlanırlar hatta çoğu zaman anaçlık özelliklerinin ağırlığıyla fazla sahiplenici olabilirler. Bu özellik onlara özel hayatların baskın olma eş, çocuk hatta arkadaş gibi yakın çevrelerinde fazla korumacı olmalarıyla onların bu özellikleri kişilere fazla gelebilir. Kendileriyle ilgili duygusal anlamda konuşmak ve açık olmak istemezler bunun için gerekirse anaçlık duygularını siper edip başkalarının istek ve duygularıyla ilgilenir ve ön plana koyarlar. Oldukça tutumlu kimselerdir sadece aileleri ve sevdikleri söz konusu olduğun eli açık olurlar bunun dışında birikimci tiplerdir. Burcu kadını ulaşılmaz ve bilinmez görüntüsünün bir

yapısı vardır. Ruh hali, ilgi alanları ve çevresi sık sık değişir. Size gösterdiği sevimli sempatik halinin arkasında daha farklı gizemli bir hali de vardır. Anaçlık yengeç burcu kadının temsili en önemli özelliği olduğu için hayatlarında kendi çocukları, başkalarının çocukları, kimsesiz çocuklar, hayvanlar ve bitkiler bir şekilde bakım ve ilgi vereme yetilerini aktarmak isterler. Burcun erkeği de kadını gibi anaçlık özelliğini taşır, durması gereken yeri bilir ve oradan geri döner. Kibar düşünceli ve romantiktir. Fakat duygusal bir yapısı olduğu için zaman zaman depresif yafa ilgisizmiş gibi gözükebilir. Oysa o kendi iç dünyasıyla ilgilenmek üzere kenara çekilmiştir. Anaç yapısı hemcinslerine göre çocuklarla çok iyi ilgi vermek ve iletişim kurabilmesini sağlamaktadır. İş hayatların rahat olmak isterler saat aralığı uygun ya da evden çalıştığı bir iş onları daha çok tatmin eder. Bunun yanında yapabilecekleri meslek grupları eğitmenlik, öğretmenlik, tıp alanı kolları, reklam, pazarlama, sosyoloji gibi alanlarda başarılı olurlar. İnanç sistemi ne olursa olsun uzun araştırmalar sonucun bağlılığı sonsuz olur (Sears,2017:47-49).

2.3.5. Aslan- Esed

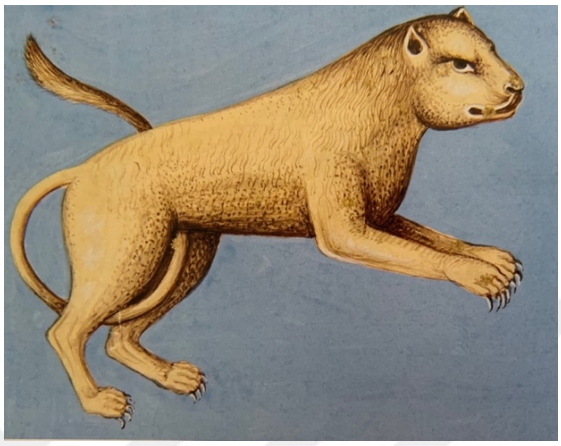

Fotoğraf 50: (Esed) Aslan Bucu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân ,(And, 2007: s. 340)

Leo (23 Temmuz-22 Ağustos Elementi ateştir. Yönetici gezegeni Güneştir. Beşinci evin yöneticisidir. Öncü bir burçtur. Temsil ettiği organlar; omurilik, kalp ve çevresidir. Çevrelerinden takdir görmek, ilgi görmek isterler bu sebep sosyal yaşamlarına ona uygun kişileri seçerler. Onlardan kendileri gibi düşünebilmelerini ve davranabilmelerini beklerler. Bu durum onlar için sadakat ve güvenle eşdeğerdir. Hayatında buna uyan kişilere gerçek şefkat ve sadakatini verir. Hayatlarını ihtişamlı yaşamayı severler ve yapıları itibariyle taşıdıkları çekici ve eylenceli özellikleriyle her alanda dikkat çekmeyi başarırlar. Çalışma hayatlarındaki başarılarının sırrı bir yandan bu özelliklerine bağlıdır. Tüm yöneticilik pozisyonları onlar için uygundur yeterki en yetkilisi o olsun. Bu sebep öğretmen, gazeteci, yazarlık gibi meslekler onlar için uygundur. Onlar girdikleri her ortamda akılda kalmayı başarırlar. Burcun kadını öncü olma özelliğiyle her ortamda başı çeken sözü geçen insan olmak ister. Açık sözlü net ve duygularını dinleyen kişilerdir. Yapmacık davranamaz ama politik olabilir ama asla kalbiyle inandığı şeyin dışına çıkmaz. Hayatlarındaki kişileri sevip sevmediği yada ne kadar değer verdiklerini net bir

biçimde gösterirler. Özel hayatlarında daima kendine ait bireysel bir alan ister bu alanı daima kendine yaratır. Kendilerin romantik davranışlardan ve süprizlerden hoşlanırlar. Sevdikleri kişiye tutkuyla bağlı aşıktırlar. İlişkilerinde güven onlar için çok değerli olduğu için verdikleri güvenin karşılığını görmek isterler aksi halde bu sonsuz gösterdikleri güven duygusunu artık gösteremeyebilirler. İyi bir yönetici olma özellikleri sebebiyle çocuk yetiştirme konusunda oldukça başarılı olurlar. Oldukça minimalist fakat fark edilir bir giyim tarzları vardır. Parlak renkleri severler. Kendileri uygun yarattıkları bir düzenleri vardır. Burcun erkeği açık sözlü, sempatik, çocuk ruhlu özellikleriyle cazibesi insanlar tarafından fark edilir. İletişimleri yüksek sıcak kanlı kişilerdir. Direktif almayı sevmeyen ben merkeziyetçi yapıları vardır. Kafalarına bir şey koyduklarında ona sahip olmak için tüm mal varlıklarını harcayabilirler. Para biriktirmek gibi bir huyları yoktur. İnanç sistemlerinde inandıkları dinin kendilerine tam olarak uyumlu olmasını isterler. Meraklı ve araştırmayı her din hakkında bilgi sahibi olmayı ve bunu kendilerini aşmak için kullanmayı isterler (Sears,2017:50-53).

2.3.6. Başak- Sünbüle

Fotoğraf 51: (Sünbüle)Başak Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:341)

Virgo (23Ağustos- 22Eylül) Elementi topraktır. Yönetici gezegeni Merkür'dür. Altıncı evin yöneticisidir. Değişken bir burçtur. Sevdikleri ve inandıkları şeye kendilerini adama, ayrıntı ve düzene olan takıntıları burcun önemli özellikleri arasındadır. Temsil ettiği organlar kadın üreme organı ve karın içi ve çevresidir. Çalışmak, araştırmak, görev onların merkezindedir. Meslekleri ve statüleri ile ilgili konular onların hayatlarında önemli bir yer kaplar. Toplumsal konularla ilgilidirler insanlara yardımcı olma ve bu alanda çalışmak onları mutlu eder. İlişkilerinde görselden çok kafa yapılılarının uymasına önem gösterir ve bundan etkilenir. Yönetici gezegenleri Merkür olduğu için hareketli iletişimi yüksek insanlardır. Bu sebeple iş dışında ilgi alanlarına uygun kendilerini geliştirecek türlü programa katılırlar. Burcun kadını enerjik yapıları sayesinde girdikleri ortamda direk olarak fark edilir. Duygusal ilişkilerinin ilerlemesi için fikirsel uyum ve

paylaşımın artmasını beklerler. Eleştirel tipledir ve bunu çevrelerindeki insanlar çok iyi bilir. Politika ve ticari işlere yatkındırlar. Topluma karşı duyarlı, çocuklara ve hayvanlara sevgi doludur. Burcun erkeği, analitik zekası ve zevkli dış görünümüyle girdikleri ortamda hemen fark edilir. Çalışkan, özel alanlarında titiz, geçmişe ve hatıralara önem veren kişilerdir. Evinde ve bulunduğu ortamın iyi dekore edilmesini ister. Eleştiri ve öz eleştiri konusunda acımasızdır. Tam bir çalışma ve görev insanıdır. Yapabileceği meslekler içinde sosyal sorumluluk, topluma hizmet eden kurum ve kuruluşlarda görev alabilirler. Para harcama konusunda mantıklı ve sorgulayıcıdırlar. Gereksiz harcamadan kaçınırlar. Bilime olan düşkünlükleri sebebiyle inanç konusunda da araştırmacı ve sorgulayıcıdırlar (Sears,2017:54-57).

2.3.7. Mizan – Terazi

Fotoğraf 52: (Mizan) Terazi Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:342)

Libra (23Eylül-22Ekim) Elementi havadır. Yöneticisi Venüs'tür. Öncü burçtur. Yedinci evin yöneticisidir. Temsi ettiği organlar; diyafram, bel ve sırt çevresidir. Denge unsuru en önemli özellikleridir. Her konu adaletli dengeli olmak onlar için çok önemlidir. Naif, kibar yapılı kişilerdir. Aksi özellikteki kişilerle anlaşamazlar. Duygusal yapılıdırlar, sorumlu ve ilgili kişilerdir. İlişkileri uzun soluklu olur. Romantik ve hassastırlar. Sahip

olmak istedikleri şey için tüm analitik zekalarını kullanırlar. Konu her ne olursa olsun. Estetiğe ve güzelliğe düşkündürler. Burcun kadını, karşı cinsi asıl etkileyeceğini çok iyi bilirler. Romantik yemekli ortamlardan hoşlanır. Çok iyi bir partnerdir ve sadece gerçek aşkın peşindedirler. Bulundukları ortamda sanatın her dalı mevcuttur. Tutumlu ama aynı zamanda özel zevkleri için para harcarlar. Opera ve bale gibi sahne sanatlarıyla ilgilidirler. Enstrüman çalmak ve satranç gibi merakları vardır. Burcun erkeği, yanında tüm hayatlarını paylaşacakları kişiyi isterler. Kalbini kazanan kişilere karşı sonsuz güven ve sadakat duyarlar. Bulundukları ortamın nizamı, uyum ve dengesine oldukça dikkat eder. Sanatsal konulara ilgisi vardır. Nadiren sinirlenirler ve problemleri çözümlerler. Aklın ve dengelinin hâkim olduğu tüm mesleklerde başarılı olurlar. Yatırım yapmayı sevdikleri kadar ve parayı keyifle harcamayı da severler. İkilik yaşayan insanı Tanrının tekliği ile birleştirirler (Sears,2017:58-60).

2.3.8. Akreb

Fotoğraf 53: Akreb Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:343)

Scorpion (23 Ekim- 21 Kasım) Elementi Su'dur. Yönetici gezegeni Mars'tır. Sabit bir burçtur. Sekizinci evin yöneticidir. Temsil ettiği organlar; cinsel organları ve üreme sistemleridir. Dönüşümün başlatıcısıdır. İğneleyici ve dalgacı mizaca sahiptirler. Düşüncelerini zorlayıcı bir şekilde kabul ettirmek isterler. Bu durum kendini geliştirmeyen inşalarda şiddetli bir olumsuzluk olarak kendini gösterir. Fakat kişi kendini

geliştirebilmişse tam tersi pozitif bir enerjiye hakimdirler. Hiçbir şeyden çekinmezler ve her şeyin üstesinden gelmeyebilirler onlar için her şey var ya da yoktur. Romantik ilişkilerinde sadık kimselerdir fakat partnerlerine göre bu durum tam tersi yönde değişebilir. Statüleri onlar için önemlidir. Bu neden işlerine eşlerinden daha çok önem verirler. Burcun kadını, dişilik enerji yüksektir ve bu özellikleriyle dikkatleri daima üzerine toplar. Onun gönlünü kazanmak için dürüst olmak gerekir. Yaşadıkları öfke nöbetlerini farklı ve sert bir biçimde yansıtabilirler. İyi adanmış sevgi dolu bir anne olurlar. Burcun ergi, girdikleri ortamda yüksek eril enerjileriyle dikkat çekerler (Sears,2017:61-64)**.**

2.3.9. Kavs – Yay

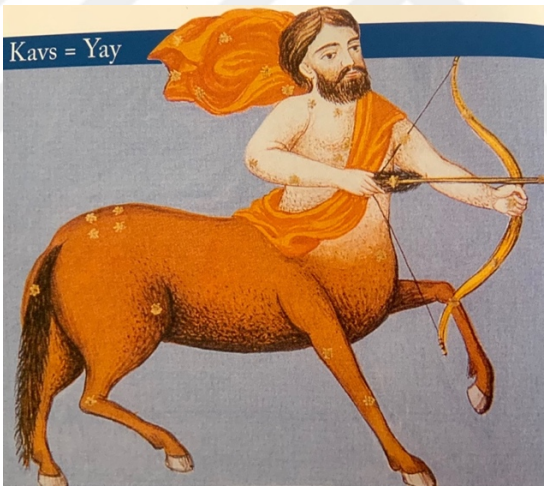

Fotoğraf 54: (Kavs) Yay Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:344)

Sagittarius (22Kasım -21 Aralık) Elementi ateştir. Yönetici gezegeni Jüpiter'dir. Dokuzuncu evin yöneticisidirler. Değişken yapılı bir burçtur. Yönettikleri organlardan kalçalar, kemikleri temsil eder. Özgürlük onların vazgeçilmez özellikleridir. Yay mantığıyla hareket eden asla ayrıntıcı değildirler. Açık sözlü dürüst bir karaktere sahiptirler. Karşıt burcu ikizler detaylarda kaybolurken bu durum onlar için önemli değildir. İnsanlık kavramı onun için çok önemlidir. Tüm hayvan ve bitkilerin hayatı

konusunda hassastırlar. Mantıklarıyla hareket ettikleri için hisleri çok güçlüdür ve önemlisi özgürlükleri onlar için her şey demektir. Burcu kadını, toplum için kendini fark ettirir. Neşeli ve yaşam doludur ve dobradır. Karşı cinsle olan iletişimde oldukça başarılıdır. Hızlı ve akıcı konuşma dikkati çeker, büyük düşünen, çocuklarına bağlı ilgili kişilerdir. Ama bir ebeveynken de özgürlükleri onlar için önemlidir ve çocuklarını da o şekilde büyütür. Burcun erkeği, etkileyici çok eşlilik konusunda açık görüşlüdür. Analitik zeka yapıları vardır, eğlence hayatını sever, şaşalı yaşamı severler, dürüsttürler, sorumluluk almayı sevmezler. Her şey anında olsun isterler. İş hayatlarında önüne çıkan engellerden hoşlanmazlar. Özgür oldukları alanlarda başarılı olurlar. Karar yetkisi kendilerinde olduğu sürece her alanda başarılı olurlar. Paraları sevdikleri alanlara kültür-sanat ve hayvanlar konularına harcamaktan hoşlanırlar. Fikirlerine uyan bir inanç bulurlarsa o konunun derinlerine dalar (Sears,2017:65-68**).**

2.3.10. Ceedi - Oğlak

Fotoğraf 55: (Cedi) Oğlak Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:345)

Capricorn (22 Aralık – 19 Ocak) Elementi topraktır. Yönetici gezegeni Satürn'dür. Onuncu evin yöneticisidir. Temsil ettiği organlar ise, deri kemikler ve dizlerdir. Öncü bir burçtur. Ağır başlı olgun yapılı kişilerdir. Başarılı, çalışkan yapılı kimselerdir. Paranın gücünü inanan kişilerdir. Liderlik onlar için önemlidir. Çünkü diğer insanların üzerinde

ezici bir hakimiyet kurmak isterler. İyi bir plan kurarak kitlendikleri hedefe mutlaka ulaşırlar. Çoğu konuda karamsar oldukları için olayların sonunda güzel şeyler olacağını düşünmeleri güçtür. Oğlak kadını, sert görünüşlü ve oldukça ciddiler. Ne yaptıklarını bilen bir yapıları vardır. Onu tanıdıkça sert görünüşünü çözmek mümkündür. Evine bağlıdır fakat Satürn'ün etkisiyle aile üyeleri katı davranabilen insanlardır. Sınırlarını vardır ve onları hiçbir şey için bozmaz. Romantik hayatlarında sıradan bir ilişki asla tahammül edemezler, tek eşlidirler ve daima eşinin kendisine değerli olduğunu hissettirmesi ister. Kötü bir patron, iyi bir çalışandır. Mimari, mühendislik ve diğer yapıyla alakalı konularda başarılı olurlar. Tutumludurlar biriktirerek birçok mal sahibi olurlar. Manevi hayatlarına ciddi bir mesai harcarlar. Yapacakları yolculuk nereye olursa olsun onlar için önemlidir ve iyi bir hazırlıkla giderler. Hayatların karışılmaması için önlem alarak kendi hedeflerine daha iyi odaklanırlar ve sürprizlerden hoşlanmazlar. Hayatlarına alacakları kişinin eğlenceli olmasını isterler (Sears,2017:69-72).

2.3.11. Devl - Kova

Fotoğraf 56: (Devl) Kova Burucu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And, 2007:346)

Aquarius (20 Ocak- 18 Şubat) Elementi Havadır. Yönetici gezegeni Merkür'dür. On birinci evin yöneticisidirler. Sabit yapılıdır. Temsil ettikleri organlar, ayak bilekleri bacaklar ve dolaşım sitemidir. Özel alanlarına düşkün, özgür kimselerdir. Dahi sayılabilecek fikirlere sahiptirler. Toplum tarafından baskı görülme fikrimi onlarda zihin

karışıklığına neden olabilir. Burcu kadını, iyi bir annedir. Her sınıftan kişiyle arkadaş olurken eş seçimi uçlarda yaparlar. Meslek seçimlerini, kendi istedikleri gibi yürüyen işleri tercih ederler. Burcu erkeğinin, düşüncelerini bilmek imkansızdır. Özgür ruhlu olsalar da etraflarında sürek arkadaşları olmasını ister. Gelecek kaygıları oldukça yüksektir, geçmiş kültürleri ilgileri yüksektir. Özel hayatlarında özgürlükçü olsalar da hep bir sığınağı olması onlar için önemlidir. Çocuklarına fazlasıyla düşkündürler. Mistik güçlere sahip olduklarına inanırlar. Sevdikleriyle her şeyi paylaşırlar. Manevi konularda arayış içindedirler (Sears,2017:73-75).

2.3.12. Hut – Balık

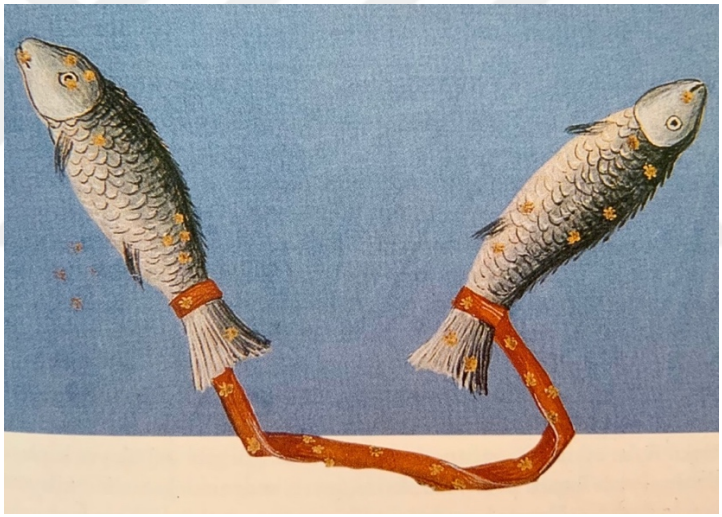

Fotoğraf 57: (Hût) Balık Burcu,

İkdü'l-Cüman Fi Târihi Ehli'z Zamân, (And,2007:346)

Pices (19 Şubat- 20 Mart) Elementi sudur. Yönetici gezegeni Jüpiter'dir. On ikinci evin yöneticisidir. Temsil ettiği organlar, ayaklar ve ayak parmaklardır. Değişken yapılı merhametli kişilerdir. Karşındaki kişilerin duygularından beslenirler. Sanatın tüm kollarına yetenekleri vardır. Yalnız kalmaktan hoşlanmazlar ve bunun için kendilerine ortam hazırlarlar. Etraftan çok çok çabuk etkilendikleri için uzak kalarak arınırlar. Hayatlarındaki kişiden beslenmek isterler ve hep bir ilişkileri vardır. Balık kadını, gizemli

bir havaya sahip bu kişiler duygularıyla hareket ederler. Onların karşısında felsefi konuşmamak gerekir. Yalnızlıklarına düşkündürler. Kendilerini doğru yönlendirdiklerinde sanata çok yatkın kişilerdir. Balık erkeği, iyi bir dinleyici oldukları için arkadaşlıkları güçlüdür. Üzücü konuları dinlemek istemezler. Romantik bir yapıları vardır, gerçekten sevdiklerinde sonsuz aşk beslerler. İş hayatlarında görünmeyen iş bitirici pozisyonundadırlar. Mistik güçlere sahip, sanat ve edebiyatta yatkın kişilerdir. Mali konulara kafa yormazlar daha çok yaptıklarını gözden geçirirler. Çoğu balık güçlü sezgi yetenekleri ile hayata gelmiş, manevi konuda sürekle kendilerini ararlar (Sears,2017:76-79).

3. BÖLÜM UYGULAMA ÇALIŞMALARI

3. BÖLÜM UYGULAMA ÇALIŞMALARI

3.1. Tasarımda Kullanılan Sembollerin Anlamları

Yapılan tasarımlarda, incelenen dönemde evrenin dışındaki kozmosu anlatan tüm gezegenler, yıldızlar ve on iki burcun temsil ettiği özelliklere göre sembolik bir dil kullanılarak, alegorik bir anlatım biçimiyl karakter tasarımları yapılmıştır. Tasarımlarda, Minyatür sanatının uygulama biçimi esas alınmış, rastlantısal olmayan, evrenin gerçekliği içinden seçilmiş doğa elemanları, gündelik nesneler, organ ve uzuvlar kullanılmıştır. Aşağıdaki sıralamada gezegenler, yönettikleri burçların özellikleri ve bu bilgiler doğrultusunda yapılmış tasarımlarda kullanılan sembollerin anlamları açıklanmaktadır.

Merkür- Utarid: İletişimi, düşünceleri, haberi, mantığı, hareketi, yeniliği, keşfi ve sol beynin özelliklerini, keşfedilmemiş yerleri ve seyahati temsil eder. Tüm renklerle gösterilir. Yapılan tasarımda, sembolize ettiği organlardan akciğerler kullanılmıştır. Yönettiği burçlar ikizler ve başaktır (Sars, 2017:85).

Merkür gezegeninin tasarımı oluşturulurken mitolojik bir karakter tasarlanmıştır. İletişimi ve hareketi temsil etmesi sebebiyle sağ ve sol kısmında onunla birlikte hareket eden iki adet papağan figürü vardır. Tüm renkleri temsil etmesinden dolayı, sırt kısmından sarkan bir bukalemun oturtulmuş. İnsan bedenli karakterin baş kısmı temsil ettiği organlardan akciğerler, bedenimizdeki iletişimin ana merkezi olan yüz yerine yerleştirilmiştir. Seyahat temsili olarakta, büyük abartılı bir bavul ön planda kullanılmıştır. Karakterin açık deniz üzerinde salınarak karakterine mecazen, bilinenin aksine denge içinde hareket halinde olduğu görülmektedir. Sembol ettiği işaret bavulun üzerinde orta kısımda kullanılmıştır. Bkz. (Çizim 1, s.111)

Papağanı: Haber veren olarak sembolize edilir.
Akciğerler: Bedende Merkür gezenin temsil ettiği organlar.
Bukalemun: Renk değiştirme özelliği ile ünlüdür. Gözlerini birbirinden bağımsız hareket ettirirken bir gözünü geleceğe çevirip diğerini de geçmişe çevirdiğine inanmışlardır.

Gökkuşağı: Huzur, umut, barış, cennete uzanan bir köprü olduğuna da inanılmıştır (Wilkinson, 2014:24,29,32,60,64,115).
Bavul: Seyahat ve göç kavramı ile ilişkilendirilmiştir.

İkizler-Cevza: Yönetici gezegeni Merkür'dür. Elementi havadır. Değişkendir ve üçüncü evin yöneticisidir. Temsil ettiği organ ve uzuvlardan, eller ve kollar tasarımda kullanılmıştır. İkizler zeki, değişken ve mızmızlardır. Kalbi ve mantığı farklı şeyler ister bir bedende iki kişi taşırlar ve buda onlara kararsızlık getirir. İletişimi çok güçlüdür, sevdiği konulara hâkim ve entelektüeldir. Özgürlüklerine düşkündürler ve etrafındaki insanlardan beslenmek isterler. Mantıklarıyla hareket ederler ve ikna kabiliyetleri çok güçlüdür. İletişim ile ilgili tüm mesleklerde başarılı olurlar (Sars, 2017:43,44).

İkizler burcunun en baskın özelliği olan değişkenliği sebebiyle maymun ile sembolize edilmiştir. Temsil edilen maymunun doğadaki yaşantısına baktığımızda bir anda birden fazla işle uğraşabilme güdüsü ikizler burcunun aynı anda birden fazla birkaç şey düşünme ve yapabilme yeteneği ile özdeştirilmiştir. Aynı zamanda elleri kolları temsil etmeleri nedeniyle, yine maymunun anatomisindeki göze çarpan uzun ve büyük olan eller, abartılı bir biçimde işaret dili kullanılarak cevza yani ikizlerin Arapça ismi tasarlanmıştır. Burcun temsili eller ile iyi bir iletişimci olarak bilinen İkizler karakterine farklı bir anlatım biçimi işaret diliyle kendini anlatma rolü verilmiştir. Çoklu maymun başı kullanımı ise; çok yönlü ve zeki oluşlarının abartılı bir şekilde altını çizerken, bir bedende iki kişi ile yaşıyormuş gibi hissetmelerinin getirdiği kararsız yapıları anlatmaktadır. Bir yandan da geleneksel yapılmış ikizler tasvirlerine atıf yapmaktadır. Sembol ettiği işaret maymun figürünün göğsünde kullanılmıştır. Bkz. (Çizim 2, s.112)

Maymun: Bazı dinlere göre, kibir ve hileyi sembolize ederken bazı dinlerde ise büyük bir savaşçı olarak görülür.
Baş: Otorite sembolüdür, zihin, ruhun, bilgeliğin yaşamın simgesidir. Baş tüm, beyin dahil tüm duyu organlarımın yer aldığı kısım ve yükseklik ile ilişkilendirilir. Varlığın göstergesi ve kendini göstermek anlamına da gelir (Gardin ve Olorenshaw, 2019:104).
Çoklu baş: Mitolojide her bir baş kişinin bir yönünü temsil eder.
Eller kollar: Bedendeki ikizler burcunun temsil ettiği uzuvlar.

İşaret dili: Düşüncelerimizi sadece eller yardımıyla aktarabilmektir (Wilkinson, 2014:55,106,116,330).

Başak-Sünbüle: Yönetici gezegeni Merkür'dür. Elementi Toprak'tır. Değişkendir ve dokuzuncu evin yöneticisidir. Temsil ettiği organ ve uzuvlardan vulva tasarımda kullanılmıştır. Ayrıntıcı ve söz konusu işleri olunca çalışkan ve fedakardırlar bu onları her daim geliştirir. Kendilerine karşı genelde hoyrat davranırlar. Titizdirler, nazik, kusursuz, pratik, önsezili ve sevecenlerdirler (Sars, 2017:54,55).

Başak burcu dişil, çalışkan, üretken ve değişkendir. Bu sebeple doğadan arı ile sembolize edilmiştir. Arının çalışkan ve üretkenliği bu süreci yani yaşamındaki çiçek, petek, bal üçgeni arasındaki rolü kurgulanmıştır. Başak vulvayı temsil ettiği için sembolik olarak büyük bir dişi arıyla gösterilirken peteklerden akan balda berekete vurgu yapar. Çiçekler ve petek ise; kariyerlerine duyduğu adanmış disiplinli çalışma tutkusunu ve sonucunda elde ettikleri başarıyı sembolize eder. Sembol ettiği işaret, arı sembolü üzerinde kullanılmıştır. Bkz. (Çizim 3, s.112)

Çiçekler: Dişiliğin sembolüdür. Güzellik gençlik ve baharı anlatırken iç huzurla özdeştirilir. Şifa alanlarında kullanıldığında iyileşme yeniden yapılanmayı da sembolize eder.

Bal: Tanrıların besini olarak görülen bereketle sembolize edilir.

Arı: Düzen, Sabır, ölümsüzlük anlamlarıyla birçok otorite, kral ve tanrılarla da ilişkilendirilmiş (Wilkinson,2014:73,82,101).

Petek: Çalışkanlığın ve görev bilincinin sonucu olarak sembolize edilmiştir.

Venüs-Zühre: Romantik ve yakın ilişkileri, özel hayatı temsil eder. Estetik, güzellik, sevgi, aşk, tutku, sanat ve sanatın dalları üzerinde etkilidir. Maddiyatı, alma satma dengesini belirler. Aynı zamanda yaptığı açıya göre kaygısızlık, müsriflik, ilişkilerde zorluklar ve tembellik getirdiği görülür. Tasarımda temsil ettiği organ ve uzuvlardan vulva sembolize edilmiştir. Yönettiği burçlar boğa ve terazidir (Sars, 2017:86).

Venüs gezegeninin karakter tasarımı oluşturulurken, tabi ki akla ilk gelen İtalyan ressam Sandro Botticelli'nin, Venüs'ü çizdiği Venüs'ün Doğuşu isimli tablosudur.

Botocelli'nin bu tablosundan ilham alınarak tasarımda karakterin etrafında Adam ile Havva'dan bildiğimiz aşk ve tutkunun sembolü olan elmaları Venüs'ün etrafında uçarken görmekteyiz. Burada elmalar Venüs'e aşık ve hayran tüm insan ruhlarını temsil etmektedir. Her elmanın üzerinde Venüs'ün işareti, bulunmaktadır. Hemen aşağıda açılmış bir deniztarağı kabuğunun dalgalarla estetik ve güzellik temsiliyle özleşmiş bir kadın bedeninin deniz üzerine doğalında aktığını ve yeniden doğuşun gerçekleştiği sahneyi görürüz. Temsil ettiği organlardan vulvayı temsilen orkide çiçeği abartılı bir biçimde sembolize edilmiştir. Yine çiçeğin tomurcukları üzerinde Venüs'ün işareti yer almaktadır. Bkz. (Çizim 4, s.113)

Elma: Gençlik, bereket, aşk, ölümsüzlüğü simgeler. Aynı zamanda Havva'nın yediği yasak meyve olduğu için yoldan çıkma ve günahı da temsil eder.
Orkide: Doğu ve batının algısı doğrultusunda kadını temsil eden doğurganlık, zerafet, incelik, lüks ve güzellik ile sembolize edilir.
Deniztarağı Kabuğu: Yeniden doğuşun, dişi cinsel organıyla ilişkilendirilir (Wilkinson, 2014: 83,98).

Boğa-Sevr: Yönetici gezegeni Venüs'tür. Elementi Toprak'tır. Sabittir ve ikinci evin yöneticisidir. Sadakatli, sevdiklerini sahiplenir, kıskanırlar, sabırlı, dengeli dayanıklı, hırslı, istikrarlı, fazlasıyla inatçı istediklerine ulaşmak için her yolu denerler. Güzel sanatları, müziği severler hassas ve romantiktirler. Aynı zamanda doğayla vakit geçirmeyi bir şeyler yetiştirmeyi de severler. Bedenleriyle övünürler ve yorulmazlar (Sars, 2017:39,40).

Boğa burcunun doğasından gelen hırsı ve hedeflerine ulaşma konusundaki özelliği sebebiyle, bazı kültürlerin inanışlarında en yüce, bereketli ve koruyucu hayvan olduğuna inanılan jaguar ile sembolize edilmiştir. Boğanın toprak elementini temsil etmesinin yanında toprakla ilgili, yetenekli ve hayatındaki bu yöne karşı olan sempatisinde ötürü kazılmış, ekilmiş bir kısım toprağa yeni atılmış buğday tanelerini üzerinde duran kürek tutan Jaguar karakterini görmekteyiz. İnsan bedeninde tasvir edilmiş, tüm bedenindeki dövme sembolleri onu oluşturan yaşamındaki önemli konuları anlatırken dayanıklılığını ve bedenine olan beğenisini simgeler. Ellinde tuttuğu küreğin

diğer kısmı olan borazanın içerisinden çıkan güller ve diğer eliyle yaptığı dünya da aşk anlamına gelen işaret boğanın temsil ettiği yüksek güzellik, estetik, sanat ve müzik tutkusunu da sembolize etmektedir. Bkz. (Çizim 5, s.114)

Buğday tanesi: Yeniden doğuş ve bereket ve büyümenin simgesidir.
Jaguar: Jaguar mitolojide en yüce sayılan tanrı Aztek Tanrısı Tezcatlipoka'nın vücut bulmuş hali olduğuna inanılır. Bazı kültürlerde bereket kültüyle ilişkilendirilmiştir. Orta Amerika'da Bekçi ve koruyucu olarak düşünülmüştür.
Aşk işareti: Tüm dünyada aşkı sembolize eder.
Güller: Hristiyanlıktaki anlamı yeniden doğuş anlamını taşır. Doğudaki lotus temsili gibidir. Evrensel anlamda ilahi aşkı simgeler. Tutku ve kusursuzluğu sembolize ederken, bereket ve bekâret anlamlarını da taşır.
Kırmızı gül; Aşk tanrıçası Venüs, ateş elementi, tutku, güzellik ve aşkı temsil eder.
Borazan: Topluluğa sesleniş ve bir alanda buluşturma için kullanılır.
Dövmeler: Bazı kültürlerde toplumdaki yerini gösterirken, kişi hakkında bilgi verirken tüm yaşam boyu bedende taşınan ve kişiyi koruduğuna inanılan sanattır.
Palmiye: Güneş ile ilişkilendirilen palmiye, yaşam ağacı olarak da bilinir ve aynı zamanda güç ile sembolize edilir (Wilkinson,2014:84,95,99,274,257).

Terazi-Mizan: Yönetici gezegeni Venüs'tür. Elementi Hava'dır. Öncüdür ve yedinci evin yöneticisidir. Tasarımda diyaframı içine alan göğüs kafesi ile sembolize edilerek kullanılmıştır. Romantik, estetik, sakin ve denge konusuna oldukça hakimdirler. Hemen her konuda orta yolu bulma ve burada denge kurma arzusundadırlar. Bu huyları da müsriflik ve pintilik arasında hakimiyetlerini sağlar. Estetik, sanat ve güzelliğe büyük bir tutkuları vardır (Sars, 2017:58,59).

Yönetici gezegeni hava elementi olan terazi burcu, bulutlar üzerinde sembolize edilmiştir. Terazi sakinlik, denge ve adalet gibi değerleri ön planda tutan yapısı sebebiyle geyik ile sembolize edilmiştir. Geyiğin anatomik yapısı büyük ağaç dallarına benzer boynuzları burcun denge tutkusunu bize gösterir. Tasarımda geğik, sakinlik içinde adalet dağıtan bir bilgin duruşu ile insan bedeni içerisinden elleriyle denge kurmaktadır.

Tasarımda terazi burcu temsili olan göğüs kafesi kullanılmıştır. Terazi burcunun işaretleri tasarımda dengeyi anlatan avuç içlerinde kullanılmıştır. Bkz. (Çizim 6, s.1124
Geyik: Çatallı olan boynuzları Yaşam Ağacı ve yenilenmeyi temsi eder. Aynı zamanda Bereketin güneşle olan ilişkisinin sembolü olarak görülmektedir.
Eller: Tüm kültürde ellerin farklı anlamları vardır. İnsanların bir anlatım biçimi olarak elleri sıkça kullanmaktadır. Eller duygu durumlarını, güç, emir, üretme vb. kavramlarla ilişkilendirilmiştir (Wilkinson,2014:55,116).

Mars-Merih: Eylem mücadele savaş yıkım ve onarım ile sembolleştirilmiştir. Enerjiyi özel hayattaki bireyselliğimizi, limitleri zorlamayı, yarışları, kendi potansiyelimizi bulmaya ve bunu geliştirmeyi temsil eder. Kendinden ödün vermek konusuna şiddetle karşıdır. Koç ve Akreb'in yönetici gezegenidir (Sars, 2017:88).

Savaşı ve mücadeleyi temsil eden Mars aynı özellikleri taşıyan mücadeleci savaşçı lider karaktere sahip kartal ile sembolize edilmiştir. Tasarımda gücünün ve potansiyelinin altını çizmek için Japon çiçeği ağacı yanında dağların üzerinde olduğundan büyük ve abartılı bir biçimde çizildiğini görmekteyiz. Ön kısımda gözüken tıfıl kaktüsler diğer insanlara karşı kendini koruma içgüdüsü sebebiyle yerleştirilmiştir. Göğüs kısmında görmüş olduğumuz marsın sembol işareti yer almaktadır. Bkz. (Çizim 7, s.115)

Kartal: Büyük güç, statü, zafer, liderlik, cesaret, korkusuzluk, kuvvet, otorite ve aynı zamanda tanrıya yakınlığı temsil eder. Spiritüel anlamda İlahi bir haberci, yeniden doğuş ve yenilenme sembolüdür.
Dağ: Tanrılar ve peygamberlerle ilişkilendirilen dağlar, gizemli bulunurken, çok büyük bir doğa gücü olarak görülmüştür. Aynı zamanda farklı kültürlerde tarının yeryüzüyle ilahi buluşma noktası olduğuna inanılıyordu. Yönettiği gezegenler koç ve akreb'dir.
Eldiven: Statü ve zarifliği sembolize eden eldiven yere atıldığın da koz paylaşımına daveti anlatır (Wilkinson, 2014:29,63,248).
Bahar dalı ağaç: Huzur, düzen barışı temsil eder.
Kaktüs: Kalkan ve sınırı temsil eder.

Koç-Hamel: Yönetici gezegeni Marstır. Elementi ateştir. Öncü ve başlatıcıdır. Birinci evin yöneticisidir. Tasarımda temsil ettiği baş ve yüz salticidae isimli sekiz gözlü tek sıçrayan tür olan örümceğin baş tasviri ile sembolize edilmiştir. Lider, öncü ruhlu, korkusuz, sert ve birden parlayan tiplerdir. İstediklerini elde etmek için her türlü zorluğa girip her türlü planı yaparlar. Sabır konusunda pek başarılı değillerdir. Sevdiklerine karşı şefkatlidirler. Yapıları itibariyle kaba, huysuz ve hoyrat olabilirler (Sars, 2017:36,37).

Elementi ateş olan koç burcu için tasarımda karakterlerin ateşine yani ağına düşmüş birtakım ürpertici böcekler görmekteyiz. Koç burcu hareketin başlatıcısı öncüsü olarak tanınır. Bu sebeple dünyada tek zıplayarak ilerleyen bir tür örümcek ile sembolize edilmiştir. Tasarımda farklı yönlerde tanrısal güçle ilişkilendirilen dağlar üzerine yerleştirilmiş üç mitolojik karakter görmekteyiz. Bunum sebebi bir orta kısım yaratıp avına kaçacak nokta bırakmamaktır. Karakterin örümcek kafalı insan bedenli, örümcek taklitli duruşu ünlü balet Milena Sidovora'nın tüm dünyada sahnelenen dansından ilhamla tasarlanmıştır. Koç burcu ve seçilmiş salticide isimliği örümceğin ortak özelliği olan sabrı en iyi sembolize eden unsur bir ağdır. Ağ sabrı sembolize ettiğinden tasarımın ana kilit sembolüdür. Bu sebeple de ana merkezine oturtulmuştur. Ağın üzerin gördüğümüz ürpertici böcekler kontrol ve adaleti sembolize etmesiyle doğanın ekosistemine bir atıf yaparken, yine karakterlerin en önemli özelliğiyle bütünleşmektedir. Bkz. (Çizim 8, s.116)

Dağlar: Tanrılar ve peygamberlerle ilişkilendirilen dağlar, gizemli bulunurken, çok büyük bir doğa gücü olarak görülmüştür. Aynı zamanda farklı kültürlerde tarının yeryüzüyle ilahi buluşma noktası olduğuna inanılıyordu.

Örümcek ve ağı: Farklı kültürlere göre, sabır, bilgi, şans anlamlarını taşımaktadır.

Ürpertici Böcekler: Doğanın dengesini sağlayan ufak canlılar denge, kontrol, adalet gibi kavramları sembolize eder (Wilkinson, 2014:29,72,73).

Akreb: Yönetici gezegeni Marstır. Elementi sudur. Sabittir ve sekizinci evin yöneticisidir. Dönüşüm, yenilenmeyi temsil ederler. İğneleyici ve alaycı bir yapıları vardır. İnatçı, tutkulu, istekli, siyah ya da beyazdırlar ortaları yoktur. Sezgileri güçlü, aşık ve duygularının ifadelerinden okunması mümkün değildir (Sars, 2017:61).

Akreb burcunun en büyük ve önemli temsil ettiği özellik dönüşümdür. Bu sebeple Franz Kafka'nın dönüşüm isimli kitabındaki hikayeden ilhamla dönüşümü temsil ettiği için çekiç böceği ile sembol edilmiştir. Akreb burcunun su elementini temsil etmesinden ve bunun yanı sıra aşk, tutku özelliklerinden ötürü, bir kadın bedeninde taşan dalgaların içinde yükselen, dönüşerek doğduğu sahneyi görmekteyiz. Dönüşüm hareketi kişinin yaşamı içerisinde kendi içinden başladığı bilindiği için ve de duygularını ifadesinden asla anlayamayacağımız bir yapıda olduğu bilinen karakterin bedenin ana merkezi olan baş kısmına çekiç böceği yerleştirilmiştir. Burcu temsil eden işaret suların yükseldiği en uç kısımda yer aldığını görüyoruz. Bkz. (Çizim 9, s.116)

Skrab (Çekiç böceği): Mısırda kutsal sayılan bu tür dönüşüm-yeniden doğuş, bilgelik, ölümsüzle sembolize edilirken aynı zaman da güneş tanrısı ile aynı mertebede görülürdü. Deniz: Evrenin yaradılışı sular üzerinde gerçekleştiği için yaşamın doğuşuyla kadın ve annelikle sembolize edilir. Aynı zamanda yer kabuğunun rahmi olarak sembolize edilir (Wilkinson, 2014:32,72).

Jüpiter-Müşteri: Şans ve fırsatları anlatan bir gezegendir. Bilgelik başarı, huzur, mutluluk, şans ve gök gürültüsüyle sembolize edilir. Bilincin ve sınırları aşmaya şans verir. Meraklı olan yapısı araştırmacı yönünü tetikler. Aynı zamanda din, felsefe, seyahat ilgi alanlarıdır. Toplumla bütünleşmeyi soyut zihni yönetir. Temsil ettiği burçlar balık ve yaydır (Sars, 2017:89).

Şans, huzur, başarı, mutluluk, güç gibi konuları temsil eden yunus ile sembolize edilmiştir. Jüpiter aynı zamanda gök gürültüsünü sembolize eder. Bilgeliğin ve başarının temsilcisi de olan gezegeni, tasarımda aynı anlama gelen kalınca açılmış bir kitap ile sembolize edilmiştir. Tasarımda ona eşlik eden gök gürültüsü Jüpiter gezeniyle anılmakta olduğu için yunusun aurası olarak betimlenmiştir. Suları temsil etmesi sebebiyle yunus üzerinde yerleşmiş bir deniz kabuğu bulunmaktadır. Yunusun yanındaki mercanalar gezegenin özelliklerinin sembolize edilmesinde tasarımı güçlendirmek için kullanılmış alakalı öğelerdir. Bkz. (Çizim 10, 117)

Yunus: Denizin gücünü, yeniden doğuşu, iyi şans ve mutlukla da ilişkilendirilir.

Şimşek: Tanrıları çıkardığı ses olduğuna inanılan eski kültürlerde bereketli yağmurun, bolluğun ve aydınlığa kavuşmayı anlatır.
Büyük deniz kabuğu: Sarmal yapısından ötürü ayı temsil ederken aynı zamanda suları güneşin doğuşunu ve batışını da simgeler. İslâmiyet'te Allah'ın kelamını işiten kulağı sembolize eder.
Kitap: Kitap eğer ortadan ikiye açılmış bir şekilde duruyorsa bu bilgi ve bilgeliği sembolize eder.
Mercan: İyi bir gelecek ve yeniden doğuş habercisidir. Suyla ilişkilendirilir (Wilkinson, 2014:34,68,69,239).

Balık-Hût: Yönetici gezegeni Jüpiter'dir. Elementi su ve on ikinci evi temsil eder. Temsil ettikleri organ ve uzuvlardan ayaklar tasarımda kullanılmıştır. Değişken, merhametli ve mistisizme meraklıdırlar. Keşiflerini duygularıyla yaparlar. Hayalci, yaratıcı, kararsız, kabiliyetli, romantizm ve bağlılığın sürekli olması onlar için önemlidir (Sars,2017:76,77).

Balık burcu tarihte hep iki farklı yöne giden balıkla gösterilmiştir. Ayakları temsi etmesi sebebiyle tasarımda iki farklı yöne giden ayak şeklinde tasarlanmıştır. Sembolik anlam olarak ta burcun yönetici gezegeni Jüpiter 'e gönderme yapan ayakların göklerle ilişkili olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda özgürlüğü ve seyahati de temsil eden ayakların bilek kısımlarına 'Arganouta Argo' isimli kafadan bacaklı salyangoz şeklinde kabuğu ahtapota benzeyen bir hayvan cinsi kullanılmıştır. Bkz. (Çizim 11,s.118)

Ayaklar: Özgürlük ve yolculuklar, kişinin hayatta ilerleyişi, hareket gibi kavramlarla ilişkilendirilir. Hinduizm'de yeryüzü-insan ilişkisini, temsil ederken, Asya da pislik ile bağdaştırılır. Aynı zamanda ilahi aşkı da temsil eder. Gök le ilişkilendirilir.
Salyangoz: Dişilikle bağdaştrılmış ve kabuğun şekli sebebiyle ana rahmini yani üretimi ve bereketi sembolize eder (Wilkinson, 2014:73,117).
İstiridye: Şekli vulvayı andırdığı için kadın cinsel organıyla ilişkilendirilir. İçerisinden inci çıkarabilir ve üretkenlikle de bağdaştırılır (Gardin ve Olorenshaw, 2019:306).

Yay-Kavs: Yönetici gezegenleri Jüpiter'dir. Elementi ateş ve dokuzuncu evin yöneticisidirler. Özgürlüklerine aşık, mantıklarıyla hareket eden, idealist, dobra, gerçeği arayan, detaylara takılmayan ve bütünü gören yapıya sahiptirler (Sars, 2017:65).

Yay burcunun bilinen en önemli özellikleri asaleti ve özgürlüklerine düşkünlükleri olduğundan kediyle sembolize edilmiştir. Özellikleri sebebiyle büyükçe bir bulutun üstünde seyir halinde durmakta bulutun içinden çıkmış yine özgürlük ve sevgi özelliklerinin altını çizen starliçe (cennet kuşu) bitkisini arka fonda görülmektedir. (Bkz. Çizim 12, s.118)

Bulut: Bulut çoğu yerde bereketle simgelenirken en çokta Tanrıyla ve mutlulukla ilişkilendirilmiştir (Wilkinson, 2014:35).

Kedi: Tarihte Eski Mısır, Yunan mitolojilerinde Tanrılardan dişi tanrıçayı temsil eden kedi, aynı zamanda mutluluğu, güvenmeyi ve bolluk ve bereketi sembolize eder (Gardin ve Olorenshaw, 2019:342).

Starlice: Sevgi ve özgürlüğü sembolize eder

Satürn-Zuhâl: Sorumluluk, benlik ve kişilik kavramlarını, deneyimleri, sınırları, ahlak ve bilgeliği sembolize eder. Yaptığı açılara göre tersi bir etki yaparak değişime engel olur. Dengeyi bozar ve inanç sisteminin ayarlarıyla oynayabilir. Temsil ettiği organlardan dişlere ve de deriye tasarımda yer verilmiştir. Oğlak ve kova burçlarını yönetir (Sars, 2017:90).

Bilgeliğin ve deneyimin öncüsü olan Satürn ile aynı özellikleri taşıyan fil başlı insan bedenli yaşlı mitolojik bir karakter ile sembolize edilmiştir. Eril gücü temsil eden meşe ağacı altında oturan yaşlı ve bilge bir karakter ile sembolize edilmiştir. Bilgeliği ve tecrübeyi temsil eden abartılı büyüklükte çizilmiş elinde iki diş tutan hafif bir biçimde tutuşu zaten olduğunu hissettiği bu durumdan eminliğini gösterir. Sembolize ettiği işaret elinde tuttuğu dişlerin üzerinde yer almaktadır. Bkz. (Çizim 13, s.119)

Fil: Eski zamanlardan bu yana Afrika ve Asya'da egemen güçle, kuvvet istikrar ve bilgeliği simgeler.

Meşe: Gök ve gökyüzüyle bağdaştırılarak bereket tanrılarını yani bir yandan da eril gücü temsil etmektedir.
Dişler: Gücü, saldırıyı, hırsı, yaşlılığı sembolize eder (Wilkinson, 2014:55,94,109).
Baston: Ölçülü olma ve dengenin merkezi olmayla sembolize edilir. Buna bağlı olarak maneviyat, kültürlülük, güç ile ilişkilendirilir. Papa, Firavun gibi önemli kimselerin elinde tuttuğu güç sembolüdür. Buna ek olarak yeniden, doğum ve üremeyle de alakalı bulunmuştur (Gardin ve Olorenshaw, 2019:103).

Kova- Devl: Yönetici gezegeni Merkür'dür. Elementi havadır. Sabit ve on birinci evi yönetirler. Bireysel ve özgürlüklerini her şeyden üstün tutarlar. Bencil, merhametli, dayatmalara gelemeyen, sabit fikirli, aklına koyduğunu yapan, farklı düşünebilen, bilgi depolayıcı bir zekası vardır (Sars, 2017:73).

Kova burcu bireysel, özgürlükçü, olan yapısıyla aynı özelliklere sahip kurbağa başlı insan vücutlu mitolojik bir karakterle ile sembolize edilmiştir. Kova burcunun özgürlüğünü ve kendini her şeyden önce tutma özelliğini sembolize etmesi için nergis çiçeği üzerinde durmaktadır. Çiçeğin mitolojideki narkisos mitiyle bağdaştırılması dolayı karakteri büyük bir nergis üzerinde ayakta dururken görürüz. Kucağında tuttuğu istiridyenin içinde bir şeyler gösterme çabasındadır. Elinde tutmuş olduğu istiridyenin içinde kendiyle ilgili gölge yanını gösteren mantarlar üzerinde uçuşan kurbağa lavraları içerisinde gözler görülür bu onun kendi kendinin kötü yanlarından korur. Bkz. (Çizim 14, s. 120)

Gözler: Gözler aydınlanma ve tanrılarla ilişkilendirilir. Koruyucu bir tılsım olduğuna da inanılır. Budistlere göre bilgelik anlamına gelir ve nazardan koruduğuna inanılır.
Mantar: Çeşitlerinin zehirli ve denge kaybı yaşatmasından ötürü sihir ve büyülenme ile ilişkilendirilmiştir. Avusturalya'da düşmüş yıldızlar olduğuna inanılırken Çinliler ölümsüzlükle özleştirir.
Kurbağa: Dişil bir sembol olarak görülen kurbağa, şansla ilişkilendirilen ve bazı dinlerde güç ve özgürlük sembolüdür.
Nergis: Kendini sevme temasını temsil eden nergis kendi yansımasına kudretli aşk duyan narkisos mitiyle sembolleştirilmiştir.

Deniztarağı Kabuğu: Yeniden doğuşun, dişi cinsel organıyla ilişkilendirilir (Wilkinson, 2014:65,71,81,82,107).

Oğlak-Cedi: Yönetici gezegeni Satürn'dür. Elementi topraktır. Öncüdür, onuncu evi yönetir ve dişil bir burçtur. Disiplinli, çalışkan, sessiz, asaletli, maddeyi önemseyen ve paranın verdiği güçle ilgilenen yapıya sahiptirler. Çevresini etkisi ve kontrolü altına almayı önemserler. Hedeflerine ulaşmak uğruna çok önceden plan kurarlar (Sars, 2017:69).

Oğlak dişil bir burçtur ve taşıdığı özellikler sebebiyle asil dayanıklı güçlü ve yapıcıdır. Bu sebeple kaplumbağa ile sembolize edilmiştir. Hem karada hem denizde yaşayan bir canlı olan kaplumbağa kaya ve deniz tasvirleri içinde görülmektedir. Kayalar doğa anayla, güç, kuvvet, sığınma anlamına geldiği için tasarımda kaplumbağanın sırt kısmında tüm bu anlamları temsilen kullanılmıştır. Denizler ise doğurganlığı temsil ettiği için kaplumbağanın ayakları altında tasarlanmıştır. Bkz. (Çizim15, s.120)

Kaya: Doğa ananın ana iskeleti olarak görülen kayalar aynı zamanda güç, kuvvet, sığınma ile ilişkilendirildiği için ilahi bir anlam da yüklenmiştir.
Kaplumbağa: Doğa ana, su ve ayı sembolize ederken yaradılışın başlangıcından dünyayı sırtında taşırken tasvir edilir. Yavaşlıkla ve uzun ömürle de ilişkilendirilmiştir.
Deniz: Evrenin yaradılışı sular üzerinde gerçekleştiği için yaşamın doğuşuyla kadın ve annelikle sembolize edilir. Aynı zamanda yer kabuğunun rahmi olarak sembolize edilir.
Kabuk: Bereketi, suları ve dişil gücü sembolize eder (Wilkinson, 2014:24,32,65,69).

Ay-Kamer: Dişil (yin) enerjiyi ve yaşamın döngüsel sürecini ve kaderi yönettiğine inanılır. Ayın büyüyüp küçülme hali ve geçirdiği değişim doğum, ölüm ve dirilişi anlatır. Umudu, bereketi, rüyaları, dalgınlığı, duygusal tepkileri, anne çocuk ilişkisini temsil eder. Anaçlık ve doğa anayla ilişkilendirilir. Ay yapısı süreçleri itibariyle dönüşümle de direk olarak bağlantılıdır. Temsil ettiği organ ve uzuvlardan bereketi temsilen göğüsler tasarımda öne çıkarılmıştır. Yengeç burcunu yönetir (Sars, 2017:96).

Ay dişiliği ve göğüsleri temsil ettiği için tasarımda bir kadın bedeni ile sembolize edilmiştir. Aynı zamanda dönüşümü de temsil ettiği için aynı anlama gelen örs karakterin

baş kısmında konumlandırılmıştır. Ayın temsil ettiği konulardan anne çocuk ilişkisini sembolize etmesi için elinde eros figürünü tuttuğu görülmektedir. Erosun okunu karaktere doğrulttuğu görülmektedir. Bu sebep dönüşüm içerisinde olan dişil anne Ay karakterinin çocuğu erosla ilk bakışıp henüz oklarından almadığı halde gerçek aşkın ve dönüşümün başladığı an betimlenmiştir. Bkz. (Çizim 16, s.121)

Eros: Aşk tanrısı olarak bilinen erosun altın ve kurşun okları olduğu söylenirdi. Altın olanla gerçek aşkı, kurşun olanlar ise tutkuyu temsil ettiği bilinirdi.
Örs: Gücü ve sağlamlığı simgeler. Eriyerek şekil alabilen bir madde olduğu için birçok kültür spritüel anlamda yeniden doğuşu temsil ettiğine inanır.
Kaya: Doğa ananın ana iskeleti olarak görülen kayalar aynı zamanda güç, kuvvet, sığınma ile iliştirilirken ilahi bir anlam da yüklenmiştir.
Bulut: Bulut çoğu yerde bereketle simgelenirken en çokta Tanrıyla ve mutlulukla ilişkilendirilmiştir.
Deniz Yıldızı: Yeniden doğuş, aşk ve Meryem anayı sembolize eder.
(Wilkinson, 2014:24,69,106,136).
Et yiyen (Dionaea muscipula): Et yiyen bitki beyaz çiçekli avını birkaç saniyede yok ederek tasarımda kendi kendini içten dönüşüm sembolize edilmiştr.

Yengeç-Seretan: Yönetici gezegeni Ay'dır. Elementi sudur. Öncüdür ve dördüncü evi yöneticisidir. Hayal gücü yüksek, hassas, anaç ve canları yakılmadığı sürece naziktir. Aksi halde kindar, sivri dilli olur fakat çabuk affederler. Kendine yapılanı unutmazlar. Şefkatli, tutkulu, sahiplenici, eşlerine derinden bağlıdırlar. Sezgisel ve psişiktirler, inatçı ve ilgi çekmeyi severler. Duygusal dürtüleri yüksek, inatçı, neşeli, tutucu hayır yapmayı ve konuk ağırlamayı severler (Sars, 2017:47).

Yengeç burcunun gezegeni Ay'dır. Buna bağlı olarak tasarımda Ay'ı sembolize eder ve Ay ile ilişkilendirilen üç adet uçan tavşan ile sembolize edilmiştir. Yengeç burcunun su elementini temsil etmesi sebebiyle gökyüzünde asılı duran büyük bir deniz kabuğu görülmektedir. Sular ise gündoğumu ve batımını temsil eder ve içinden deniz suyu dökülen, döküldüğünde oluşturulduğu denizden çıkan ahtapot kolları yengeç

burcunun iyi ve kötü yanlarını sembolize eder. Ahtapot kolları en üstünde duran deniz kestaneleri burcun sezgisel psişik yönünü temsil eder. **(**Bkz.Çizim17, s.122)

Tavşan: Ay ile doğrudan ilişkilendirilen tavşan, üreme ve buna bağlı olarak yeniden doğuşu anlatır.
Ahtapot: Renk ve şekil değiştirebilen ahtapot doğa üstünü sembolize ederken renk değişimi özelliği tutarsızlığı simgelemektedir.
Büyük deniz kabuğu: İslam'da Tanrı'nın söylediklerini temsi ederken, Ayla sembolize edilmektedir. Sular ve gündoğumu ve batımını da temsil eder.
Deniz Kestanesi: Orta çağ zamanında kaya diplerinde bulunması sebebiyle fırtınanın geleceğini haber verir. Aynı zamanda gizli güç ile ilişkilendirilir (Wilkinson, 2014:53,69).

Güneş-Şems: Eril (yan) enerjisini, ego ve duygularımızı temsil eder. Aynı zamanda tanrı, baba, otorite ve patronları sembolize ederken. Bu temsili, irade, güç tutku, atak enerji, üretim becerisi ve sağlık durumunu anlatır. Temsil ettiği organlardan kalp tasarımda kullanılmıştır (Sars, 2017:96).

Güneş yapısı ve konumu itibariyle en güçlü yıldız olduğu için eril enerjiyi, duyguları, otoriter gücü gösteren genç güçlü bir adam ile sembolize edilmiştir. Karakterin başındaki taç otorite gücünü temsil etmektedir. Güneş yıldızı, organlardan kalbi temsil ettiği için karakterin kucağında büyük ve abartılı bir kalp tasarlanmıştır. Arka planda sonsuz gücü temsil eden yaşam çiçeğinden bir kesit görülmektedir. Yine aynı anlamı destekleyen yanan bir meşaleyi karakter sağ elinde tutmaktadır. Güneş ile birlikte açan ve konumu itibariyle su ile özleştirilen büyük yeni açmış lotus çiçeğinin üzerinde duran karakterin etrafında uçuşan, özellikleri sebebiyle otorite figürünün temsilen birçok yusufçuk sembolü görülmektedir.

Yusufçuk: Uzakdoğu kültürlerinde hızlı ve tutarsız uçuşuyla güvenilmezliği ve neşeyi sembolize eder. Aynı zamanda otorite amblemidir. Renleri itibariyle de illüzyonla ilişkilendirilmiştir. Temsil ettiği burç aslandır. Bkz. (Çizim 18, s.123)

Lotus çiçeği: Eski Mısır ve Hindistan'ın en önemli sembolü olan lotus; güneş, yaratılış, yeniden doğuş, saflık, kusursuzluk ve bereketi simgeler. Yetiştiği yer itibariyle ve Güneş ile birlikte açılmasıyla su ve güneşle özleştirilmiştir. Eski mısır' da lotus üzerine yatmış altın ir genç adam ya da çocuk ile simgelenirmiş. Bir mısır efsanesinde ise ilk suların oluşmasıyla ortaya çıkan büyük lotus açılır ve içinden güneş yükselerek doğmuştur.
Kalp: Kişinin duygularının merkezi olduğuna inanılan kalp ruhun ve aşkında ana vatanı olarak sayılır.
Taç: Hükümdarlığı işaret etmek için giyilen bir başlıktır ve halk tarafından yarı tanrı olarak sembolize etmeyi destekler.
Meşale: Birçok anlamı bulunan meşale yaşam ve sonsuz yaşam kavramlarıyla özdeştirilmiştir.
Ebedi Ateş: Tüm yeryüzünü aydınlatmayı sembolize eder
(Wilkinson, 20014:31,37,72,87,115,131,218).
Yaşam çiçeği: Varlığı, yaşamı ve tüm evrendeki sonsuz güç kaynağı sembolize eder.

Aslan-Esed: Yönetici gezegeni Güneş'tir. Elementi ateştir. Sabittirler ve beşinci evi yönetirler. Temsil ettiği organ ve uzuvlardan omurilik tasarımda kullanılmıştır. İlgi odağı olmayı severler, o ne isterse yapılsın ister ve oda size bunun karşılığında cömert, sıcaklık ve tutku verir. Merkezde olma, lider olma, dikkat çekmek, yönetmek, yaşam sevincini göstermek isterler (Sars, 2017:50).

Tasarımda temsil ettiği organlardan omurilik ana merkezde kullanılmıştır. Özellikleri sebebiyle köpek ile sembolize edilmiştir. Karakterler merkezde buluşacakları için çift yaratılmışlardır. Elementi ateş olan burcun tasarımda sembol ettiği köpekler tarafından, burcun özelliği olan merkezde olma özelliğinden ötürü ortada yapay bir kalbi birleştirerek, odağı omuriliğin başladığı noktada çekmektedir. Elementi ateş olan yaşam sevincini sıcaklık, tutku gibi özelliklerini bu kaynaktan aldığını görürüz. Bkz. (Çizim 19, s.124)
Omurga: Eski kültürlerde tapınak sütunlarıyla ilişkilendiren omurga, aynı zamanda bedenin enerji ve çakra merkezlerinin onun hizasında yerleştiğine inanırlardı.
Okla delinmiş kalp: Aşkın hem acıtıcı hem de büyük bir coşku ve tutkunun simgesi olduğunu sembolize eder.

Papatya: Tevazu, yalınlık ve bir güneş amblemidir. Masumiyet ve sadık aşk ile ilişkilendirilmiştir (Wilkinson, 2014:84,114).

Köpek: Tarihte eski zamanlardan bu yana bağlılığı ile bilenen bir hayvandır. İyi bir bekçi, avcı ve eşlikçi, yoldaş ve koruyandır. Evliliğin getirisi olan sadakatle de özdeştirilir. Diğer yaşamda rehber olduğuna inanılır (Gardin ve Olorenshaw, 2019:367-68).

3.1.1 Tüm Tasarımlarda Ortak Kullanılan İmgeler

Bulutlar: Bulut çoğu yerde bereketle simgelenirken en çokta Tanrıyla ve mutlulukla ilişkilendirilmiştir.

Deniz: Evrenin yaradılışı sular üzerinde gerçekleştiği için yaşamın doğuşuyla kadın ve annelikle ve aynı zamanda yer kabuğunun rahmi olarak sembolize edilir.

Dalgalar: Git -git ile oluşan dalgalar çöküş ve yeniden dirilişi sembolize ederken en önemlisi de değişimi temsil etmesidir.

Dağlar: Tanrılar ve peygamberlerle ilişkilendirilen dağlar, gizemli bulunurken, çok büyük bir doğa gücü olarak görülmüştür. Aynı zamanda farklı kültürlerde tarının yeryüzüyle ilahi buluşma noktası olduğuna inanılıyordu.

Kaya: Doğa ananın ana iskeleti olarak görülen kayalar aynı zamanda güç, kuvvet, sığınma ile iliştirilirken ilahi bir anlam da yüklenmiştir.

Altın: Güneşin renginden ve parlamasına benzetilerek geçmiş zamanlardan bu yana aydınlanma, güç, kutsallık ve asaletin bir simgesidir (Wilkinson, 2014: 24,29,32,35, 44,)

3.2. Tasarım Eskizleri

MERKÜR

Çizim 1: Merkür Gezegeni Tasarım Eskizi

İkizler

Çizim 2: İkizler Burcu Tasarım Eskizi

Başak

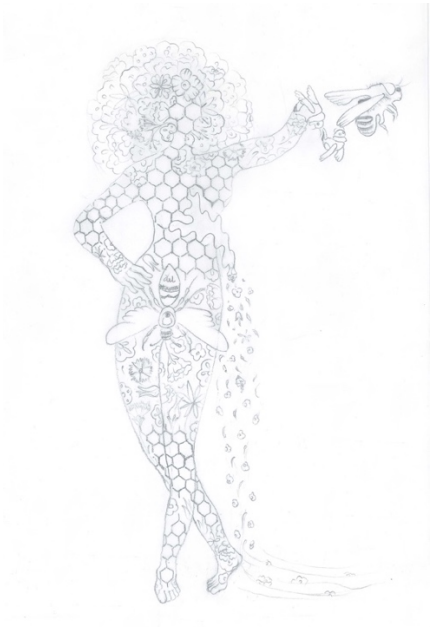

Çizim 3: Başak Burucu Tasarım Eskizi

VENÜS

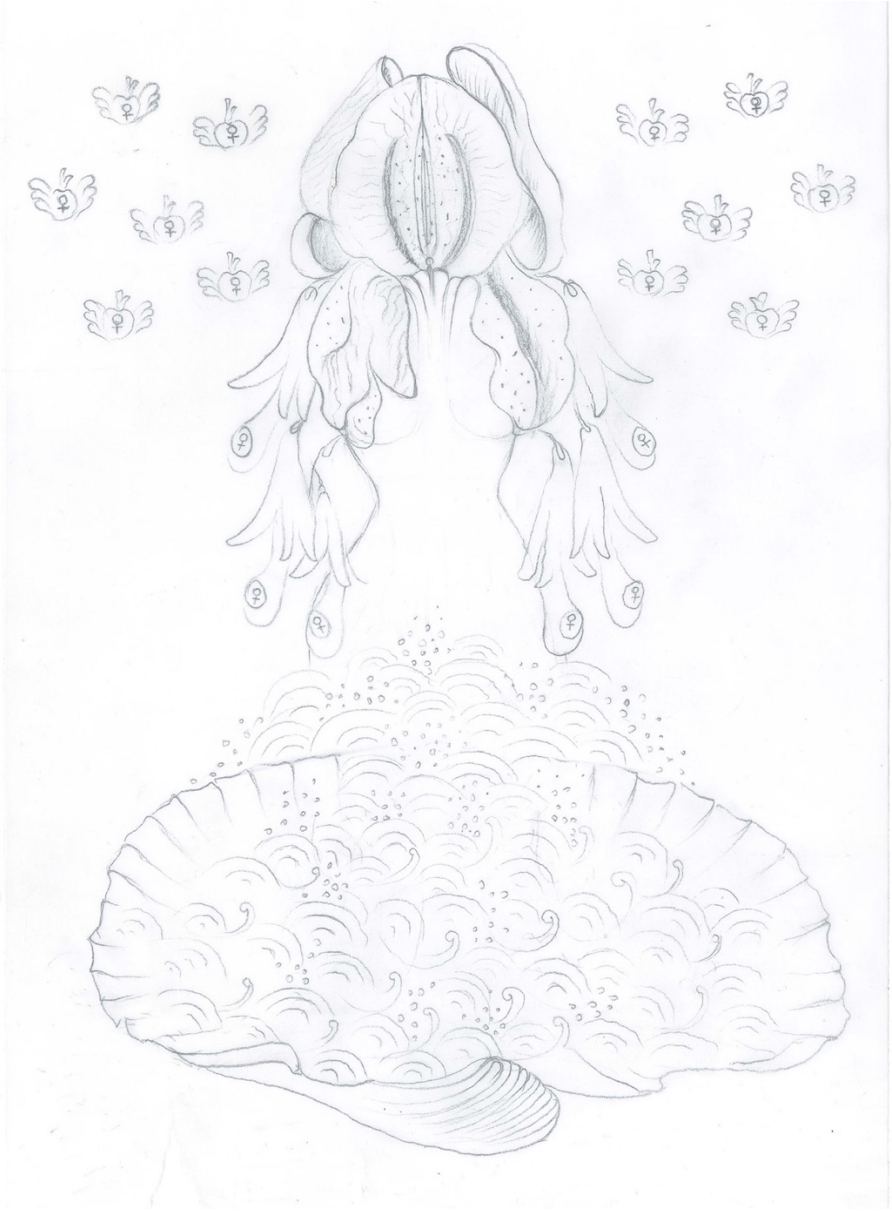

Çizim 4: Venüs Gezegeni Tasarım Eskizi

Terazi

Çizim 5: Terazi Burcu Tasarım Eskizi

Boğa

Çizim 6: Boğa Burcu Tasarım Eskizi

MARS

Çizim 7: Mars Gezgeni Tasarım Eskizi

Koç

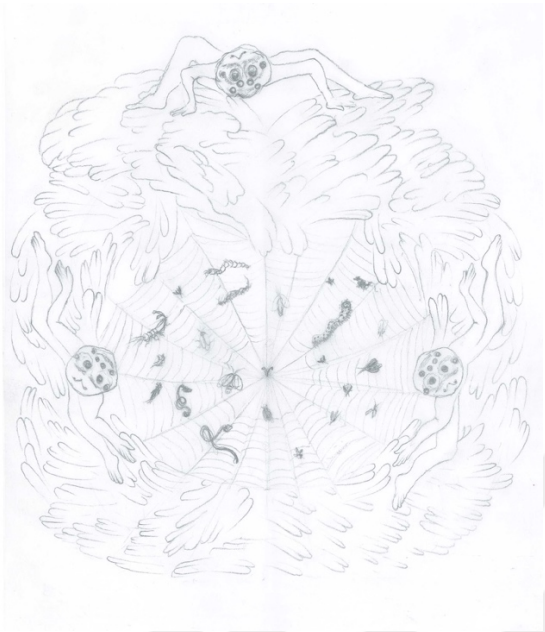

Çizim 8: Koç Burcu Tasarım Eskizi

Akreb

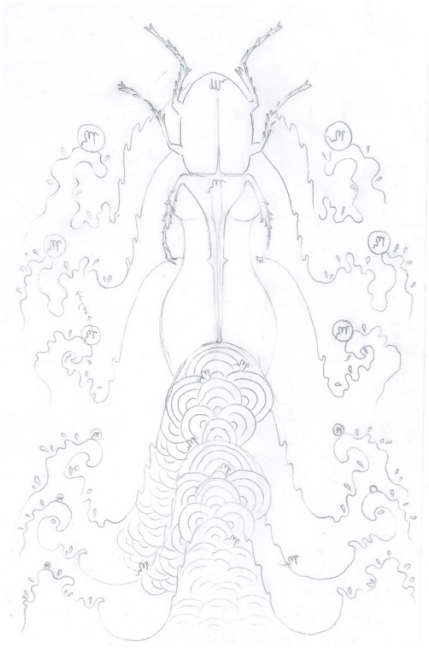

Çizim 9: Akrep Burcu Tasarım Eskizi

JÜPİTER

Çizim 10: Jüpiter Gezegeni Tasarım Eskizi

Balık

Çizim 11: Balık Burucu Tasarım Eskizi

Yay

Çizim 12: Yay Burucu Tasarım Eskizi

SATÜRN

Çizim 13: Satürn Gezegeni Tasarım Eskizi

Oğlak

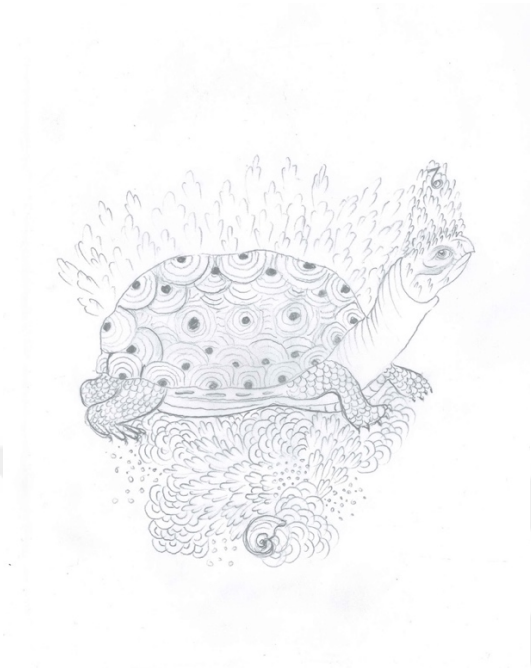

Çizim 14: Oğlak Burcu Tasarım Eskizi

Kova

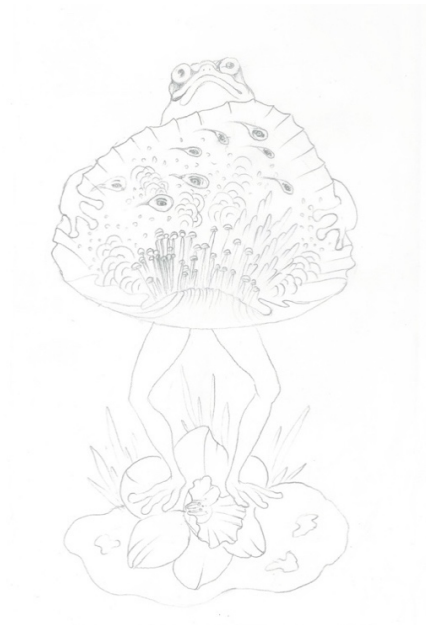

Çizim 15: Kova Burcu Tasarım Eskizi

AY

Çizim 16: Ay Uydusu Tasarım Eskizi

Yengeç

Çizim 17: Yengeç Burucu Tasarım Eskizi

GÜNEŞ

Çizim 18: Güneş Yıldızı Tasarım Eskizi

Aslan

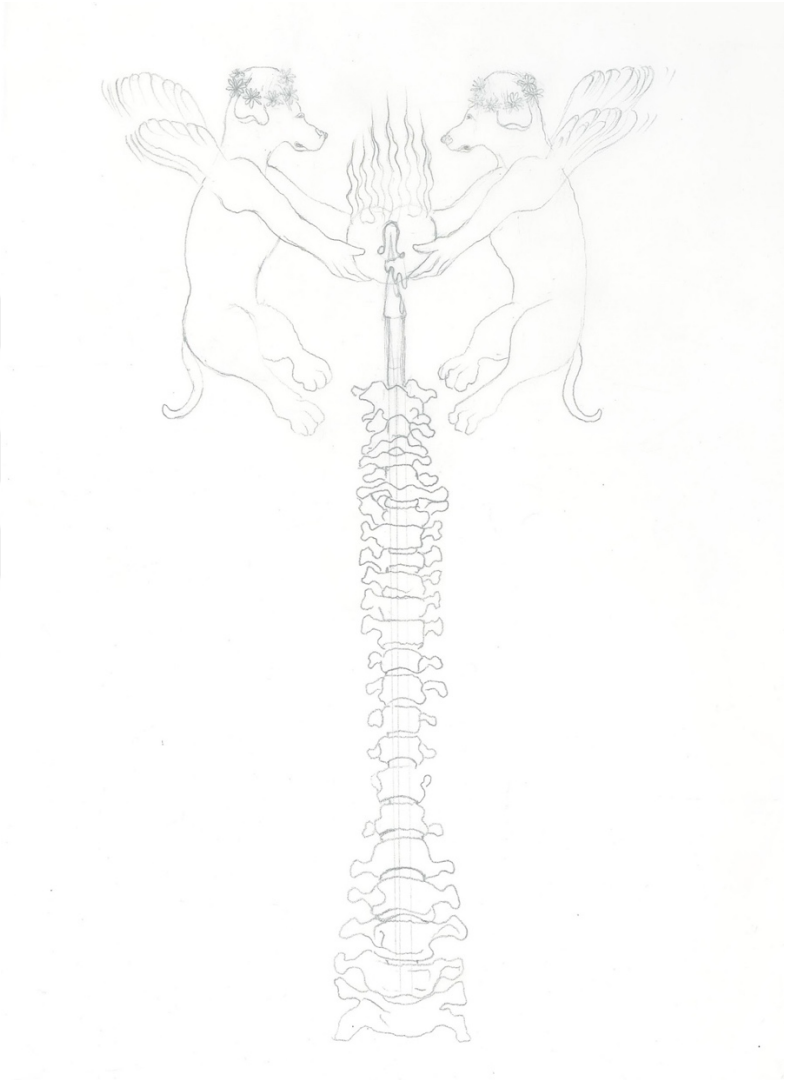

Çizim 19: Aslan Burucu Tasarım Eskizi

3.3. Dijital Ortamda Renklendirilmiş Uygulamalar

Merkür Gezegeni

Uygulama 1: Merkür gezeni tasarım uygulaması.

İkizler Burcu

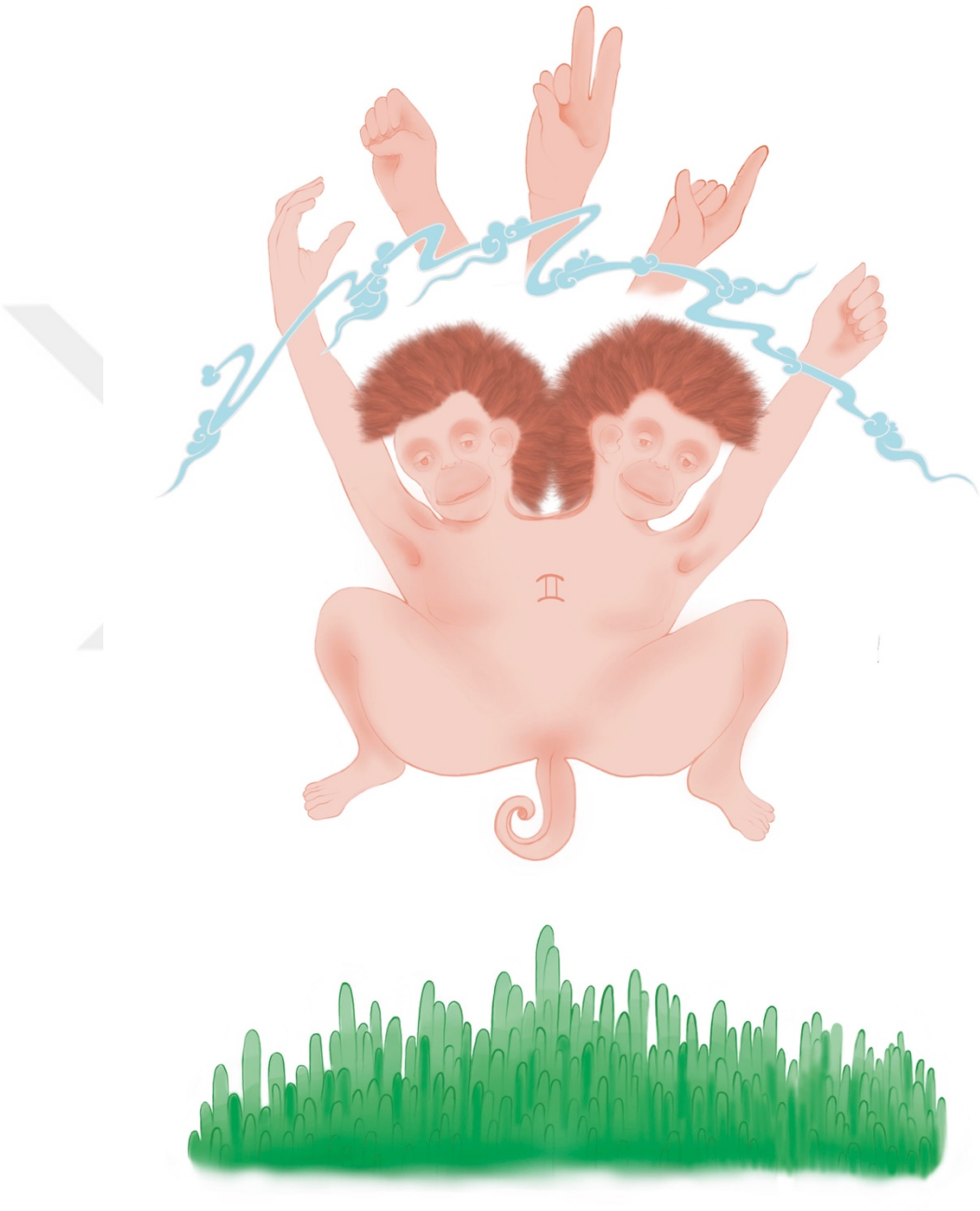

Uygulama 2: İkizler burcu tasarım uygulaması.

Başak Burcu

Uygulama 3: Başak burcu tasarım uygulaması.

Venüs Gezegeni

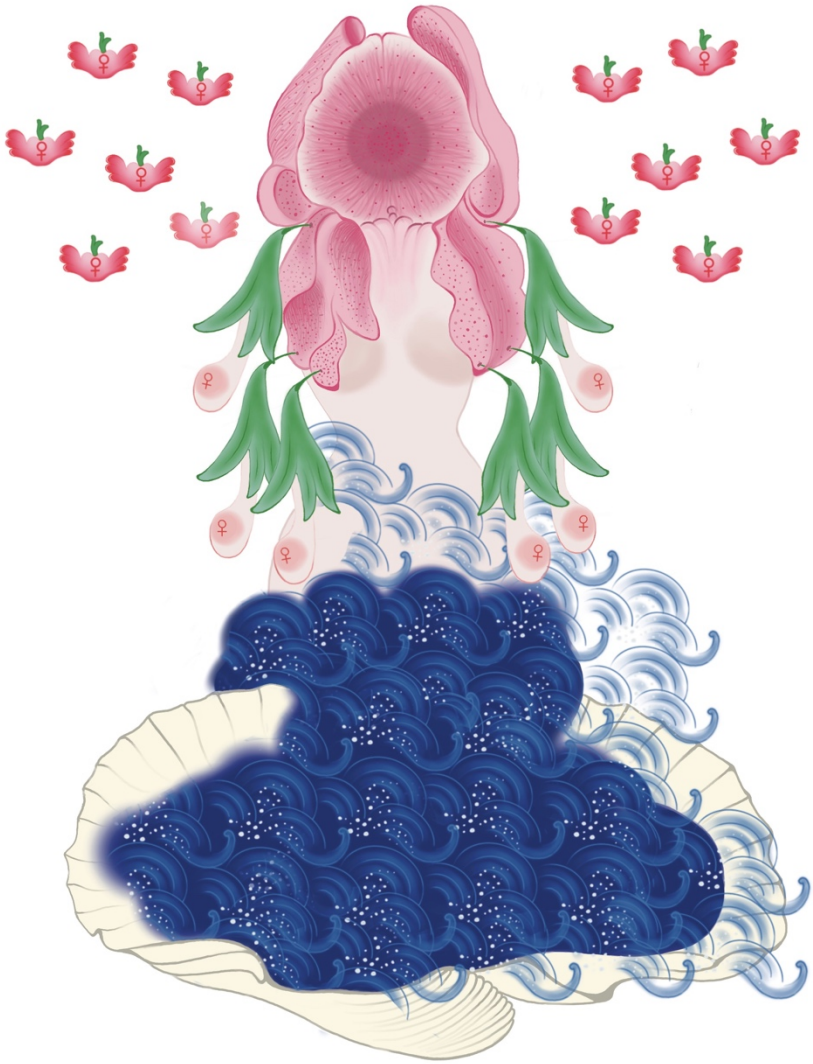

Uygulama 4: Venüs gezegeni tasarım uygulaması.

Terazi Burcu

Uygulama 5: Terazi gezegeni tasarım uygulaması.

Bağa Burcu

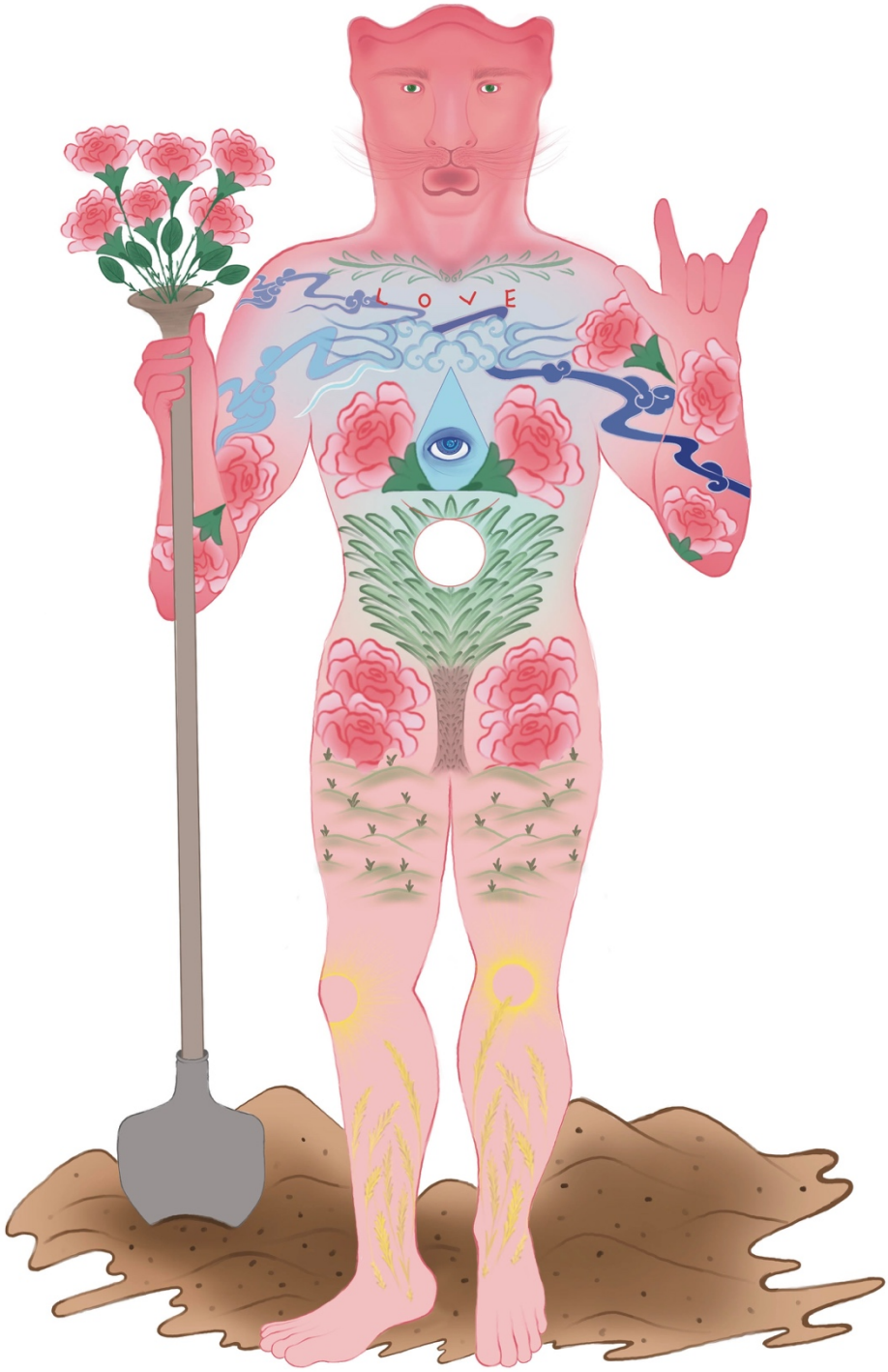

Uygulama 6: Boğa burcu tasarım uygulaması.

Mars Gezegeni

Uygulama 7: Mars gezegeni tasarım uygulaması.

Koç Burcu

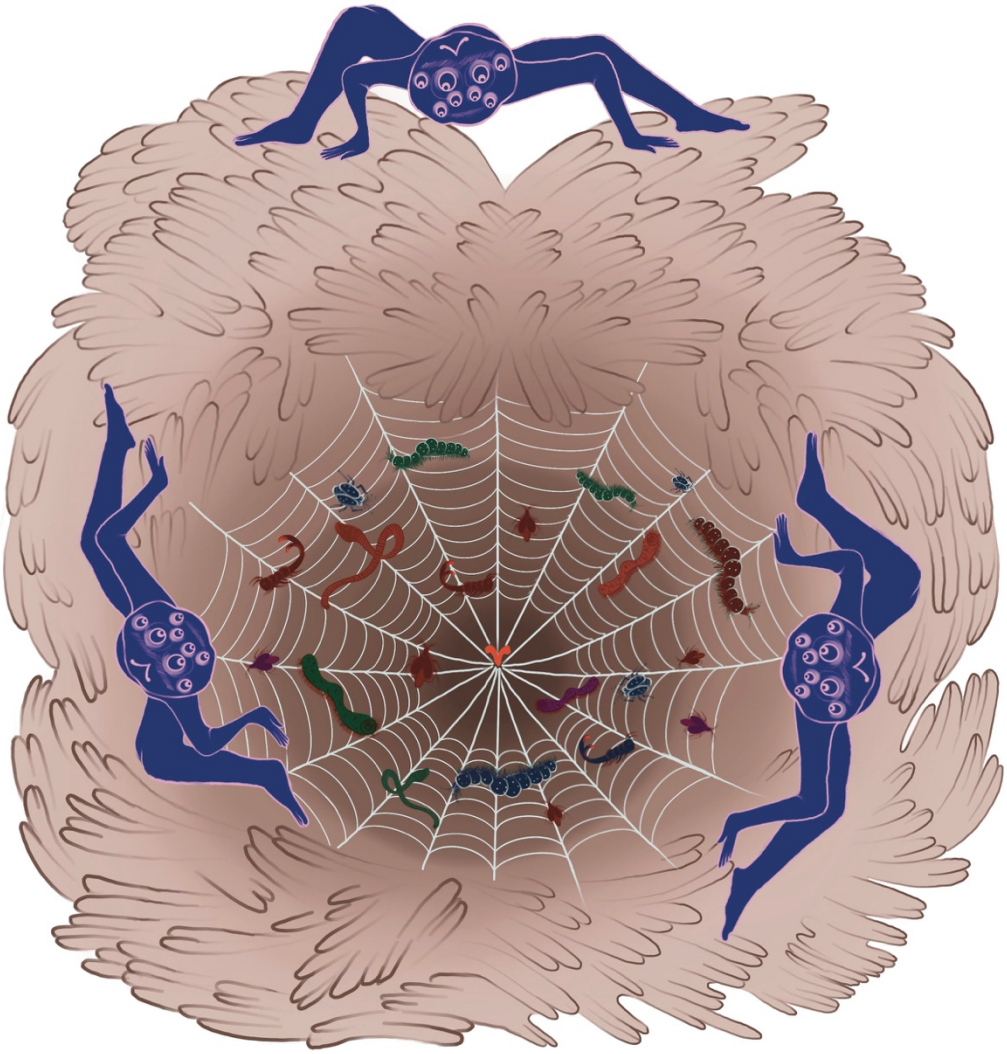

Uygulama 8: Koç burcu tasarım uygulaması.

Akreb Burcu

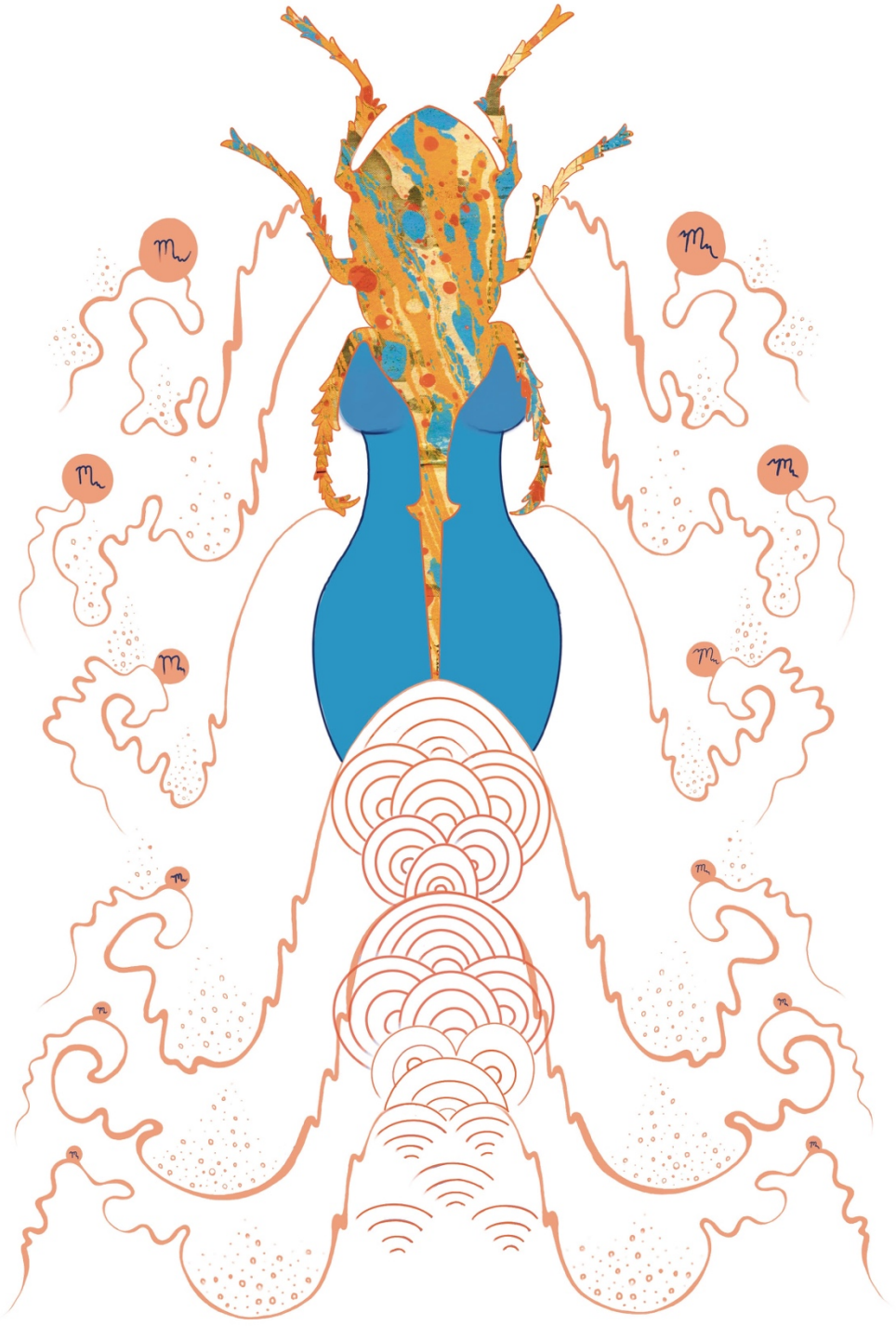

Uygulama 9: Akreb burcu tasarım uygulaması.

Jüpiter Gezegeni

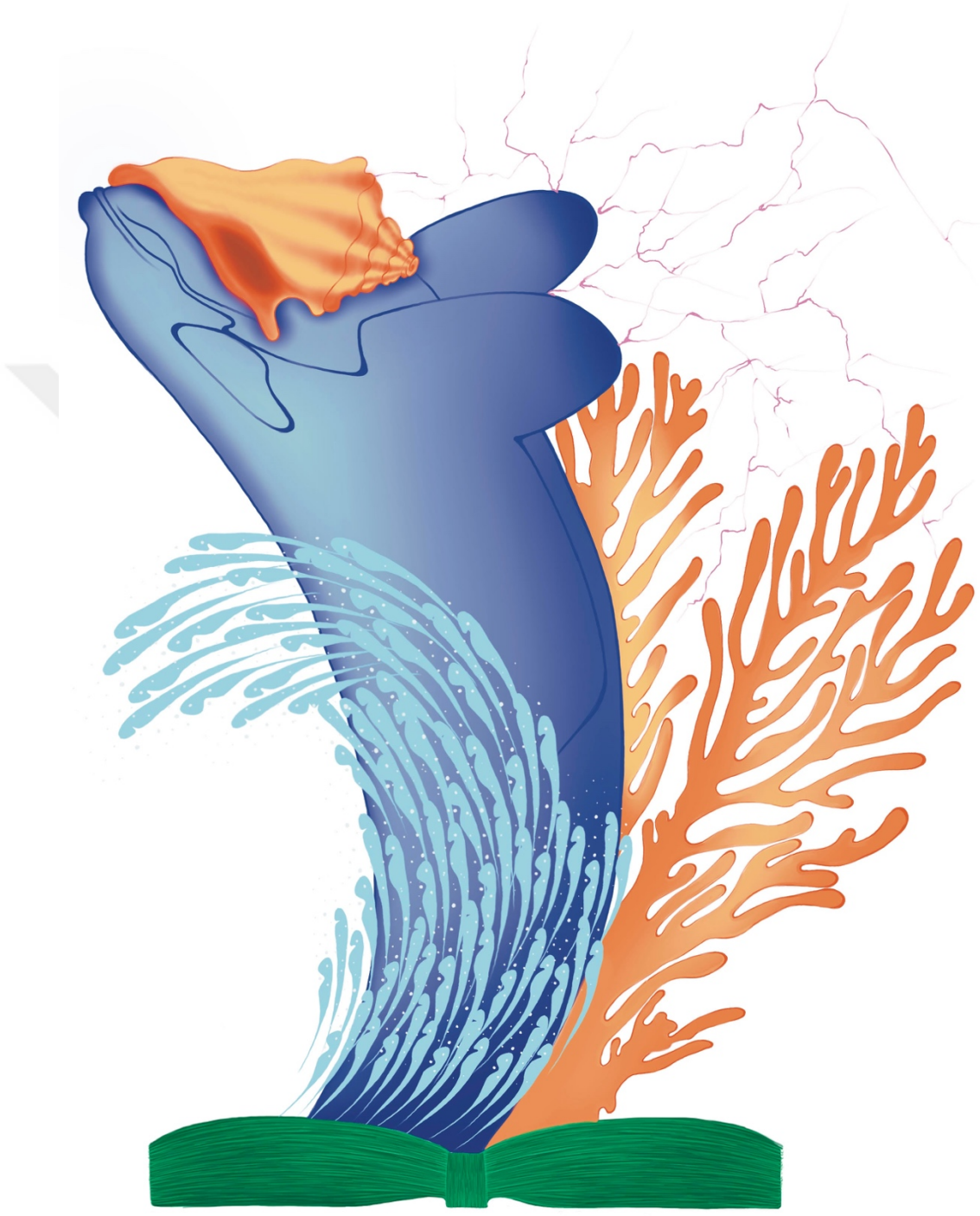

Uygulama 10: Jüpiter gezegeni tasarım uygulaması.

Balık Burcu

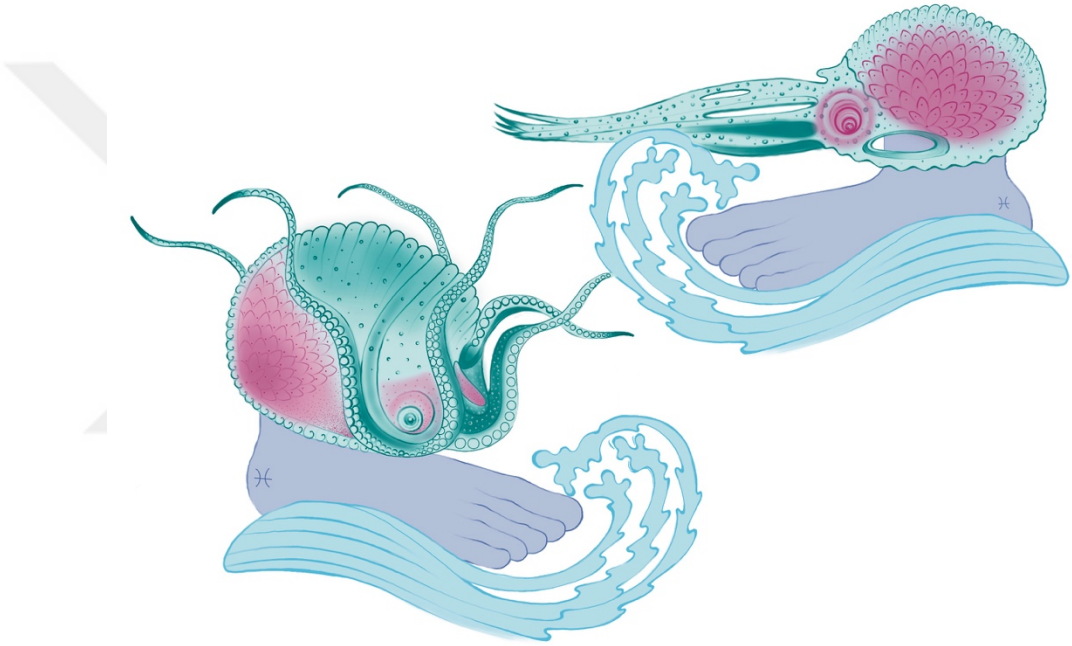

Uygulama 11: Balık burcu tasarım uygulaması.

Yay Burcu

Uygulama 12: Yay burcu tasarım uygulaması.

Satürn Gezegeni

Uygulama 13: Satürn gezegeni tasarım uygulaması.

Oğlak Burcu

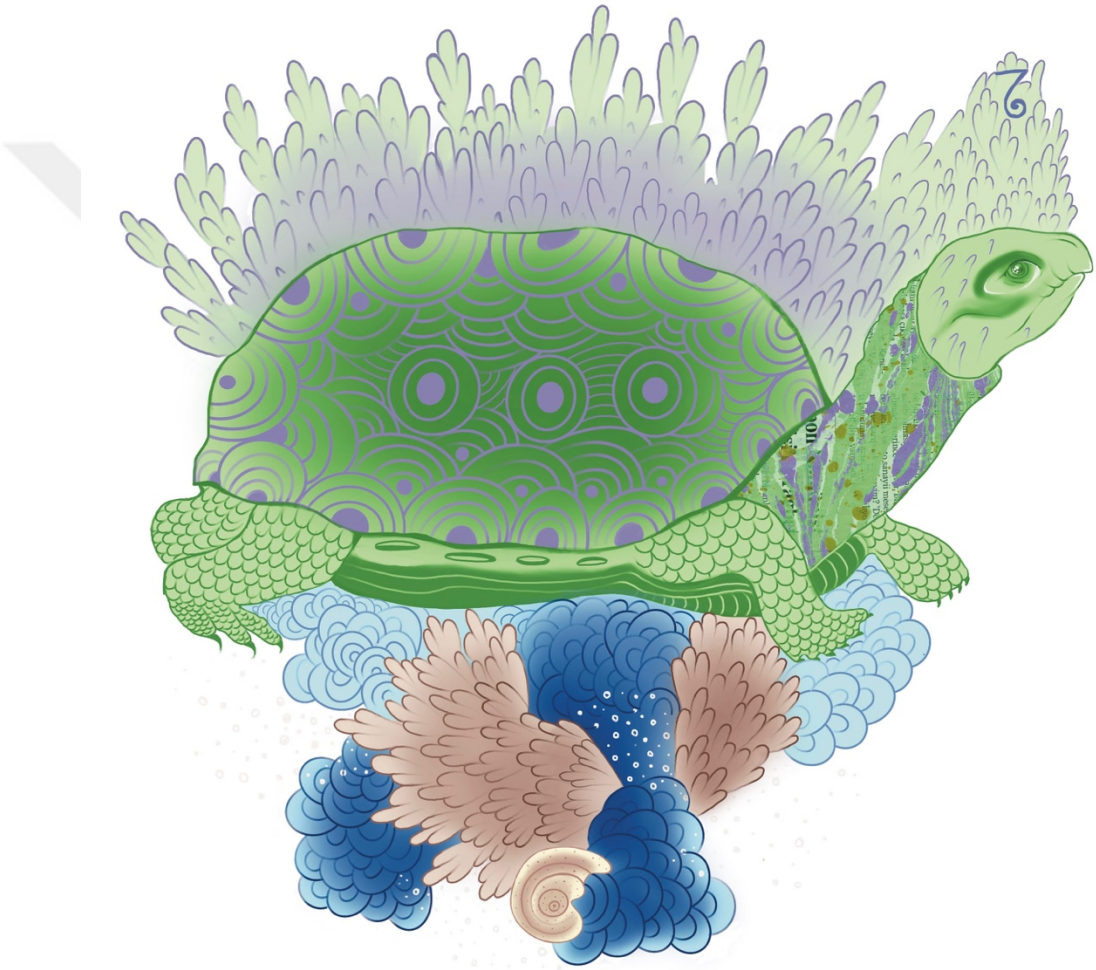

Uygulama 14: Oğlak burcu tasarım uygulaması.

Kova Burcu

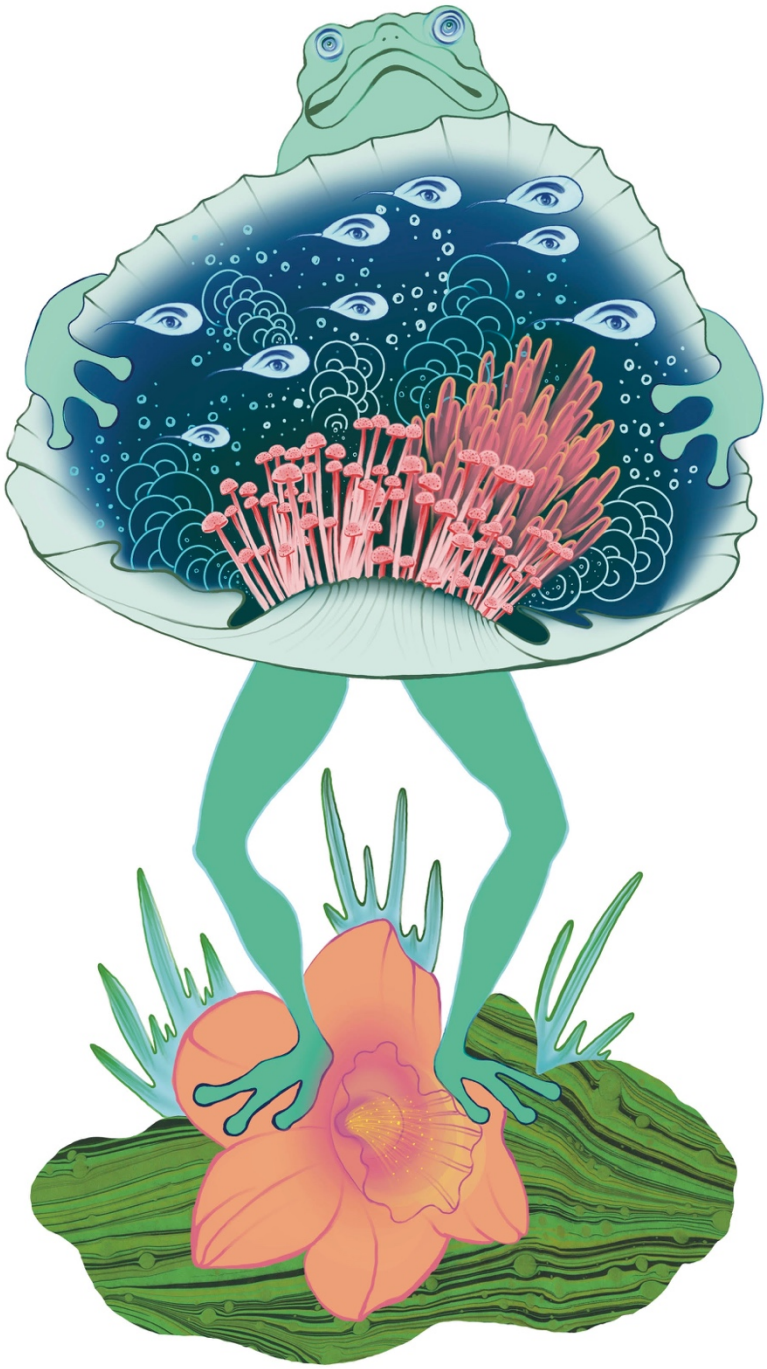

Uygulama 15: Kova burcu tasarım uygulaması.

Ay

Uygulama 16: Ay uydusu tasarım uygulaması.

Yengeç Burcu

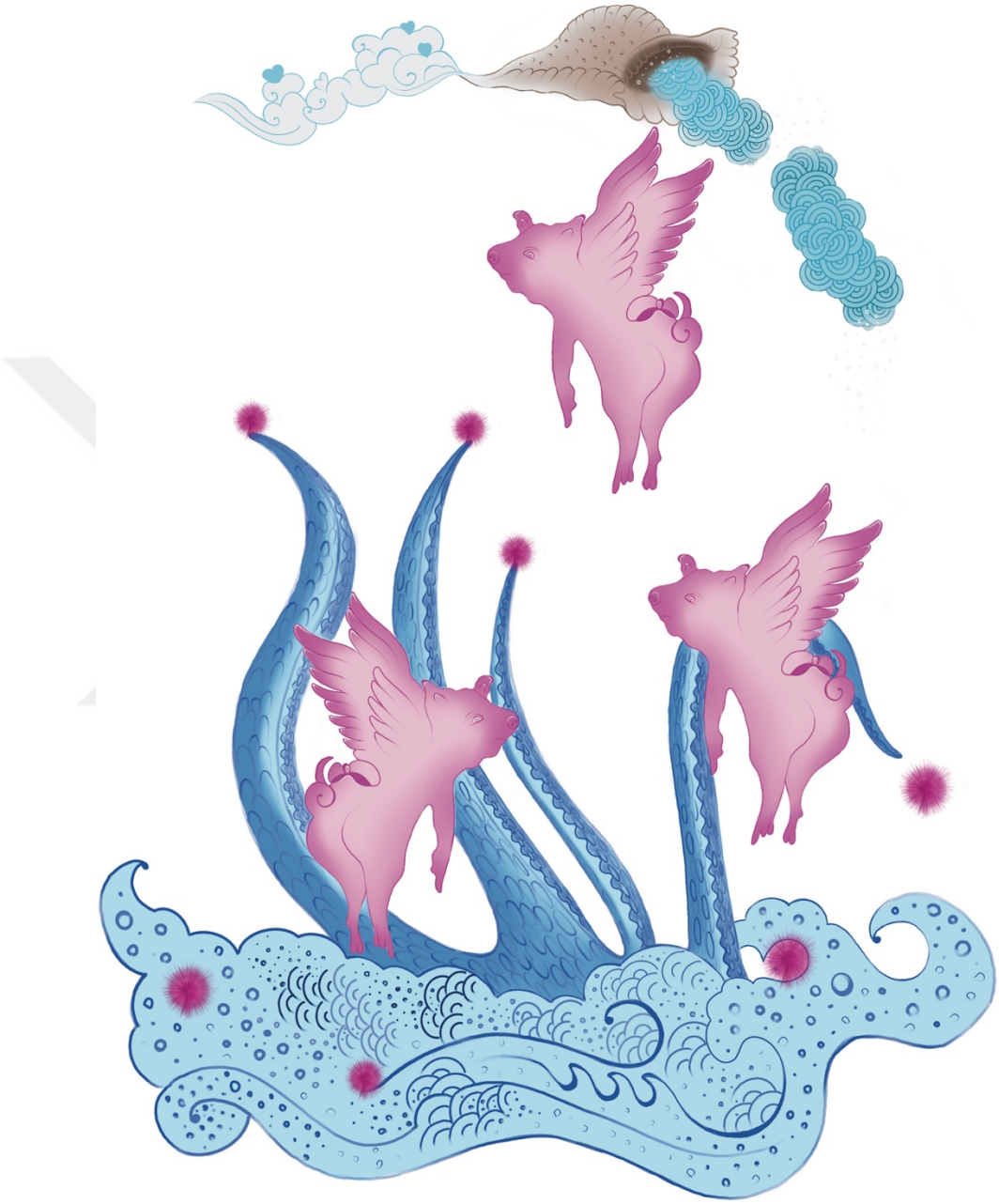

Uygulama 17: Yengeç burcu tasarım uygulaması.

Güneş Yıldızı

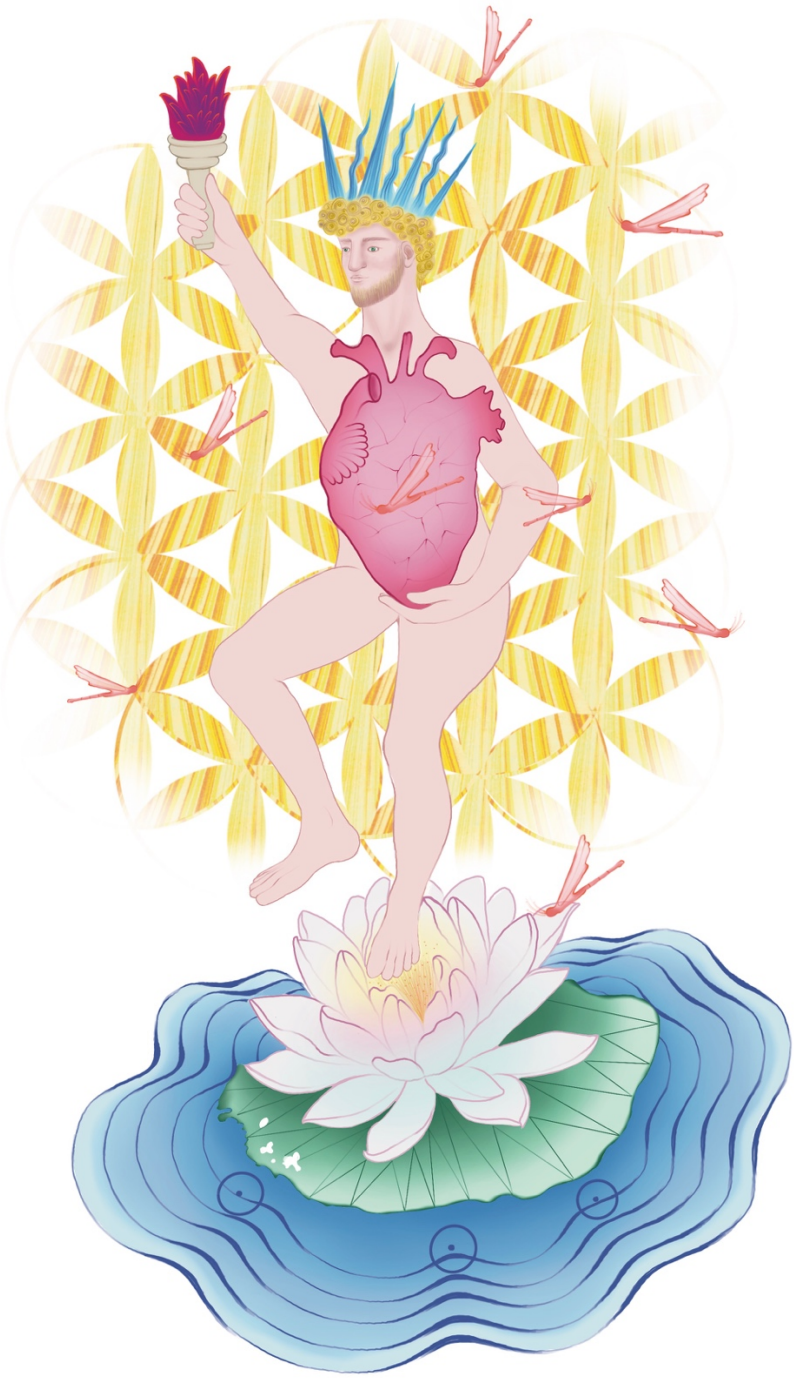

Uygulama 18: Güneş yıldızı tasarım uygulaması.

Aslan Burcu

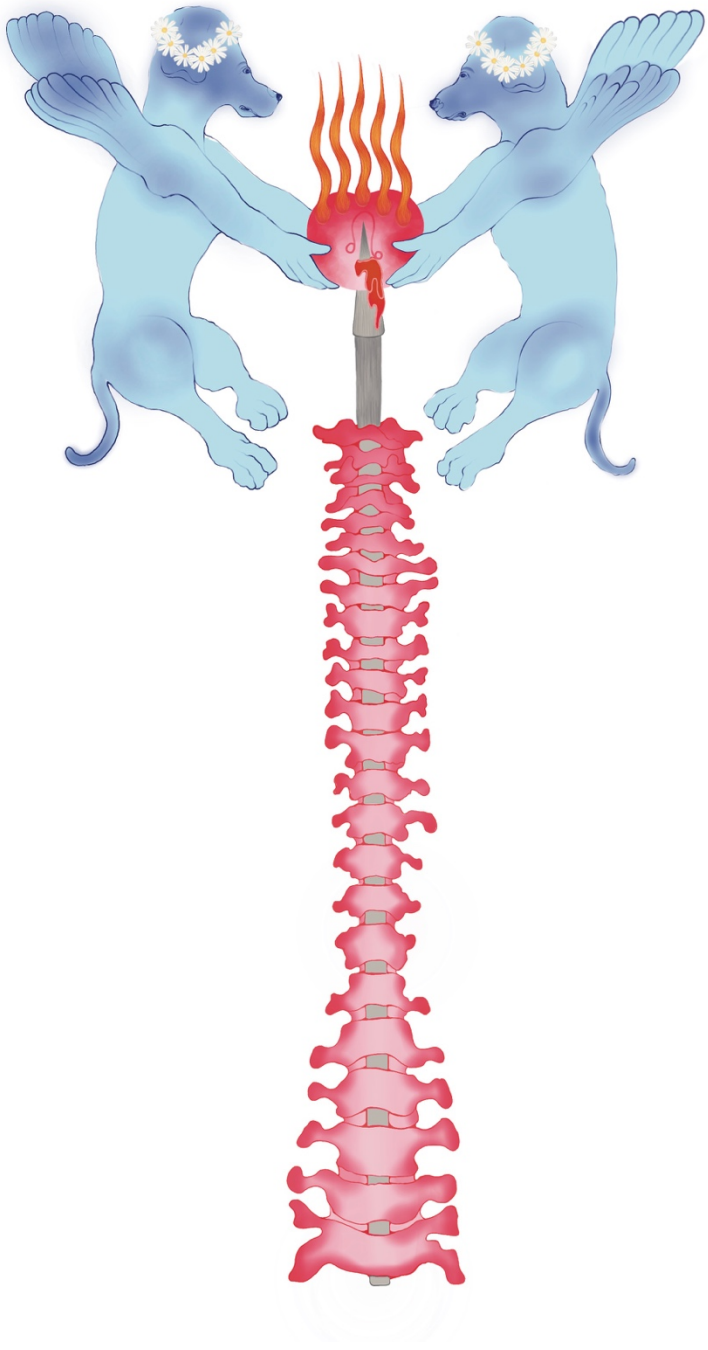

Uygulama 19: Aslan burcu tasarım uygulaması.

SONUÇ

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana Astronomi bilimi, varlığımızın keşfi ve yaşantımızın devamı için önemli bir rol oynamıştır. Kozmolojideki gezegenler ve yıldızlar geçmişten bu yana birçok alanda insanlığa yol göstermiş ve yaşamın devamı için üretim kaynağı olmuştur. Tez konusu kapsamında Birinci Bölümde gökyüzü cisimlerini inceleyen astronomi bilimi ve hesaplamalarını kullanan astroloji alanlarında isim yapmış öncü astronomlar ve müneccimbaşılar detaylı olarak incelenmiştir.

Astronomi bilimi 'ilm-i felek' geometri yöntemlerine başvurarak gökyüzündeki yıldızlarla gezegenlerin bulundukları yer ve konumları itibariyle sergiledikleri gözlenebilir hareketleri tespit eder ve inceler. Osmanlı devletinde, 16. yüzyılda, III. Murad döneminde saray tarafından astronominin ilerleyip gelişmesi için tüm imkanlar sağlanmış, dönemin en önemli astronomu olan Takîyüddîn'in öncülüğünde gözlem evi kurulmuştur. Bu dönemde astronomlar tarafından birçok astronomik alet ve buluşlar yapılmıştır. III. Murad dönemi, astronomi biliminin hayat akışını sağlayan veri merkezi olarak kullanıldığı bir dönem olmuştur.

Tıpkı astronomlar gibi astronomik hesaplamalardan yararlanarak gelecekten haber vererek yorumlar yapan müneccimbaşıların, yıllık takvim hazırlamak, sarayda padişah başta olmak üzere birçok devlet işinden, orduya kadar uzanan önemli görevleri olmuştur. Tüm kararlar, anlaşmalar, seyahatler, ekim-biçim zamanları vb. önemli olaylar müneccimbaşıların gökyüzü hareketlerine uygun söylediği yorumlamalar doğrultusunda yapılmıştır. Kişilerin doğum gün ve saatleri doğrultusunda doğum haritaları çıkarılmış ve tüm gezegen ve yıldızların önemli etkileri yorumlanarak birtakım saptamalar yapılmıştır. Bu durum belki de o zamanın şartlarında arz,talep doğrultusunda gelişmiş olsa da o dönem için astrolojinin önemini arttırmıştır. Fakat astrolog olmayan ancak para kazanma amacıyla çalışan falcılar da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu durum, İslam inancına tamamen ters düştüğünden, din adamları tarafından şiddetle karşı çıkılarak, gelecekten haber veren bir kişiyi dinlemenin, kutsal kitap Kuran-ı Kerim'e yazılanları, yani Allah'ın

varlığını yok saymakla bir olduğunun ve astrolojiye inanmanın din ahlakı açısından yanlış olduğunu söylemişlerdir.

Bugüne gelindiğinde, astrologların, geçmişteki müneccimbaşılar gibi, devlet ve halk üzerinde bilinen etkilerinin kalmadığı söylenebilir. Elbette, burada, Osmanlı döneminde görev yapmış müneccimbaşıların konumlarıyla şu anki astrologların görev ve konumlarının karşılaştırılması ve/veya bir tutulması söz konusu değildir. Astronomi ve astroloji kavramlarını birbirine karıştırıp aynı sanan, bu işi meslek haline getirmiş ve toplumun ahlak kurallarına aykırı bir biçimde, sadece uydurma yorumlar yapan falcılar, Osmanlı döneminde olduğu gibi günümüzde de hala varlıklarını sürdürerek oldukça yüksek kazançlar sağlayan bir kesimi oluşturmaktadır. O zamandan bu zamana değişen en büyük farklılığı teknolojiyi, göz ardı edip, yargıda bulunmak, kıyas yapmak oldukça yersiz ve haksız olacaktır. Astronomi biliminin hesaplamaları sonucu sadece gökyüzünün incelenmesiyle gelen sonuçlar hiçbir haberleşme aracının olmadığı bir dönemde saraya ve halka gökyüzünün bir hediyesi niteliğinde olmuştur. Tarihte her zaman, her konuda olduğu gibi inanan ve inanmayan kişiler nedeniyle fikir ayrılıklarına düşülmüştür. Geçmişte ve günümüzde astroloji kullanarak meslek edinenlerin onu bir yönlendirme biçimi haline sokup yorumlayarak kullanmaları insanların hayatlarına müdahale etmeleri demektir ve böylece onları belki de hiç gerçekleşmeyecek hayal ürünü fikirler ile iyi ve kötü bir ruh haline sokmaktadırlar. Bu durum astrolojinin adını bambaşka bir yere götürmüştür.

Tez kapsamında seçilmiş olan *İkdul-Cuman Fi Tarihi Ebliz Zaman* (TSMK, B.274), *Metaliü'l Saade* (BN suppl. Turc. 242) ve *Acâ'ibü'l-Mahlûkât Garâ'ibü'l-Mevcudât* (PBN., Suppl. Pers.332; TSMK, R.1660; SK, R.E.670; BL Add.7894, 3109 no'lu Yazma) adlı yazmalarda yer alan minyatürler incelenerek ortaya çıkarılan özgün tasarımlar, beş gezegen, bir yıldız, bir uydu ve on iki burcun özelliklerine sadık kalınarak üretilmiştir. Bu tasarımlar aşağıdaki bilgiler doğrultusunda tasarlanmıştır:

Merkür gezegeni İkizler ve başak burcunun yönetici gezegenidir. İletişim, hareketi ve akciğerleri temsil ettiği için; mitolojik bir karakter yaratılarak, papağan, bukalemun, gökkuşağı renkleri, akciğerler ve bavul ile sembolleştirilmiştir. Merkür'ün temsil ettiği ikizler burcu tasarımında kullanılan semboller; en baskın özelliği değişken

olması sebebiyle maymun ile sembolize edilmiş ve çoklu baş, eller kollar, işaret dili sembolize edilmiştir. Merkür'ün ikinci temsil ettiği başak burcu; dişil ve çalışkan, üretken ve değişken olmaması sebebiyle doğada çalışkanlığı ile mucizeler yaratan arı ve onunla ilişkili olan çiçekler, bal ve petek ile sembolize edilmiştir.

Venüs gezegeni boğa ve terazi burcunun yönetici gezegenidir. Venüs'ün doğuşu tablosu ilhamla özelliklerini temsil eden, elma, orkide, deniz tarağı kabuğu ve deniz dalgalarından oluşan bir tasarım yapılmıştır. Venüs'ün temsil ettiği ilk burç boğa burcu tasarımında; burcunun doğasından gelen hırsı ve hedeflerine ulaşma konusundaki özelliği sebebiyle, bazı kültürlerin inanışlarında en yüce, bereketli ve koruyucu hayvan olduğuna inanılan jaguar ve özelliklerini temsil eden aşk işareti, üzüm, kırmızı güller, borazan, dövmeler, palmiye gibi semboller kullanılmıştır. Venüs gezegeninin temsil ettiği ikinci burcu; sakinlik, denge ve adalet gibi değerleri ön planda tutan yapısı sebebiyle geyik ve özeliklerini temsil eden eller ve göğüs kafesi-diyafram ile sembolize edilmiştir.

Mars gezegeni koç ve akrep burcunun yönetici gezegenidir. Marsla aynı özellikleri taşıyan mücadeleci savaşçı lider karaktere sahip kartal ve özelliklerini temsil eden dağ, eldiven, bahar dalı, kaktüs ile sembolize edilmiştir. Mars gezegeninin temsil ettiği ilk burç koç burcu; hareketin başlatıcısı öncüsü olarak bilinmesi sebebiyle dünyada tek zıplayarak ilerleyen bir tür örümcek ve özelliklerini temsil eden, dağlar, örümcek ağı ve ürpertici böcekler ile sembolize edilmiştir. Mars'ın temsil ettiği ikinci burç akrep burcu; dönüşümü temsil etmesi sebebiyle tarihte bilinen dönüşümün en önemli sembol hayvanı olan çekiç böceği başlı suların içinden yükselen bir kadın bedeniyle ve özellikleri temsil eden deniz ile sembolize edilmiştir.

Jüpiter gezegeni balı ve yay burcunu temsil eder. Başarı, mutluluk, güç gibi konuları temsil eden balina ve özelliklerini temsil eden şimşek, deniz kabuğu, kitap ve mercan ile sembolize edilmiştir. Jüpiter gezegeninin il temsil ettiği burç balık burcu; burcu tarihte hep iki farklı yöne giden balıkla gösterilmiştir. Ayakları temsi etmesi sebebiyle iki farklı yöne giden ayak şeklinde sembolize edilmiştir. Özelliklerini temsil eden salyangoz ve istiridye ile sembolize edilmiştir. Jüpiter burcunun temsil ettiği ikinci

burç yay burcu; özgürlüklerine temsile dişi tanrıça olarak kabul gören kedi ve özelliklerini temsil eden bulut ve starliçe (cennet kuşu) bitkisi ile sembolize edilmiştir.

Satürn gezegeni kova ve oğlak burcunu temsil eder. Bilgeliğin ve deneyimin öncüsü olan Satürn ile aynı özellikleri taşıyan fil başlı insan bedenli yaşlı bir adam ve özelliklerini temsil eden meşe ağacı yaprakları, dişler ve baston ile sembolize edilmiştir. Satürn gezegeninin ilk temsil ettiği burç kova burcu; bireysel, özgürlükçü, olan yapısıyla aynı özelliklere sahip kurbağa başlı insan vücutlu mitolojik bir karakter ve temsil ettiği özellikler bağıntılı gözler, mantar, nergis, deniz tarağı kabuğu ile sembolize edilmiştir. Satürn gezegeninin ikinci temsil ettiği oğlak burcu; dişil bir burç olması ve asil dayanıklı güçlü ve yapıcı olması sebebiyle kaplumbağa ile ve temsil ettiği diğer özelliklerle ilişkili olan kaya, deniz ve kabuk ile sembolize edilmiştir.

Ay ışıklarını yansıtan bir uydudur ve yengeç burcunun yöneticisidir. Dişiliği ve göğüsleri temsil ettiği için bir kadın bedeni ve temsil ettiği diğer özellikleri sebebiyle eros, örs, kulaklar, kaya, bulut ve deniz yıldızı ile sembolize edilmiştir. Ay yönettiği yengeç burcu; Ay ile ilişkilendirilen tavşan ile sembolize edilmiştir. Temsil ettiği diğer özellikleri sebebiyle ahtapot, deniz, deniz kestanesi ve deniz kabuğu ile sembolize edilmiştir.

Güneş evrendeki en parlak yıldızdır ve aslan burcunun yöneticisidir. Güneş yapısı ve konumu itibariyle en güçlü yıldız olması sebebi ile eril enerjiyi duyguları otoriter gücü gösteren genç güçlü bir adam ile sembolize edilmiştir. Diğer temsil ettiği özellikler bağıntılı olarak, yusufçuk, lotus çiçeği, kalp, taç, meşale, ebedi ateş, yaşam çiçeği ile sembolize edilmiştir. Güneş yıldızının temsil ettiği aslan burcu; İlgi odağı olmayı seven, o ne isterse yapılsın isteyen ve oda size bunun karşılığında cömert, sıcaklık ve tutku ve sadık davranmaları sebebiyle aynı özellikleri taşıyan köpek ile sembolize edilmiştir. Diğer temsil ettiği özellikler sebebiyle, omurga, okla delinmiş kalp, papatya gibi unsurlar ile sembolize edilmiştir.

Sonuç olarak, bu tez çalışmasında, insanlık tarihi boyunca ve özellikle Osmanlı döneminde astronomi biliminin insanlığın yaşayışı için ne kadar önemli bir kaynak

yarattığı; astrolojinin Osmanlı döneminde kişilerin hayatına olumlu-olumsuz yaptığı etkiler; öncü bilim adamlarının kaydettikleri önemli gelişmeler ve müneccimbaşıların Osmanlı'daki önemli bir konuma sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanında, özgün tasarımlar için kaynak oluşturan, tez kapsamında seçilmiş *İkdul-Cuman Fi Tarihi Ebliz Zaman* (TSMK, B.274), *Metaliü'l Saade* (BN suppl. Turc. 242) ve *Acâ'ibü'l-Mahlûkât Garâ'ibü'l-Mevcudât* (PBN., Suppl. Pers.332; TSMK, R.1660; SK, R.E.670; BL Add.7894, 3109 no'lu Yazma) adlı yazmalarda yer alan minyatürler sayesinde tüm burç ve gezegenlerin nasıl bir kompozisyon kurgusunda ve hangi tasarım unsurları kullanılarak tasarlandığı incelenmiştir.

Bu doğrultuda oluşturulan tasarımlar, tamamen yazılı kaynaklarda belirtilen on iki burç, beş gezegen ve Güneş ve Ay'ın özellikleri doğrultusunda alegorik bir anlatım biçimiyle, sembolik bir dil kullanılarak oluşturulmuştur. Osmanlı minyatür sanatında kullanılan geleneksel biçimler ve kompozisyon kurgusundan yararlanılarak biçimlendirilen burç karakterleri, öncelikle taslaklar halinde karakalem çizimler olarak hazırlanmıştır. Kompozisyon kurgusu daha çok güncel sanatta da görmeye alışık olduğumuz türden soyut bir dille tasarlanmıştır. Buna göre, burçların özellikleri ve temsil ettikleri nesneler merkezdeki tek figür etrafında ve dikeyde düzenlenmiştir. Karakter tasarımları, her biri kendine özgü düzenlenmiş kompozisyonlara yerleştirildikten sonra taranarak dijital ortama aktarılmıştır. Tasarımların arka plan kurgusu, renklendirmeler ve fırça tekniklerinin tamamı dijital ortamda hazırlanmış ve dijital ortamın sağladığı avantajla tasarımların pek çok farklı versiyonu renk bakımından denenmiştir.

Her bir tasarım dijital ortamda tamamlandıktan sonra arka planlar seçilmiştir. Arka planlar için gökyüzü ve uzayı sembolize etmesi bakımından mavi tonlarda, serbest desen olarak çalışılmış ebrulu kağıt tercih edilmiş ve üzerine gezegenler ve temsil ettikleri burçlar göz önünde tutularak yerleştirilmiş, baskıya hazır hale getirilmiştir.

Tasarımlarda, tez kapsamında incelenmiş olan Osmanlı minyatürlerinde sıkça görülen sembollerin kullanım biçimi esas alınmış ve rastlantısal olmayan, evrenin gerçekliği içinden seçilmiş doğa elemanlarının yanında gündelik eşyalar da kullanılmıştır. Gezegenler, yönettikleri burçların özellikleri ve bu bilgiler doğrultusunda

yapılmış tasarımlarda kullanılan sembollerin anlamları, hangi burçta hangi doğa elemanı ya da gündelik eşya uygun görülerek ne amaçlı kullanıldığı Üçüncü Bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Tez çalışmasındaki amacımız, öncelikli olarak, tarih boyunca astronomi ve astroloji sayesinde büyük merakla incelenmiş tüm gezegenleri, hayvanları, doğa elemanlarını, mistisizm ve sembolizm etrafından şekillenen bu ilginç konuyu, görsel anlamda yeni bir zemine taşımak ve Osmanlı minyatür sanatının imkanlarını kullanarak tasarım anlamında astroloji konusuna farklı bir bakış getirmektir. Bu çalışmada, günlük hayatımızda nerede görsek tanıyabileceğimiz burç ve gezegen tasvirlerine dair neredeyse ikonikleşmiş görseller yerine bu alanda farklı görsellerin de kullanabileceği, minyatür sanatının teknikleri ve bakış açısıyla sunulmuştur.

Tasarımların bütününde, görünenin ötesinde soyut bir anlatım biçimi kullanılarak, farklı sanat disiplinlerinden olan ebru sanatı ve dijital uygulama tekniklerinin de kullanılmış olması, geleneksel uygulama biçimlerinin dışına çıkılarak mültidisipliner bir anlatım biçiminin yaratılabileceğini de göstermiştir. Malzemeye dokunarak yapılan tüm sanat kolları, yüzyıllar geçse de izleyen için de üreten için de farklı bir yerdedir ve oldurulamaz. Fakat içinde bulunduğumuz teknolojik çağın getirilerine uyumlanarak alanda çalışmalar üretmek de önemli bir pratiktir. Bu tez çalışmasıyla, sanat alanında ‘geleneksel’ olarak varlığını sürdüren anlatım biçimlerinin ve uygulama tekniklerinin günümüz sanat ortamında yer bulabileceğini ve dijital çağda bu tekniklerden yaralanarak farklı sanat alanlarında da üretimler yapılabileceğini göstermek amaçlanmıştır. Umuyoruz ki bu tez çalışması başta Geleneksel Türk Sanatları Bölümümüze ve bu konuda çalışan tüm öğrenciler ve araştırmacılar için kaynak oluşturur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AND, Metin (2007). Minyatürlerde Osmanlı-İslâm Mitalogyası İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

BURCKHARDT, Titus (2018). Muhyiddin İbn Arabî'nin Mistik Astrolojisi, Çev. Mehmed Temelli, Bursa: Verka Yayınları.

Felsefe Ansiklopedisi, Cilt 1 (2003). Etik yayınları, Editör: Ahmet Cevizci, İstanbul: s.637

GARDİN, Nanon, OLORENSHAW, Robert (2019). Larousse Semboller Sözlüğü, Çev.Beyza Akşit, İstanbul: Bige Kültür Sanat- Sözlük Dizisi

KUNDAK, Ali Nihat, (2013).14th International Congress of Turkish Art Proceedings, The Influence of European Constellation Figures On The Miniatures Of Tercüme-i İkdü'l Cümân Fî Târîh-i Ehli'z-Zamân Editor Frédéric HITZEL, Paris: Collège de France Paris

KUT, Günay, (1998) Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Cilt 1, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi s. 316,317.

PETERSEN, Carolyn Collins (2016). Evren 101, Çev. Özlem Özarpacı, İstanbul: Say Yayınları

SEARS, Kathleen (2017). Astroloji 101, Çev. Gülcay Güney, İstanbul: Say Yayınları

Wilkinson, Kathryn (2010). Semboller & İşaretler, Çev. Seda Toksoy, İstanbul:Alfa Yayıncılık

Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi Cilt 30, (2000). İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi İhvân-ı Safâ Risâleleri Cilt I (2012). Editör Prof. Dr. Abdullah Kahraman, Ayrıntı yayınlar, s.83-85

UNAT, Yavuz (2001). İlk Çağlardan Günümüze Astronomi Tarihi, Ankara:Nobel yayınları

YÖRÜKOĞULLARI Ertuğrul, ORHUN,Önder, TOPDEMİR, Hüseyin Gazi , İHSANOĞLU Mehmet Ekmeleddin (2017) Bilim ve Teknoloji Tarihi, Editörler Prof.Dr. Ertuğrul YÖRÜKOĞULLARI Prof.Dr. Ekmeleddin Mehmet İHSANOĞLU, Eskişehir, ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3625 AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 2453, s.

Tezler

GÜNEY, Gül,(2006). Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan 3109 no'lu minyatürlü yazma eserdeki mitolojik yaratıkların ikonografisi, Sanatta Yeterlilik Tezi, dan. Prof.İsmail Öztürk, Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, İzmir.

KUNDAK, Ali (2011). XVII.Yüzyıl Osmanlı Minyatürlerinde Yıldızlar Ve Burçlar: TERCÜME-İ 'İKDÜ'l-CÜMÂN FÎ TÂRÎH-İ EHİ'Z-ZAMÂN NÜSHALARININ TASVİRLERİ'', Doktora Tezi, Dan. Prof. Dr. Banu Mahir, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Türk İslam sanatları Programı, İstanbul.

Makaleler

AYDIN, Mükerrem Bedizel Zülfikar, (2013). Kitâbü'l-Filâha'da Gök Cisimleri - Tarım İlişkisi , Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bilim Tarihi Anabilim Dalı, Sakarya.

Coşkun, F. (2020). Osmanlı Coğrafya Literatürü ve "Acâibü'l-Mahlûkât Janrı". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi , 17 (33) , ss. 269-286 .

DEMİR, Remzi- UNAT, Yavuz, ''Ali Kuşçu''2002, Ankara: Düşünen Siyaset, Sayı:16, ss. 231–255; Ortaçağ İslâm Dünyası'nda Bilim ve Teknoloji, (Editör: Yavuz Unat), Lotus Yayınevi, Ankara 2008, ss. 457-482.

Tunalı Koç, G,(2004). Osmanlı Siyaset Kültürünü Anlamada Kaynak Olarak İlm-i Nücûm; Sadullah el-Ankaravî, Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi,(3), ss.183-195.

Bildiriler

38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Bildiriler: Tarih ve Medeniyetler Tarihi, VI.Cilt, (2012), Editörler; Zeki Dilek, Mustafa Akbulut, Salim Cöhce, Zeynep Bağlan Özer, Reşide Gürses, Banu Karababa Taşkın, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, SÜSLÜ, Özden-URFALIOĞLU, Nur,''Bir Osmanlı El Yazmasına Göre XVI.Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğun'da Meslekler''s.2865

Dergiler

AYDÜZ, Salim,2003. Uluğ Bey Zîci'nin Osmanlı Astronomi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi, Fatih Üniversitesi, FenEdebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İSTANBUL , Bahar, sayı:25, s.140-142

AYDIN, Mükerrem Bedizel Zülfikar, (2013). Kitâbü'l-Filâha'da Gök Cisimleri - Tarım İlişkisi , Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Bilim Tarihi Anabilim Dalı, Sakarya, Çevrim İçi Tematik Türkoloji Dergisi, Yıl V, Sayı I

ŞEN, A.Tunç, 2021,Osmanlı-İslam Bilim Tarihçiliğinin Kayıp Halkası Müneccimler, Columbia Universıty,Tarih Bölümü,Toplumsal Tarih Dergisi, 332,Tarih Vakfı,ISSN:1300-7025, s.40-41-42

İnternet

CARBONI, Stefano (2007). ''Description of te Miniatures'', The Book Of Felicity, (Sup.Turc. 242, Bibliotheque Nationale de France, Paris), Barcelona: Molerio

FEDH, Tevfik, (2000)., *İlm-i felek,* Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi Cilt 22, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi s.124,126. https://islamansiklopedisi.org.tr/ilm-i-ahkam-i-nucum

FEDH, Tevfik, (2000)., *lm-i Ahkâm-ı Nücûm,* Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi Cilt 22, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi s.126,127,128. https://islamansiklopedisi.org.tr/ilm-i-felek

FEDH, Tevfik, (2013)., Yıldız, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi Cilt 43, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi s.534-538. https://islamansiklopedisi.org.tr/yildiz

gallica. bnf.fr / /ark:/12148/btv1b84324887/f36.item.r=al-Qazwini, Acâ'ibü'l – Mahlûkât Garâ'ibü'l- Mevcudât Sup. Turc. 242Yazma Nüshaları, Bibliotheque Nationale

gallica. bnf.fr/ark:/12148/btv1b8427189w/f54.item, Metali'üs- Sa'ade Yazma Nüshaları, Fransa Ulusal Kütüphanesi

KUTLUER, İlhan, (1992)., Burç, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi Cilt 6, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi s.422,424. https://islamansiklopedisi.org.tr/burc--astroloji

https://www.cografya.gen.tr/sozluk/ekliptik-4.htm

https://en.wikipedia.org/wiki/Primum_Mobile

https://tr.wikipedia.org/wiki/Usturlap

ÖZGEÇMİŞ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü,Tezhip Anasanat dalında; uzmanlığını Ebru Sanatı üzerine vererek 2014 yılında mezun olmuştur. 2018 yılında aynı okul ve aynı bölümde yüksek lisanas programına başlamıştır İzmir Olgunlaşma Enstitülerinde usta öğretici olarak çalışmakta ve bir yandan çalışmalarına kendi atölyesinde sürdürmektedir. Katıldığı bazı sergiler ve atölyeler;

Sergiler

Sanatçıdan SanatçıyaIII Büyükdere35 Sanat Galerisi 2021 (İstanbul)
Base'21 Rezonans Yeni mezunlar Sergisi 2021 (İstanbul)
Büyükdere35 Kültür Sanat Platformu Online Sergi 2021
Sanata Bi Yer Doğuş Yayın Grubu Online Sergi 2020
Galeri Kırmızı Geleneksel Genç Sanatçılar Sergisi 2018(izmir)
Doğu Akdeniz Üniversitesi Karma sergi 2016 (Kıbrıs)
Niş Art Sanat Galerisi Karma Sergi 2017 (İstanbul)
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Yılsonu Sonu Sergisi 2014 (izmir)
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Z Raporu Sergisi 2014 (izmir)
Sabancı Kültür Merkezi Karma Sergi 2013 (izmir)
Kuşadası Kültür Merkezi Karma sergi 2013 (izmir)

Atölyeler

İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Kumaş Üzerine Ebru Sanatı Atçlyesi 2022 (izmir)

Doğu Akdeniz Üniversitesi Ebru Sanatı Atölyesi 2016 (Kıbrıs)

Dokuz Eylül Üniversitesi 75.yıl Koleji Ebru Sanatı Atölyesi/ 2012/2013 (İzmir)

Stajlar

İstanbul Deniz Müzesi Yazma Eserler Restorasyonu/ Restoratör 2012 (İstanbul)

Dor Grafik ve Reklam Ajansı/Grafiker 2010 (İzmir)

Projeler

Kadınlar Müzesi Mimari Restorasyon/Restoratör 2012 (İzmir)

Küba Bar iç ve dış duvar resmi grup çalışması. 2011 (İzmir)